

๐๑๕๔๑๕

ภักดีชุมพลปริทรรศน์

JOURNAL OF PHAKDI CHUMPOL REVIEW [JPCR]

ปีที่ 2 ฉบับที่ 1 มกราคม-เมษายน 2567 Vol.2 No.1 Janury-April 2024

ISSN 3057-0514 [ONLINE]

082 134 1049, 064 442 4698

jornal.huaihinfon@gmail.com

วารสารภักดีชุมพลปริทรรศน์

Journal of Phakdi Chumpol Review

ปีที่ 2 ฉบับที่ 1 [มกราคม-เมษายน 2566]

Vol.2 No. 1 [January-April 2024]

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเป็นวารสารตีพิมพ์เผยแพร่บทความวิชาการ บทความวิจัย บทความหนังสือและบทความวิชาการประเภทอื่นๆ
2. เพื่อเป็นสื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้เชิงวิชาการของนักวิจัยและนักวิชาการทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ
3. เพื่อเป็นวารสารเสนอองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนานุรักษ์ตามหลักการศึกษาเชิงพุทธศาสตร์ และศาสตร์ต่างๆ
4. เพื่อพัฒนาวารสารให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานการประกันคุณภาพการศึกษาและเป็นการส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพผลงานการวิจัยและบทความทางวิชาการทางพระพุทธศาสนาและศาสนาต่างๆ รวมทั้งปรัชญาให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน TCI

เจ้าของ

กองบรรณาธิการวารสารภักดีชุมพลปริทรรศน์

สำนักศาสนศึกษาวัดห้วยหินฝน

หมู่ที่ 8 ตำบลวังทอง อำเภอภักดีชุมพล จังหวัดชัยภูมิ 36260

โทรศัพท์ 082-134-1049, 064-442-4698

อีเมล jurnal.huaihinfon@gmail.com

ที่ปรึกษา

พระเทพภาวนาวิกรม
พระศรีสังญาณมุนี, ผศ.ดร.
พระมหามหาวินทร์ ปุริสุตตโม, ผศ.ดร.
พระมหานุประสิทธิ์ วราภินโนโท
พระมหาจิรวัฒน์ กนตวณโณ (กันจู่), รศ.ดร.

พระมหามงคลกานต์ ฐิตธมโม, รศ.ดร.

ที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัดชัยภูมิ
เจ้าสำนักวัดห้วยหินฝน
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
อาจารย์ใหญ่สำนักเรียนวัดห้วยหินฝน
ผู้อำนวยการศูนย์อาเซียนศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บรรณาธิการ

พระมหานรินทร์ สุรบุญโณ, ผศ.ดร

บรรณาธิการผู้ช่วย

ดร.พูนศักดิ์ กมล

กองบรรณาธิการ

พระเมธีสุตาภรณ์, ผศ.ดร.
พระครูสังวรวิริรักษ์, ผศ.ดร.
พระครูใบฎีกาหสดี กิตตินนโท, ผศ.ดร.
พระมหาปัญญาวรรวัฒน์ สิริภทโท, ผศ.ดร.
ศาสตราจารย์ ดร.วัชร งามจิตรเจริญ
รองศาสตราจารย์ ดร.ประเวศ อินทองปาน
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ตามใจ อริสุทธิโยธิน
ดร.กนกกรส ผลการกุล
ดร.อัญชลี ยุคล ณ อยุธยา

ดร.ศุภานนท์ ขอบประดิษฐ์
ดร.ฐิตยาพร ไชยวิมลศิริ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์
ประธานกรรมการมูลนิธินายแพทย์สุจินต์ ผลการกุล.
อาจารย์พิเศษ คณะพุทธศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
คณะสังคมศาสตร์และศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยทองสุข
รองปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกอก

ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความภายใน

พระศรีสังญาณมุนี, ผศ.ดร.

พระมหามงคลกานต์ ฐิตธมโม, รศ.ดร.
พระมหาวิฑูรย์ สิทธิเมธี, ดร.

พระมหาสังคม ชญานนโท, ดร.

วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระจตุรงค์ ชูศรี, ดร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วินัย ภูมิสุข

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สวาสดี พรรณา

ดร.กาญจพงศ์ สุวรรณ

ดร.พูนศักดิ์ กมล

ดร.สุนทร ธนศิลปพิชิต

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

อาจารย์พิเศษ วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความภายนอก

พระมหาหมื่นวินทร์ ปุริสุตโตโม, ผศ.ดร.

พระปลัดสุรวุฒิ ฉันทธมโม, ดร.

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชาตรี ชุมเสน

พันตำรวจโทหญิง ดร.ปิยะนุช ศรีสรานุกรม

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสกสรรค์ สนวา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ว่าที่ ร.ต.พงศ์สวัสดิ์ ราชจันทร์

ดร.จักรี ศรีจารุเมธีญาณ

ดร.ประชัน ชะชีกุล.

ดร.กฤตสุขิน พลเสน

ดร.ศรุตานนท์ ขอบประดิษฐ์

ดร.คงฤทธิ์ แข็งแรง

ดร.ฐิตยาพร ไชยวิมลสิริ

ดร.สมเจต หลวงกัน

อาจารย์นิธิพงษ์ โยธชัย

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

คณะสังคมศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

คณะสังคมศาสตร์และศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยทองสุข

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1

รองปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกอก

นักวิชาการศูนย์วิจัยธรรมศึกษา กรุงเทพมหานคร

ประธานสาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะครุศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

ฝ่ายจัดรูปเล่ม/สมาชิกวารสาร

ดร.พูนศักดิ์ กมล

พิมพ์ที่

สำนักศาสนศึกษาวัดห้วยหินฝน

หมู่ที่ 8 ตำบลวังทอง อำเภอภักดีชุมพล จังหวัดชัยภูมิ 36260

โทรศัพท์ 082-134-1049, 064-442-4698

อีเมล jurnal.huaihinfon@gmail.com

บทบรรณาธิการ

วารสารกัฏฐุมพลปริทรรศน์ ปีที่ 2 ฉบับที่ 1 ได้เปิดรับบทความที่มาจากหลายหน่วยงาน จึงทำให้มีเนื้อหาที่หลากหลาย ซึ่งแต่ละบทความจะมีการพิจารณาถึงเรื่องคุณภาพและปริมาณ กล่าวคือ เรื่องคุณภาพนั้นทุกบทความล้วนได้รับการพิจารณาตรวจสอบบทความอย่างละเอียดรอบคอบและในส่วนเชิงปริมาณนั้นก็ไม่รับบทความในจำนวนที่มากเกินไปเพื่อสะดวกกับการบริหารจัดการวารสาร โดยฉบับนี้มีจำนวน 5 เรื่องดังนี้

บทความวิจัยมีดังนี้ 1) การพัฒนารูปแบบการบูรณาการหลักพุทธธรรมกับศาสตร์พระราช เพื่อการป้องกันตนเองและเสริมสร้างสิ่งแวดล้อมทางสังคมที่เป็นสุขในรูปแบบชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) ภายหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID 19) ในชุมชนบ้านห้วยแท้ง ตำบลป่าพลู อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน เขียนโดย สัตยชัย ทิพย์โอสถ, ประดิษฐ์ คำมุงคุณ, มนต์รี วิชัย วงษ์, อุเทน ลาพิงค์, ธีรศักดิ์ แสนวังทอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา 2) การส่งเสริมทักษะด้านการใช้เทคโนโลยีของอาจารย์ผู้สอนคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏ เขียนโดย ธนบุรีณัฐพัชร วรพงศ์พัชร

บทความวิชาการมีดังนี้ 1) ผู้นำทางการเมืองกับการพัฒนาประชาธิปไตย เขียน วีระกิตติ์ เอกอัคร วิจิตร, ไพฑูรย์ มาเมือง, สุเนตร ธนศิลป์พิชิต วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2) ภาวะผู้นำทางการเมืองตามหลักปुरुสธรรม 7 เขียนโดย พระสิทธิรักษ์ จันทสาโร (หมู่หวนา) นักวิชาการอิสระ 3) หลักพุทธธรรมนำชีวิตสู่ความผาสุก เขียนโดย วีระกิตติ์ เอกอัครวิจิตร ไพฑูรย์ มาเมือง สุขพัฒน์ อนนจารย์ นักวิชาการอิสระ วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

กองบรรณาธิการขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้รับประเมินบทความ พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะ เพื่อปรับปรุงบทความให้มีคุณภาพตามมาตรฐานของการประเมินคุณภาพวารสารของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย Thai Journal citation index Centre (TCI)

พระมหานรินทร์ สุรบุญโณ, ผศ.ดร.

บรรณาธิการ

สารบัญ			หน้า
1	การพัฒนาแบบบูรณาการหลักพุทธธรรมกับศาสตร์พระราชาเพื่อการป้องกันตนเองและเสริมสร้างสิ่งแวดล้อมทางสังคมที่เป็นสุขในรูปแบบชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) ภายหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID 19) ในชุมชนบ้านห้วยแท้ง ตำบลป่าพลู อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน Development of the Integration Model of Buddhist Principles and Kings' Philosophy for Self-Defense and Enhancement of a Happy Social Environment in a New Normal Life After the Coronavirus (COVID-19) Outbreak In Huay Thang Community Papru Sub-sub district, Ban Hong District, Lamphun Province. สัญญาชัย ทิพย์โอสถ, ประดิษฐ์ คำมุงคุณ, มนต์รี วิชัยวงษ์, อุเทน ลาพิงค์, ธีรศักดิ์ แสนวังทอง		1
2	การส่งเสริมทักษะด้านการใช้เทคโนโลยีของอาจารย์ผู้สอนคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี Promoting skills in using technology among teachers in the faculty of Management Science Thonburi Rajabhat University. ณัฐพัชร วรพงศ์พัชร		14
3	ผู้นำทางการเมืองกับการพัฒนาประชาธิปไตย Political leaders and democratic development วีระกิตติ เอกอัครวิจิตร, ไพฑูรย์ มาเมือง, สุเนตร ธนศิลป์พิชิต		25
4	ภาวะผู้นำทางการเมืองตามหลักปुरुสธรรม 7 POLITICAL LEADERSHIP ACCORDING TO THE 7 PURISADHAM PRINCIPLES. พระสิทธิรักษ์ จันทสาโร (หนูห้วน)		35
5	หลักพุทธธรรมนำชีวิตสู่ความสุข Buddhist principles lead to a happy life. วีระกิตติ เอกอัครวิจิตร, ไพฑูรย์ มาเมือง, สุขพัฒน์ อนนจารย์		44

การพัฒนาแบบบูรณาการหลักการพุทธธรรมกับศาสตร์พระราชาเพื่อการป้องกันตนเองและ
เสริมสร้างสิ่งแวดล้อมทางสังคมที่เป็นสุขในรูปแบบชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) ภายหลัง
สถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID 19) ในชุมชนบ้านห้วยแท้ง
ตำบลป่าพลู อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน

Development of the Integration Model of Buddhist Principles and Kings'
Philosophy for Self-Defense and Enhancement of a Happy Social Environment in
a New Normal Life After the Coronavirus (COVID-19) Outbreak In Huay Thang
Community Papru Sub-sub district, Ban Hong District, Lamphun Province.

สัญญาชัย ทิพย์โอสถ,

ประดิษฐ์ คำมุงคุณ, มนต์รี วิชัยวงศ์, อุเทน ลาพิงค์, อีรศักดิ์ แสนวังทอง

Sanchai Thiposot,

Pradit Kammungkun, Montri Wichaiwong, Uten Larping, Teerasuk Sanwangtong

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตลำพูน

E-mail sunchait65@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 3 เมษายน 2567

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 11 พฤษภาคม 2567

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 23 พฤษภาคม 2567

บทคัดย่อ

รายงานการวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาและวิเคราะห์หลักพุทธธรรมกับศาสตร์พระราชา
เพื่อการป้องกันตนเองและเสริมสร้างสิ่งแวดล้อมทางสังคมที่เป็นสุขในรูปแบบชีวิตวิถีใหม่ (New
Normal) ภายหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID 19) ในชุมชนบ้านห้วยแท้ง
อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน 2) เพื่อบูรณาการหลักพุทธธรรมกับศาสตร์พระราชา 3) เพื่อถ่ายทอดรูปแบบ
การบูรณาการหลักพุทธธรรมกับศาสตร์พระราชา การวิจัยนี้เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการเก็บข้อมูล
ภาคสนามด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ซึ่ง
สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังต่อไปนี้

ผลการวิจัยพบว่า 1) หลักพุทธธรรมสอนให้เข้าใจความจริงของโลกธรรม สมาธิมีประโยชน์ต่อ
จิตใจปรับทัศนคติให้ดีขึ้นได้ต่อชีวิต การส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนภายหลังสถานการณ์โควิด 19 ได้
ใช้หลักอริยบท 4 มาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดี ประเพณีและวัฒนธรรมเป็น
กิจกรรมที่นำไปสู่ความสามัคคีภายในชุมชน การประยุกต์หลักอริยสัจสี่เป็นฐานคิดแบบมีเหตุผล มีการ
ประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชาได้อย่างเป็นรูปธรรม 2) มีการบูรณาการประเพณีสงกรานต์ที่
เป็นการระนบถือในชุมชน การทำบุญตักบาตร ฟังธรรม ประเพณีทานข้าวใหม่จัดเป็นประจำหมู่บ้าน เดือน
4 เป้ง ประเพณีเป้ง ตั้งธรรมหลวง และบุญสลากภัตต์ 3) วัดและชุมชนมีการถ่ายทอดหลักพุทธธรรม
และศาสตร์ด้านปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อช่วยในยามวิกฤตภายหลังจากสถานการณ์โควิด 19 ได้
ปรับเปลี่ยนการจัดประเพณีโดยงดเว้นการจัดการละเล่น ให้ทำกิจกรรมทางพุทธศาสนาอย่างเดียว ชุมชน

ศีล 5 เป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งเพื่อชีวิตที่สงบสุขของตนเองและชุมชนนำไปเพื่อความเข้าใจชีวิตในรูปแบบการใช้ชีวิตในวิถีใหม่

คำสำคัญ : การพัฒนารูปแบบการบูรณาการหลักพุทธธรรมกับศาสตร์พระราชา, การป้องกันตนเองและเสริมสร้างสิ่งแวดล้อมทางสังคมที่เป็นสุขในรูปแบบชีวิตวิถีใหม่, ภายหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID 19), ในชุมชนบ้านห้วยแท้ง ตำบลป่าพลู อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน,

ABSTRACT

The objectives of this research report are: 1) to study and analyze the principles of Buddhist Dharma and the King's Science for self-defense and fostering a happy social environment in the new normal after the coronavirus (COVID-19) outbreak in the Huay Tang community. Ban Hong District, Lamphun Province 2) To integrate the principles of Buddhadharma with the science of the King 3) To convey the model of integration of the principles of Buddhadharma with the science of the King This research is qualitative research by collecting field data through in-depth interviews and focus groups, which can be summarized as follows:

The results of the research showed that: 1) The principles of the Buddhist Dhamma teach to understand the truth of the Dhamma world. Meditation is beneficial for the mind, adapting attitudes to the events that are encountered. Strengthening communities After the COVID-19 situation, the 4th principle has been applied to daily life very well. Tradition and culture are activities that lead to harmony within the community. The application of the Four Noble Truths is the basis for rational thinking. 2) There is an integration of the tradition of showing respect to the old people that is respected in the community. Making merit to give alms, listening to the Dhamma New rice eating tradition is held in the village for the 4th month of Peng. 3) Temples and communities have passed on the principles of Buddhist Dhamma and the science of sufficiency economy philosophy to help in times of crisis after the COVID-19 situation. Community Precept 5 is to strengthen one's own peaceful life and the community to understand life in the new normal.

Keywords: Development of the Integration Model of Buddhist Principles and Kings' Philosophy, Self-Defense and Enhancement of a Happy Social Environment in a New Normal Life After the Coronavirus (COVID-19), Outbreak In Huay Thang community Papru Sub-sub district, Ban Hong District, Lamphun Province.

บทนำ

ช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมา ได้เกิดการระบาดของเชื้อโรคติดต่ออุบัติใหม่ที่มีความรุนแรงมาอย่างต่อเนื่อง เช่น โรคไข้หวัดนก โรคซาร์ส โรคไข้สมองอักเสบนิปาห์ โรคอีโบล่า เป็นต้น โดยมีปัจจัยเสี่ยงมาจากหลายสาเหตุ ทั้งที่เกิดจากปัจจัยธรรมชาติและที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์โดยไม่รู้เท่าถึงการรื้อฟื้นทั้งยังอาจการกระทำใจให้เกิดขึ้น นอกจากนั้นการเปลี่ยนแปลงในโลกยุคโลกาภิวัตน์ ก็ยิ่งจะทำให้

เกิดความเสี่ยงของการแพร่ระบาดข้ามประเทศข้ามทวีปเพิ่มสูงขึ้นไปด้วย ด้วยเหตุนี้จึงเกิดกระแสการตื่นตัวของทุกภาคส่วนทุกระดับการปฏิบัติการ ทั้งในระดับพื้นที่ ระดับชาติและนานาชาติในการเตรียมความพร้อมที่ป้องกันและควบคุมไม่ให้โรคที่เกิดขึ้นใหม่แพร่หลายกระจายออกไปเป็นวงกว้าง (สำนักโรคติดต่ออุบัติใหม่, กรมควบคุมโรค. (2554). องค์ความรู้ (Factsheet) โรคติดต่ออุบัติใหม่. (ออนไลน์) จากข้อมูลสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID 19) ภายในประเทศไทย โดยกรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข ล่าสุด 25 พฤศจิกายน 2563 พบว่า มีผู้ติดเชื้อสะสมถึง 3,926 ราย ประกอบไปด้วยรักษาหายแล้ว 3,766 ราย รักษาตัวอยู่ในโรงพยาบาล จำนวน 94 ราย และเสียชีวิต จำนวน 60 ราย ทั้งนี้พบว่าผู้เสียชีวิตนั้นมีผู้สูงอายุ 20 % โดยคนที่อายุมากกว่า 70 ปี เสียชีวิตถึง 12% ทั้งนี้ยังพบว่า มีโรคประจำตัวที่พบร่วมของผู้ป่วยติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID 19) อาทิ เบาหวาน ความดันโลหิตสูง ไขมันในเลือดสูง โรคหัวใจ และโรคไต ตามลำดับ (กองโรคติดต่อทั่วไป, กรมควบคุมโรค.กระทรวงสาธารณสุข. (2563). ข้อมูลสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID 19). (ออนไลน์). การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ (COVID 2019) ในทั่วโลก ยังมีผู้ติดเชื้อรายใหม่อย่างต่อเนื่อง ทำให้มีผู้ป่วยและมีผู้เสียชีวิตเพิ่มขึ้น ประชาชนได้รับผลกระทบด้านสุขภาพ สังคมและเศรษฐกิจมีผลกระทบอย่างมาก ทำให้เกิดผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน รัฐบาลจึงได้มีมาตรการขอความร่วมมือให้ประชาชนปรับพฤติกรรมอยู่ร่วมกัน ให้ความสำคัญกับการเว้นระยะห่างทางสังคม (Social Distancing) งดกิจกรรมทางสังคม เน้นอยู่บ้านให้มากที่สุดตามนโยบาย "อยู่บ้าน หยุดเชื้อ เพื่อชาติ" แต่ก็ยังปรากฏว่า มีประชาชนจำนวนบางส่วนที่ทำให้เกิดความเสี่ยง COVID-19 ได้ง่าย ดังนั้นในช่วงที่กำลังกักตัว ดังกล่าวที่ว่า “อยู่บ้าน หยุดเชื้อ เพื่อชาติ” ทำอย่างไรจึงจะให้มีชีวิตอยู่ได้อย่างปลอดภัย ในขณะที่อยู่ระหว่างการอยู่บ้านเพื่อหยุดเชื้อโรคระบาด ด้วยการประยุกต์เกษตรทฤษฎีใหม่ ในหลวงรัชกาลที่ 9 ได้ทรงมอบแนวทางเกษตรทฤษฎีใหม่ทรงอยากให้เกษตรกรไทยนำไปปฏิบัติเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น ให้มีการจัดการบริหารจัดการที่ทำกินให้ดีที่สุด ในสัดส่วนนาข้าว พืชสวนพืชไร่ สระน้ำ ที่อยู่อาศัย เป็น 30: 30: 30: 10 ทำให้เกษตรกรสามารถพึ่งพาตนเองได้แม้ในยามเกิดวิกฤตทางชีวิตหรือสภาพแวดล้อมอยู่ในภาวะวิกฤติ เป็นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติ มีการทำงานอย่างเป็นระบบ ช่วยส่งเสริมความเข้มแข็งในชุมชน

หลักพุทธธรรมที่สามารถบูรณาการส่งเสริมเกษตรทฤษฎีใหม่ของศาสตร์พระราชา ได้แก่ หลักนาถรณ์ธรรม 10 ส่งเสริมด้านการพึ่งพาตนเอง หลักสังคหวัตถุ 4 ส่งเสริมด้านรวมพลังของเกษตรกรหลักสัปปุริสธรรม 7 ส่งเสริมด้านการพัฒนาก้าวหน้า หลักพุทธธรรมสรุปได้ว่า สามารถช่วยในการพึ่งพาตนเองได้ มีความขยันอดทน อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ห่วงไกลอบายมุข มีสติรู้ตัวเอง รู้จักปล่อยวาง มีความสามัคคี แบ่งปันช่วยเหลือกัน สงเคราะห์ชุมชน การมีส่วนร่วมกับสังคม รู้จักวางตนให้พอดี เกษตรกรหรือผู้เข้าร่วมโครงการฯ มีความรู้ และมีความมั่นใจในสิ่งที่ตนกำลังทำ มีเป้าหมายชัดเจน รู้จักการบริหารจัดการพื้นที่ทำกินให้เกิดประโยชน์ รู้จักวิธีเพิ่มมูลค่าสินค้าทางการเกษตร ใช้ชีวิตด้วยความพอดี พอประมาณ มีความใจเย็น มีความสุขุมรอบคอบ รู้จักท้องถิ่นของตนเองว่ามีวัฒนธรรมเป็นอย่างไร และ (พระมหาวิระศักดิ์ อภินนทเวที (แสงพงษ์). (2562). การบูรณาการหลักพุทธธรรมกับให้เกียรติเคารพในความคิดเห็นของผู้อื่น เกษตรทฤษฎีใหม่ของศาสตร์พระราชา. วารสารมหาจุฬานาครทรรณปีที่ 6 ฉบับที่ 8 (ตุลาคม 2562). น.3773-3787)

สภาพปัญหาโรคอุบัติใหม่เกิดขึ้นรวดเร็วทำให้ปรับตัวของประชาชน การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ (COVID 19) ในทั่วโลก ยังมีผู้ติดเชื้อรายใหม่อย่างต่อเนื่อง ทำให้มีผู้ป่วยและมีผู้เสียชีวิตเพิ่มขึ้น ประชาชนได้รับผลกระทบด้านสุขภาพ สังคมและเศรษฐกิจมีผลกระทบอย่างมาก ทำให้เกิดผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน ดังนั้นการน้อมนำเอาหลักคำสอนของพระพุทธเจ้าไปสั่งสอนประชาชนชาวบ้านให้เกิดความรู้เกี่ยวกับคำสอน และเป็นไปในทางสัมมาทิฐิ ความเห็นอันถูกต้องนำไปสู่ความเจริญสอดคล้องกับหลักบุญกิริยาวัตถุ หลักอันเป็นที่ตั้งแห่งการทำบุญ ทำความดี ประกอบด้วย 1) ทานมัย ทำบุญด้วยการให้ 2) สีลมัย ทำบุญด้วยการรักษาศีล 3) ภาวนามัย ทำบุญด้วยการเจริญภาวนา หลักการนี้สามารถเชื่อมโยงกับการควบคุมสังคมให้เกิดความดีงาม จนกลายเป็นชุมชนต้นแบบที่ได้นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาจนกลายเป็นชุมชนต้นแบบคุณธรรม ทั้งด้านเศรษฐกิจ ชุมชนบนความพอเพียง ชุมชนมีจิตวิญญาณ มีความตั้งใจที่จะเข้ารับผิดชอบปัญหาต่าง ๆ กับบุคคลอื่น ๆ อย่างเสมอภาคกัน มีมิตรภาพ ยอมรับในความสามารถของกันและกัน มีจิตอาสาในการทำงานชุมชน รักษาชุมชน มีวัดเป็นศูนย์กลางชุมชนร่วมกัน สังคมเป็นแบบระบบเครือญาติหรือความสัมพันธ์ทางสังคมแบบต่าง ๆ ทำให้ชุมชนมีชีวิตชีวา เป็นสังคมที่มีความตื่นตัวอยู่ตลอดเวลา ติดตามข่าวสารทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองอยู่ตลอดเวลา เวลามีปัญหาช่วยกันแก้ไขปัญหาของชุมชน ซึ่งเป็นผลมาจากการเรียนรู้ร่วมกัน สมาชิกชุมชนมีความสามารถในการจัดการตนเองและชุมชนได้ มีการวางแผน กระบวนการดำเนินงาน และประเมินผลการพัฒนาชุมชนตนเองได้ทำให้ชุมชนมีประสิทธิภาพ มีการเชื่อมโยงสมาชิกในกลุ่มและองค์กรชุมชนต่าง ๆ เข้าด้วยกัน ด้วยระบบการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพและการประชาสัมพันธ์ด้วยความสมานฉันท์ ผู้นำเป็นผู้ประสานความคิดสมาชิก ให้โอกาสสมาชิกได้แสดงความคิดเห็น ไม่ผูกขาดความเป็นเจ้าของชุมชนเพียงผู้เดียว พร้อมทั้งจะเรียนรู้แลกเปลี่ยนข้อมูลและความคิดเห็นกับผู้อื่น ในชุมชนมีความเข้มแข็งพอที่จะช่วยเหลือหรือพึ่งตนเองได้ด้านเศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง สังคมและวัฒนธรรม เป็นผลสืบเนื่องมาจากการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ ทำให้ดำรงอยู่โดยไม่ล่มสลาย อันเป็นการพัฒนาแบบยั่งยืน จึงสามารถแก้ปัญหาได้ทุกปัญหา ทั้งเศรษฐกิจ จิตใจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม การเมืองและสุขภาพ

คณะผู้วิจัยดำเนินการเชิงลึกจากการลงพื้นที่ พบว่า ชุมชน หวงแหวนชุมชน มีสิ่งยึดเหนี่ยวร่วมกัน เช่น วัด เครือญาติหรือความสัมพันธ์ทางสังคมแบบต่าง ๆ ทำให้ชุมชนมีชีวิตจิตใจเหมือนเป็นสิ่งมีชีวิตอย่างหนึ่ง เรียนรู้เป็นกลุ่มที่มีความตื่นตัวอยู่ตลอดเวลา รู้ข่าวคราวในด้านต่าง ๆ ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ผนึกกำลัง เพื่อช่วยกันแก้ไขปัญหาของชุมชน ซึ่งเป็นผลมาจากการเรียนรู้ร่วมกัน ไม่ใช่ต่างคนต่างทำสมาชิกของชุมชนมีความสามารถในการจัดการตนเองและชุมชนได้วางแผน จัดกระบวนการดำเนินงาน และประเมินผลการพัฒนาชุมชนของตนเองได้ ทำให้องค์กรชุมชนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น มีกระบวนการเชื่อมโยงสมาชิกในกลุ่มและองค์กรชุมชนต่าง ๆ เข้าด้วยกัน แผนงานวิจัยนี้ คณะผู้วิจัยมีการบูรณาการระหว่างศาสตร์ คือ พุทธศาสตร์กับศาสตร์ของพระราชา คือ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นต้น มีการบูรณาการระหว่างหน่วยงาน ทางราชการ องค์กรบริหารส่วนท้องถิ่นต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้อง คณะผู้วิจัยมีประสบการณ์ในการทำงานในพื้นที่บ้านห้วยแท้ง อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน ดังนั้นโครงการวิจัยนี้ จะก่อให้เกิดประโยชน์ทางวิชาการที่นำไปสู่การปฏิบัติ ประโยชน์เชิงชุมชนและสังคมที่เข้มแข็งต่อไป ประโยชน์เชิงเศรษฐกิจเพื่อความยั่งยืน และประโยชน์เชิงนโยบายในการพัฒนาชุมชนต่อไป

ที่จะช่วยขับเคลื่อนสังคมและประเทศชาติให้หลุดพ้นกับดักรายได้ปานกลางและความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ของประชาชนในประเทศไทยต่อไป

วัตถุประสงค์ของวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาและวิเคราะห์หลักพุทธธรรมกับศาสตร์พระราชาเพื่อการป้องกันตนเองและเสริมสร้างสิ่งแวดล้อมทางสังคมที่เป็นสุขในรูปแบบชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) ภายหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID 19) ในชุมชนห้วยแท้ง อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน
- 2) เพื่อบูรณาการหลักพุทธธรรมกับศาสตร์พระราชาเพื่อการป้องกันตนเองและเสริมสร้างสิ่งแวดล้อมทางสังคมที่เป็นสุขในรูปแบบชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) ภายหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID 19) ในชุมชนห้วยแท้ง อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน
- 3) เพื่อถ่ายทอดรูปแบบการบูรณาการหลักพุทธธรรมกับศาสตร์พระราชาเพื่อการป้องกันตนเองและเสริมสร้างสิ่งแวดล้อมทางสังคมที่เป็นสุขในรูปแบบชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) ภายหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID 19) ในชุมชนห้วยแท้ง อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยแบบเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอน คือมีขั้นตอนในการดำเนินงานดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 เพื่อศึกษาและวิเคราะห์หลักพุทธธรรมกับศาสตร์พระราชาเพื่อการป้องกันตนเองและเสริมสร้างสิ่งแวดล้อมทางสังคมที่เป็นสุขในรูปแบบชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) ภายหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID 19) ในชุมชนห้วยแท้ง อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน

ขั้นตอนที่ 2 เพื่อบูรณาการหลักพุทธธรรมกับศาสตร์พระราชาเพื่อการป้องกันตนเองและเสริมสร้างสิ่งแวดล้อมทางสังคมที่เป็นสุขในรูปแบบชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) ภายหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID 19) ในชุมชนห้วยแท้ง อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน

ขั้นตอนที่ 3 เพื่อถ่ายทอดรูปแบบการบูรณาการหลักพุทธธรรมกับศาสตร์พระราชาเพื่อการป้องกันตนเองและเสริมสร้างสิ่งแวดล้อมทางสังคมที่เป็นสุขในรูปแบบชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) ภายหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID 19) ในชุมชนห้วยแท้ง อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน

พื้นที่การวิจัย (1) พื้นที่การวิจัย ชุมชนบ้านห้วยแท้ง ตำบลป่าพลู อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง การเลือกกลุ่มตัวอย่างได้แก่ ประชาชนผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key - Informant) การเลือกกลุ่มตัวตามแนวคิดของชาย โพธิ์สีตา (2564: 31) กล่าวว่าการศึกษาเชิงคุณภาพเลือกตัวอย่างในการศึกษาด้วยวิธีการเจาะจง ดังนั้นการใช้แบบเจาะจง (Purposive Sampling) และมีคุณสมบัติ ดังต่อไปนี้ รวมจำนวน 25 รูป/คน ประกอบด้วยอาจารย์หรือผู้ทรงคุณวุฒิที่มีหน้าที่ในการอบรมและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน 3 รูป/คน ประธานสงฆ์หรือตัวแทน จำนวน 1 รูป ที่มีคุณสมบัติคุณวุฒิและวัยวุฒิ ประชาชนผู้ที่เป็นปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 1 คน ประชาชนที่อยู่ในชุมชน จำนวน 20 คน (กลุ่มประธานตัวอย่าง Focus group 10 คน สัมภาษณ์เชิงลึก 10 คน (In-depth interview 10 people) รวมทั้งเป็นการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (PAR) เพื่อให้ครอบคลุม บ้าน/ชุมชน วัด และโรงเรียน (บวร) ให้ประชาชนในชุมชนได้มีโอกาสเข้ามาเป็นนักวิจัยร่วมกันในการร่วมคิดวางแผนและตัดสินใจใน

การวิจัย ชุมชนจะมีส่วนร่วมตลอดกระบวนการการวิจัยตั้งแต่การศึกษาชุมชน วิเคราะห์ปัญหา วางแผนลงมือปฏิบัติ และติดตามประเมินผล การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนก่อให้เกิดการพัฒนาที่มาจากชุมชนลดการพึ่งพิงจากสังคมภายนอกให้ประชาชนตัดสินใจร่วมกัน ชาวบ้านเป็นศูนย์กลาง พึ่งพาตนเองได้ และการสร้างองค์ความรู้จากการผสมผสานความรู้ของนักวิชาการกับความรู้พื้นบ้านให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ ซึ่งเป็นการเรียนรู้ร่วมกัน รวมทั้งยังเกิดการผสมผสานความรู้จากทฤษฎี (จากนักวิจัย) และการปฏิบัติ (จากชาวบ้าน) เข้าด้วยกัน ความรู้ที่ประชาชนได้รับจาก PAR เป็นการปฏิบัติที่ไม่ใช่การเข้าใจเพียงอย่างเดียวแต่จะเกิดจากการลงมือกระทำให้ความเข้าใจ (ดั้งเดิม) ที่เป็นนามธรรมออกมาสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม ทั้งนี้จะเห็นได้ว่า PAR นั้นเป็นการวิจัยที่นำไปสู่การพัฒนาทั้งวิธีการวิจัยและการพัฒนามนุษย์อย่างแท้จริง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือในการวิจัยรูปแบบการบูรณาการหลักพุทธธรรมกับศาสตร์พระราชเพื่อการป้องกันตนเองและเสริมสร้างสิ่งแวดล้อมทางสังคมที่เป็นสุขในรูปแบบชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) ภายหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID 19) ในชุมชนห้วยแท้ง อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน ในขั้นตอนนี้มีเครื่องมือสร้างขึ้น 1 ชุด มีรายละเอียด ดังนี้

ข้อมูลสถานภาพของผู้สัมภาษณ์ ความคิดเห็นของสภาพปัญหาและอุปสรรคการบูรณาการหลักพุทธธรรมกับศาสตร์พระราชเพื่อการป้องกันตนเองและเสริมสร้างสิ่งแวดล้อมทางสังคมที่เป็นสุขในรูปแบบชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) ภายหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID 19) ในชุมชนห้วยแท้ง อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขสภาพปัญหาและอุปสรรคการถ่ายทอดรูปแบบการบูรณาการหลักพุทธธรรมกับศาสตร์พระราชเพื่อการป้องกันตนเองและเสริมสร้างสิ่งแวดล้อมทางสังคมที่เป็นสุขในรูปแบบชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) ภายหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID 19) ในชุมชนห้วยแท้ง อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน

เครื่องบันทึกการให้สัมภาษณ์ (Interview) เพื่อการถอดเทปในการนำสภาพปัญหาและอุปสรรคการบูรณาการหลักพุทธธรรมกับศาสตร์พระราชเพื่อการป้องกันตนเองและเสริมสร้างสิ่งแวดล้อมทางสังคมที่เป็นสุขในรูปแบบชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) ภายหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID 19) ในชุมชนห้วยแท้ง อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบบันทึกการเก็บข้อมูลภาคสนามที่ผู้วิจัยจัดทำขึ้น ได้แก่ บันทึกข้อมูลการเดินทาง แบบสำรวจสภาพพื้นที่เบื้องต้น แบบสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นรายบุคคล แบบสนทนากลุ่ม (กลุ่มใหญ่และย่อย) แบบสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม แบบบันทึก (จากการสังเกตหรือสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ) แบบศึกษาประวัติชีวิต อุปกรณ์อื่น ๆ ที่ช่วยในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ ปากกา กระดาษ เครื่องบันทึกเสียง กล้องถ่าย ภาพนิ่งและภาพเครื่องไหว

ในการสร้างเครื่องมือในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนำมาสร้างเป็นกรอบแนวคิดและนำมาขยายเป็นเครื่องมือในการวิจัย เมื่อผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดทำเครื่องมือเสร็จแล้วได้นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบด้านเนื้อหา (Content Validity) เป็นลำดับต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล/ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล เมื่อได้สร้างและตรวจสอบเครื่องมือดังกล่าวเสร็จแล้ว คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลดังนี้ 1) เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย 2) เก็บข้อมูลจากเครื่องมือวิจัยโดยผู้วิจัยเป็นผู้กำหนดการวิจัยด้วยวิธีการต่อไปนี้ การสังเกตอย่างไม่มีส่วนร่วมได้มอบหมายให้ผู้ร่วมวิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากพฤติกรรมของผู้เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์เชิงลึกได้มอบหมายให้ผู้ร่วมวิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก ผู้วิจัย 1 คนต่อผู้ให้

ข้อมูล 3 คน ได้จัดเวทีเพื่อสนทนากลุ่ม (Focus group) จำนวน 10 รูป/คน ประกอบด้วย คณะที่มิวิจัย 7 รูป/คน และสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มตัวอย่าง 10 รูป/คน และการสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล จำนวน 15 รูป/คน รวม 25 รูป/คน ณ สถานที่ชุมชนห้วยแท้ง อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน เวลา 08.30 – 16.10 น.

การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลวิจัยเชิงคุณภาพ เมื่อได้เก็บข้อมูลทั้งหมดแล้ว ผู้วิจัยได้ตรวจสอบคุณภาพข้อมูลเพื่อสร้างความเชื่อมั่น (Reliability) ดังนี้ คือ วิธี Data Triangulations method วิธี Investigations method และวิธี Theory method การตรวจสอบความแบบสามเส้าจากการสัมภาษณ์ ได้แก่ผู้ให้ข้อมูล (สัดส่วนผู้วิจัย 1 : 3 คน จำนวน ผู้วิจัย 7 ท่าน รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 25 รูป/คน) ตอบข้อคำถามในลักษณะคล้ายกันหรือตรงกัน ข้อคำถามจะถามเวลาใด ข้อมูลจากที่ได้ ก็ถูกต้องตรงกัน ข้อมูลที่ได้จากสถานที่ใดก็ได้ข้อมูลที่ถูกต้องตรงกัน หากข้อมูลในส่วนใดยังไม่ตรงกัน ผู้วิจัยต้องค้นหาข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องตรงกันเพิ่มเติม

การตรวจสอบความแบบสามเส้าจากการสังเกตอย่างไม่มีส่วนร่วม ได้แก่ผู้ให้ข้อมูลพฤติกรรมของประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เป้าหมายการวิจัยจำนวน 5 คน ได้ข้อมูลในลักษณะที่สอดคล้องคล้ายกันหรือตรงกัน ข้อสังเกตจะสังเกตเวลาใด ข้อมูลจากที่ได้ ก็ถูกต้องตรงกัน ข้อมูลที่ได้จากสถานที่ใดก็ได้ข้อมูลที่ถูกต้องตรงกัน หากข้อมูลในส่วนใดยังไม่ตรงกันผู้วิจัยต้องค้นหาข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องตรงกันเพิ่มเติม

การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลแบบอุปนัย (Analytic Induction) คือการนำข้อมูลแต่ละด้านมาสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ใหม่ การวิเคราะห์โดยจำแนกชนิดข้อมูล (Typological Analysis) เป็นการวิเคราะห์ตัวแปรที่มีที่ตัวแปรก็วิเคราะห์ตามนั้น คือ การกระทำ (Acts) เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เป็นรายบุคคลเพื่อสังเคราะห์ข้อมูลให้ได้ตรงกัน กิจกรรมคล้ายกันโดยการสนทนากลุ่ม การหาความหมายของข้อมูลเชิงลึก จากการศึกษาชีวิประวัติบุคคลสำคัญในพื้นที่ การศึกษาสภาพแวดล้อมทั่วไป การมีส่วนร่วมของคณะวิจัยในการเก็บข้อมูลตามภาระงานที่ได้รับมอบหมายในแต่ละหัวข้อ เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม การสังเกตสภาพพื้นที่ทั่วไป การสัมภาษณ์ชีวิประวัติบุคคลสำคัญ การศึกษาเอกสารแล้วนำมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหาเข้ามาเขียนร่วมรายงานร่วมกันเพื่อให้เห็นว่าข้อมูลที่ได้มานั้นเป็นไปในทิศทางเดียวกันหรือไม่ การเปรียบเทียบข้อมูลโดยการนำข้อมูลเช่น การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม การสังเกตสภาพพื้นที่ทั่วไป การสัมภาษณ์ชีวิประวัติบุคคลสำคัญ การศึกษาเอกสาร มาเปรียบเทียบข้อมูลให้มีความสอดคล้องตรงกัน

สรุปผลการวิจัย

1. ชุมชนวัดห้วยแท้งมีลักษณะเป็นแบบ “บวร” “บ้าน วัด โรงเรียน” คือ บ้าน วัด และ โรงเรียน สามเสาหลักที่ประสานกันเป็นแกนกลางในการพัฒนาไม่ว่าสถานการณ์สังคมและสิ่งแวดล้อมจะเปลี่ยนไป แต่หลักแห่ง “บวร” ยังเป็นสามประสานที่มั่นคง “บวร” เปรียบเหมือนคำสอนของพระพุทธศาสนาที่เรียกว่า “อภิลักขิต” ที่สามารถปฏิบัติได้ และให้ผลได้โดยไม่จำกัดเวลา แม้ว่าสังคมจะก้าวกระโดด ๆ ไปอย่างไร บ้าน วัด โรงเรียน ยังคงความเข้มแข็ง ตัวอย่างเช่นชุมชนห้วยแท้งที่นำหลักการ “บวร” มาใช้ในการพัฒนาชุมชน และน้อมนำเอาศาสตร์พระราชา ถ่ายทอดหลักพุทธธรรมและศาสตร์พระราชาจนเป็นชุมชน สัมมาชีพ เป็นชุมชนที่ทำมาหากินตามกำลังและทุนที่มีอยู่ เป็นชุมชนที่มีความสามัคคี ต่างเกื้อกูลกัน ไม่มีความขัดแย้ง และวัดจะเป็นศูนย์กลางของการทำกิจกรรมศาสนากิจและการประชุมชุมชน วัดเป็นศูนย์กลางของกิจกรรมชุมชน มีปราชญ์ชาวบ้านหลายคน ที่เป็นผู้มีองค์ความรู้หลากหลายด้าน ทั้ง

เกษตร ประมง หัตถกรรมและการแปรรูป มาถ่ายทอดความรู้และเป็นผู้นำธรรมชาติที่สร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน สร้างเป็นศูนย์เรียนรู้เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง แสดงว่ามีปราชญ์ชาวบ้าน ที่เดินตามรอยพ่อด้วยหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จนเกิดเป็นกลุ่มเศรษฐกิจพอเพียงปลูกผักและพืชผสมผสาน จนกลายเป็นผู้นำต้นแบบ การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักทฤษฎีใหม่ ต้นแบบเกษตรยั่งยืนตามแนวพระราชดำริ แบบปลูกพืชผสมผสาน

2. มีการบูรณาการหลักพุทธธรรมกับศาสตร์พระราชาเพื่อป้องกันตนเองและเสริมสร้างสิ่งแวดล้อมทางสังคมที่เป็นสุขในรูปแบบชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) ภายหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID 19) ในชุมชนห้วยแท้ง อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน ประเพณีสงกรานต์พระเถระที่เป็นที่สักการะเคารพนับถือในชุมชนนั้น การทำบุญตักบาตร ฟังธรรม ประเพณีตานข้าวใหม่ จัดเป็นประจำของหมู่บ้าน เดือน 4 เป้ง ประเพณีคือประเพณีเป้งตั้งธรรมหลวง เพื่อเทศนา 13 กัณฑ์ หรือทางภาคกลางเรียกว่าการเทศน์มหาชาติหรือมหาเวสสันดรชาดกประเพณี ตำนก่วยสลากหรือเรียกว่าสลากกัณฑ์

3. วัดเป็นศูนย์กลางรวมหลักธรรม หลักชาวบ้าน เวลาเกิดวิกฤต เกิดภัยชาวบ้านรักและรู้จักที่จะสามัคคีกัน และมีจิตสำนึกที่ดีต่อชุมชน หลังจากสถานการณ์โควิด 19 ได้ปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดประเพณีโดยงดเว้นการจัดการละเล่น ให้ทำกิจกรรมทางพุทธศาสนาอย่างเดียว การใช้ศีล 5 ในการป้องกันตนเอง และเสริมสร้างความเข้มแข็งเพื่อชีวิตที่สงบสุขของตนเองและคนในชุมชน มีการถ่ายทอดหลักการศึกษาในเรื่องอริยสัจสี่ เพื่อความเข้าใจชีวิตในรูปแบบการใช้ชีวิตในวิถีใหม่

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนวัดห้วยแท้งมีลักษณะเป็นแบบ “บวร” “บ้าน วัด โรงเรียน” คือ บ้าน วัด และ โรงเรียนสามเสาหลักที่ประสานกันเป็นแกนกลางในการพัฒนาไม่ว่าสถานการณ์สังคมและสิ่งแวดล้อมจะเปลี่ยนไป แต่หลักแห่ง “บวร” ยังเป็นสามประสานที่มั่นคง “บวร” เปรียบเหมือนคำสอนของพระพุทธศาสนาที่เรียกว่า “อภิลิโก” ที่สามารถปฏิบัติได้ และให้ผลได้โดยไม่จำกัดเวลา แม้ว่าสังคมจะก้าวกระโดด ๆ ไปอย่างไร บ้าน วัด โรงเรียน ยังคงความเข้มแข็ง ตัวอย่างเช่นชุมชนห้วยแท้งที่นำหลักการ “บวร” มาใช้ในการพัฒนาชุมชน และน้อมนำเอาศาสตร์พระราชา ถ่ายทอดหลักพุทธธรรมและศาสตร์พระราชาจนเป็นชุมชน สัมมาชีพ เป็นชุมชนที่ทำมาหากินตามกำลังและทุนที่มีอยู่ เป็นชุมชนที่มีความสามัคคี ต่างเกื้อกูลกัน ไม่มีความขัดแย้ง และวัดจะเป็นศูนย์กลางของการทำกิจกรรมศาสนาและการประชุมชุมชน วัดเป็นศูนย์กลางของกิจกรรมชุมชน มีปราชญ์ชาวบ้านหลายคน ที่เป็นผู้มีองค์ความรู้หลากหลายด้าน ทั้งเกษตร ประมง หัตถกรรมและการแปรรูป มาถ่ายทอดความรู้และเป็นผู้นำธรรมชาติที่สร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน สร้างเป็นศูนย์เรียนรู้เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง แสดงว่ามีปราชญ์ชาวบ้าน ที่เดินตามรอยพ่อด้วยหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จนเกิดเป็นกลุ่มเศรษฐกิจพอเพียงปลูกผักและพืชผสมผสาน จนกลายเป็นผู้นำต้นแบบ การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักทฤษฎีใหม่ ต้นแบบเกษตรยั่งยืนตามแนวพระราชดำริ แบบปลูกพืชผสมผสาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (พระมหาวิระศักดิ์ อภินนทเวที (แสงพงษ์), 2562) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบูรณาการหลักพุทธธรรมกับเกษตรทฤษฎีใหม่ของศาสตร์พระราชา ได้ผลสรุปว่า การส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนด้วยหลักพุทธธรรม ได้มีการพึ่งพาตนเอง เกษตรกรมีความขยันอดทน ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ห่วงไกลอบายมุข มีสติพอเพียง รู้จักปล่อยวาง มีการรวมพลังของเกษตรกร แบ่งปันช่วยเหลือกัน ตรงไป ตรงมาเชื่อใจกันด้วยความอบอุ่นเอื้อเฟื้อ ไม่หลอกลวง สงเคราะห์ชุมชน เน้นการมีส่วนร่วม วางตนพอดี มีการพัฒนาก้าวหน้า เกษตรกรหรือ

ผู้เข้าร่วมโครงการฯ รู้ดี และมีความมั่นใจในสิ่งที่ตนกำลังทำ มีเป้าหมายชัดเจน รู้จักการบริหารจัดการพื้นที่ทำกินให้เกิดประโยชน์สูงสุด รู้จักวิธีเพิ่มมูลค่าสินค้าทางการเกษตร ใช้ชีวิตด้วยความพอดี รู้จักประมาณ มีจิตใจเยือกเย็น รู้จักรอคอย รู้จักความเป็นไปของชุมชนที่ตนอยู่ว่า มีวัฒนธรรม ความเชื่อนั้นอย่างไร รู้จักให้เกียรติเคารพในความคิดเห็นของผู้อื่น **และสอดคล้องกับงานวิจัยของ** (นางสาวดลพัฒน์ ยศธร, 2542: 44) **ได้ทำการวิจัยเรื่อง** “รูปแบบการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนตามแนวพุทธศาสตร์” **ได้ผลสรุปว่า** การพัฒนาตามแนวพุทธศาสตร์เป็นการพัฒนาที่ถูกทาง (สัมมาพัฒนา) และการพัฒนาที่ได้สมดุล (สมพัฒนา) จะนำไปสู่ผลสำเร็จในการพัฒนาที่ยั่งยืนได้ด้วยการศึกษาแบบ “ไตรสิกขา” คือ การลงมือปฏิบัติ (ปฏิบัติ) เพื่อให้เข้าใจในหลัก ปฏิจจนุปบาท คือ กฎแห่ง ธรรมชาติ หรือ กฎของชีวิตอันจะนำไปสู่ผลสำเร็จ (ปฏิเวธ) ขณะเดียวกันการศึกษาวិชาการอื่น ๆ (วิชาการศึกษาทางโลก) ไปด้วยโดยกระบวนการศึกษานั้นต้องประกอบไปด้วยกัลยาณมิตร หลักพุทธธรรมเพื่อเสนอให้ทดลอง ปฏิบัติ และตัวแนวคิดและปรัชญาในเรื่องนี้ นำเสนอเรื่อง ของ “ไตรสิกขา” และปฏิจจนุปบาทให้เข้าสู่การดำรงชีวิต และกระบวนการพัฒนาเป็นสิ่งที่น่าสนใจยิ่ง งานวิจัยชิ้นนี้ ชี้ว่า หลักทางพระพุทธศาสนาอื่น ๆ ในทุกหมวดสามารถนำไปใช้ ในการพัฒนาคน พัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและสิ่งแวดล้อมได้ จะเห็นว่า น่าจะนำประเด็นความรู้ เรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาแทรกไว้ในหลักสูตรต่าง ๆ ในลักษณะของการผสมผสานเนื้อหาสาระ และที่สำคัญที่สุด น่าจะเป็นการกระตุ้นให้ผู้บริหารทุกระดับศึกษาหาความรู้ทางพระพุทธศาสนาที่ถูกต้อง เพื่อนำไปพัฒนาดตนเองก่อนที่จะไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนสืบไป **ผู้วิจัยได้พบว่า** บุญกิริยวัตถุ เป็นรากแก้วแห่งการทำดีในทางพระพุทธศาสนา เป็นหลักการส่งเสริมในการทำคุณประโยชน์ที่ดี เพื่อพัฒนาคุณภาพของชีวิตให้เจริญงอกงามทั้งปัจเจกบุคคล ในการจัดพิธีกรรมในการจัดงาน และกัณฑ์เทศน์แฝงด้วยหลักบุญกิริยวัตถุ 3 คือ ทาน ศีล ภาวนา พร้อมด้วยส่งผลพวงต่ออีกหลายด้าน เช่น ด้านวัฒนธรรม ด้านวรรณกรรม ด้านผาผนังจิตรกรรม ด้านการท่องเที่ยว ด้านทุนสังคม ด้านจริยธรรมชีวิต ด้านความสามัคคี และด้านสังคมสังเคราะห์

2. ผลการวิจัยพบว่า มีการบูรณาการหลักพุทธธรรมกับศาสตร์พระราชาเพื่อการป้องกันตนเองและเสริมสร้างสิ่งแวดล้อมทางสังคมที่เป็นสุขในรูปแบบชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) ภายหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID 19) ประเพณีสงกรานต์พระเถระที่เป็นที่สักการะเคารพนับถือในชุมชนนั้น การทำบุญตักบาตร ฟังธรรม ประเพณีตานข้าวใหม่จัดเป็นประจำของหมู่บ้าน เดือน 4 เป้ง ประเพณีคือประเพณีี่เป้งตั้งธรรมหลวง เพื่อเทศนา 13 กัณฑ์ หรือทางภาคกลางเรียกว่าการเทศน์มหาชาติหรือมหาเวสสันดรชาดกประเพณี ตำนก่วยสลากหรือเรียกว่าสลากภัตต์ **ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ** (มนู สนธิวรรณะ, 2557) **ได้ทำการวิจัยเรื่อง** “การพัฒนาแบบสังคมร่มเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา” **ได้ผลสรุปว่า** การพัฒนาแบบสังคมร่มเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ชื่อว่า DOCTRINE Model มี 8 องค์ประกอบ ได้แก่ D = Dogma (สมาชิกชุมชนปฏิบัติตามคำ สอนของศาสนา) O = Oneness (สมาชิกชุมชนมีความเป็นน้ำ หนึ่งใจเดียวกัน) C = Coordination (การประสานงานที่ดีภายในชุมชนและเครือข่าย) T = Training & Learning Program (กิจกรรมการอบรมและเรียนรู้ที่สอดคล้องวิถีชีวิตชุมชน) R = Religions Centre (สถาบันศาสนาเป็นที่พึ่งทางจิตใจและเป็นศูนย์กลางชุมชน) I = Independence in Public Participation (สมาชิกชุมชนมีอิสระและมีส่วนร่วมกำหนดอนาคตชุมชน) N = News & Knowledge Distribution (การเผยแพร่ข่าวสารและความรู้สู่ชุมชน) E = Equilibrium & Integrated Development (การพัฒนาชุมชนอย่างสมดุลและบูรณาการ) 3) ผลการทดลองใช้รูปแบบกับประชากร

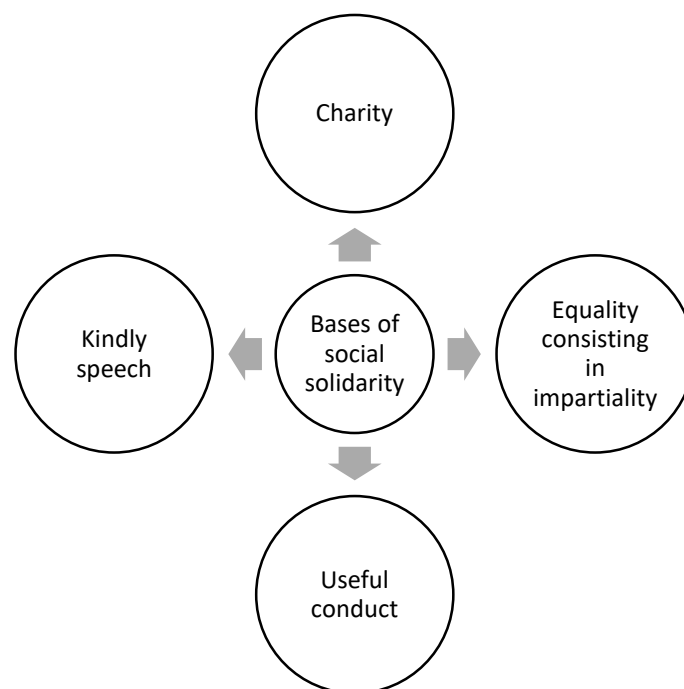
กลุ่มเป้าหมายในพื้นที่สองชุมชนผ่านกิจกรรมการอบรมมีผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้หลังการอบรมสูงกว่าก่อนการอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนความคิดเห็นของผู้เข้ารับการอบรมที่มีต่อการประเมินผลการจัดอบรมอยู่ในระดับมาก โดยมีความเห็นว่าหัวข้อการอบรมเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบันและเนื้อหาสาระการอบรมเป็นความรู้ที่สามารถนำไปใช้ในการดำเนินชีวิต 4) การประเมินรูปแบบและถอดบทเรียน พบว่า ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความพึงพอใจในรูปแบบทุกด้านในระดับมาก และการถอดบทเรียน ผู้เข้าร่วมกิจกรรมในพื้นที่สองชุมชนมีการขับเคลื่อนกิจกรรมการเรียนรู้ การปฏิบัติ และจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ต่อเนื่องไปสู่สมาชิกชุมชนอื่นและในภาคีเครือข่าย **และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ (มณูญ มุกข์ประดิษฐ์, 2547: 136) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอันเนื่องมาจากพระราชดำริกับหลักธรรมในพระพุทธศาสนา”, ผู้วิจัยได้พบว่า การรู้จักพอประมาณ – มีเหตุผล” การที่รู้จักว่าการทำจากรายได้ 200 – 300 บาท ขึ้นไป เป็น 2 หมื่น 3 หมื่น บาท คือ ทำเป็น Self – Sufficiency มันไม่ใช่ความหมายแบบที่พระองค์ทรงคิด ที่พระองค์คิดคือ เป็น Self – Sufficiency of Economy เช่นถ้าเขาต้องการดู T.V. ก็ควรใช้เขามีดูไม่ใช่ไปจำกัดเขาไม่ให้ซื้อ T.V. ดูเขาต้องการดู เพื่อสนุกสนานในหมู่บ้านไกล ที่ฉันไปเขามี T.V. ดูแต่ใช้แบตเตอรี่ เขาไม่มีไฟฟ้า แต่ Sufficiency นั้นมี T.V. เขาฟุ่มเฟือยอยู่ เปรียบเสมือนคนไม่มีสตางค์ไปตัด Suit และยังใส่ เนคไท Versace อันนี้ก็เกินไป” ต้องรู้พอประมาณในตนเอง**

3. ผลการวิจัยพบว่า วัดเป็นศูนย์กลางรวมหลักธรรม เป็นหลักให้ชาวบ้าน เวลาเกิดวิกฤต เกิดภัยชาวบ้านรักและรู้จักที่จะสามัคคีกัน และมีจิตสำนึกที่ดีต่อชุมชน หลังจากสถานการณ์โควิด 19 ได้ปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดประเพณีโดยงดเว้นการจัดการละเล่น ให้ทำกิจกรรมทางพุทธศาสนาอย่างเดียว การใช้ศีล 5 ในการป้องกันตนเอง และเสริมสร้างความเข้มแข็งเพื่อชีวิตที่สงบสุขของตนเองและคนในชุมชน มีการถ่ายทอดหลักการคิดในเรื่องอริยสัจสี่ เพื่อความเข้าใจชีวิตในรูปแบบการใช้ชีวิตในวิถีใหม่ **ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (นางสาวดลพัฒน์ ยศธร, 2542: 44) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนตามแนวพุทธศาสตร์” ได้ผลสรุปว่า** หลักทางพระพุทธศาสนาอื่น ๆ ในทุกหมวดสามารถนำไปใช้ ในการพัฒนาคน พัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและสิ่งแวดล้อมได้ จึงเห็นว่าน่าจะนำประเด็นความรู้ เรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาแทรกไว้ในหลักสูตรต่าง ๆ ในลักษณะของการผสมผสานเนื้อหาสาระ และที่สำคัญที่สุด น่าจะเป็นการกระตุ้นให้ผู้บริหารทุกระดับศึกษาหาความรู้ทางพระพุทธศาสนาที่ถูกต้อง เพื่อนำไปพัฒนาตนเองก่อนที่จะไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนสืบไป **และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ (อภิชัย พันธเสน, 2550: 554-563) ได้ศึกษาเรื่อง พุทธเศรษฐศาสตร์ : วิวัฒนาการ ทฤษฎี และการประยุกต์กับเศรษฐศาสตร์สาขาต่าง ๆ ได้ผลสรุปว่า** เศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวคิดเพื่อปรับทิศทางการพัฒนาประเทศไทย เศรษฐกิจพอเพียง ที่เน้นความพอประมาณเน้นความสมควรนั้น มีรากฐานความคิดจากคำสอนของพระพุทธเจ้าในข้อที่เรียกว่า มัชฌิมาปฏิปทา หรือทางสายกลาง เศรษฐกิจพอเพียง เป็นเศรษฐกิจที่ไม่เน้นอรรถประโยชน์สูงสุด (Maximize Utility) อันเป็นสาเหตุสำคัญของปัญหาเศรษฐกิจในโลกปัจจุบัน แต่เน้นความพอประมาณหรือทางสายกลาง เศรษฐกิจพอเพียงมีพื้นฐานอยู่บนพุทธธรรมของการละกิเลส คือความไม่รู้อันเรียกว่าอวิชชา และดำรงชีวิตอยู่อย่างพอประมาณด้วยความไม่โลภและไม่ประมาท นอกจากนี้ อภิชัย พันธเสน ยังได้แสดงทัศนะไว้อย่างนา

สนใจว่า เศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวนั้น โดยเนื้อแท้แล้วก็คือ “พุทธเศรษฐศาสตร์” นั่นเองและเป็นพุทธเศรษฐศาสตร์ที่ถ่ายทอดการอธิบายให้ประชาชนชาวไทยเข้าใจได้ เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่มีพื้นฐานวัฒนธรรมที่มีรากเหง้ามาจากพระพุทธศาสนา พระองค์จึงทรงเลือกแนวคิดดังกล่าวเพื่อถ่ายทอดการสื่อสารกับปสกนกรของพระองค์ แต่ที่ไม่เน้นว่าเป็นพุทธเศรษฐศาสตร์ก็เพราะพระองค์เป็นองคศาสนูปถัมภก จะต้องให้การทํานุบำรุงศาสนาในชาติทุกศาสนา ดังนั้นการใช้คำว่า เศรษฐกิจพอเพียง จึงเป็นคำกลางที่สามารถเข้าใจและยอมรับได้สำหรับศาสนิกชนในทุกศาสนา และการเรียนรู้พัฒนาเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาชีวิต และสอดคล้องกับงานวิจัยของ (อาชัญญา รัตนอุบล และคณะ, 2548) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การจัดการเรียนรู้ของแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต : ห้องสมุดประชาชน ผู้วิจัยได้พบว่า การประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในด้านต่าง ๆ โดยอาศัยแนวคิดทางพุทธศาสตร์เป็นฐานในการพัฒนาทั้งในด้านเศรษฐกิจ ไม่ใช่จ่ายเกินตัวไม่ลงทุนเกินขนาด คิดและวางแผนอย่างรอบคอบ มีภูมิคุ้มกันไม่เสี่ยงเกินไป ด้านจิตใจมีจิตใจเข้มแข็ง มีจิตสำนึกที่ดี เอื้ออาทร เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว ด้านสังคมและวัฒนธรรม ช่วยเหลือเกื้อกูลกันรู้จักสามัคคี สร้างความเข้มแข็งให้ครอบครัว และชุมชน รักษาเอกลักษณ์ ภาษาภูมิปัญญา และวัฒนธรรมไทย ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รู้จักใช้และจัดการอย่างฉลาดและรอบคอบฟื้นฟูทรัพยากรเพื่อให้เกิดความยั่งยืนและคงอยู่เพื่อลูกหลานต่อไป ด้านเทคโนโลยี รู้จักใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการและสภาพแวดล้อม พัฒนาเทคโนโลยีสมัยใหม่ผสมผสานกับภูมิปัญญาชาวบ้านอย่างเหมาะสม

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการสังเคราะห์งานวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบูรณาการหลักพุทธธรรมกับศาสตร์พระราชเพื่อการป้องกันตนเองและเสริมสร้างสิ่งแวดล้อมทางสังคมที่เป็นสุขในรูปแบบชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) ภายหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID 19) ในชุมชนบ้านห้วยแท้ง ตำบลป่าพลู อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน ดังแผนภาพดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากสังเคราะห์จากการวิจัย (CKUE Model)

องค์ความรู้ที่ได้จากการสังเคราะห์งานวิจัย ทำให้ผู้วิจัยได้รับองค์ความรู้จากการสังเคราะห์งานวิจัย ดังปรากฏเป็น BMG โมเดล สามารถสรุปได้ดังนี้ 1) ทาน (การให้ คือ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละ แบ่งปัน ช่วยเหลือเหลือกันด้วยสิ่งของ ตลอดถึงให้ความรู้และแนะนำสั่งสอน (Dāna: giving; generosity; charity) 2) ปยวจา หรือ เปยยวัชชะ (วาจาเป็นที่รัก วาจาสุดดีมีน้ำใจ หรือวาจาซาบซึ้งใจ คือกล่าวคำสุภาพไพเราะอ่อนหวานสมานสามัคคี ให้เกิดไมตรีและความรักใคร่นับถือ ตลอดถึงคำแสดงประโยชน์ประกอบด้วยเหตุผลเป็นหลักฐานจูงใจให้นิยมยินดี (Piyavācā: kindly speech; convincing speech) 3) อัถถจริยา (การประพฤติประโยชน์ คือ ขวนขวายช่วยเหลือ อภิการ บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ ตลอดถึงช่วยแก้ไขปรับปรุงส่งเสริมในทางจริยธรรม (Atthacariyā: useful conduct; rendering services; life of service; doing good) 4) สมานัตตตา คือ ทำตนเสมอตนเสมอปลาย ปฏิบัติสม่ำเสมอในชนทั้งหลาย และเสมอในสุขทุกข์โดยร่วมรับร่วมแก้ไข ตลอดถึงวางตนเหมาะสมแก่ฐานะ ภาวะบุคคล เหตุการณ์ และสิ่งแวดล้อม ถูกต้องตามธรรมในแต่ละกรณี (Samānattatā: even and equal treatment; equality consisting in impartiality, participation and behaving oneself properly in all circumstances)

สรุปและข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัยดังกล่าวมาแล้ว ผู้วิจัยจึงนำผลการวิจัยมาดำเนินการจัดทำเป็นข้อเสนอแนะไว้เป็น 3 ระดับดังนี้

1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ควรนำหลักธรรมทางพุทธศาสนาสอนเป็นหลักสูตรท้องถิ่น สร้างเป็นหลักสูตรแกนกลางในการสอนให้กับประชาชนในท้องถิ่นเพื่อรับทราบถึงแนวคำสอนของพุทธศาสนาที่ถูกต้องต่อไป

1.2 ควรมีการใช้หลักพุทธธรรมภายหลังสถานการณ์โควิด 19 ให้ตระหนักถึงการปล่อยวางได้มากขึ้น เป็นโครงการต่อเนื่องสร้างเป็นศูนย์เรียนรู้

1.3 การใช้หลักการภavanaตามแนวทางพุทธธรรมมีประโยชน์ทางด้านจิตใจและปรับทัศนคติให้ปล่อยวางได้มากขึ้น และเข้าถึงแก่นในทางพุทธศาสนามากขึ้น

2) ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

2.1 ให้มีการถ่ายทอดหลักการคิดในเรื่องอริยสัจสี่ เรื่องทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค เพื่อความเข้าใจชีวิตในรูปแบบการใช้ชีวิตในวิถีใหม่ มีข้อตกลงร่วมกันระหว่างชุมชนเรื่องการห้ามจำหน่ายเหล้าในวันพระเป็นข้อตกลงที่เห็นร่วมกันของชุมชน การรักษาศีล 5 อย่างเคร่งครัดในวันพระ

2.2 ให้มีการบูรณาการหลักพุทธธรรมกับศาสตร์พระราชาเพื่อการป้องกันตนเองและเสริมสร้างสิ่งแวดล้อมทางสังคมที่เป็นสุขในรูปแบบชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) ภายหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID 19) ในชุมชนห้วยแท้งโดยใช้หลักการทางพุทธศาสนา

2.3 ให้มีการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในชุมชนได้อย่างเป็นรูปธรรม กรณีของปราชญ์ชุมชนที่ได้นำเอาหลักพุทธธรรมกับศาสตร์พระราชาเพื่อการป้องกันตนเองและเสริมสร้างสิ่งแวดล้อมทางสังคมที่เป็นสุขในรูปแบบชีวิตวิถีใหม่ (New Normal)

3) ข้อเสนอแนะสำหรับศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรศึกษาวิจัยเรื่อง การใช้หลักพุทธธรรมในการแก้ปัญหาเพื่อเสริมสร้างสิ่งแวดล้อมทางสังคมที่เป็นสุขในรูปแบบชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) ภายหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID 19)

3.2 ควรศึกษาเกี่ยวกับ หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในชุมชนได้อย่างเป็นรูปธรรม กรณีของปราชญ์ชุมชนที่ได้นำเอาหลักพุทธธรรมกับศาสตร์พระราชาเพื่อการป้องกันตนเองและเสริมสร้างสิ่งแวดล้อมทางสังคมที่เป็นสุขในรูปแบบชีวิตวิถีใหม่ (New Normal)

3.3 ควรศึกษาเกี่ยวกับ การพัฒนาที่ยั่งยืนตามแนวพุทธศาสตร์โดยใช้วัดเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งเพื่อชีวิตที่สงบสุขของตนเองและคนในชุมชน

เอกสารอ้างอิง

กองโรคติดต่อทั่วไป. กรมควบคุมโรค. กระทรวงสาธารณสุข. (2563). **ข้อมูลสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID 19).** (ออนไลน์). <http://dcd.ddc.moph.go.th/home>.

ชาย โพธิ์สีดา. (2564). **ศาสตร์และศิลป์ การวิจัยเชิงคุณภาพ : คู่มือนักศึกษาและนักวิจัยสังคมศาสตร์.** พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง จำกัด.

ดลพัฒน์ ยศธร. (2542). **การนำเสนอรูปแบบการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนตามแนวพุทธศาสตร์.** กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พระมหาวิระศักดิ์ อภินนทเวที (แสงพงษ์). (2562). **การบูรณาการหลักพุทธธรรมกับเกษตรทฤษฎีใหม่ของศาสตร์พระราชา (The Integration of The Buddhist Doctrines to The New Theory Agriculture Concerning to The King's Philosophy).** วารสารมหาจุฬานาครทรรณปีที่ 6. ฉบับที่ 8 (ตุลาคม 2562). น.3773-3787.

มณู สนธิวรรณะ (2557). **การพัฒนารูปแบบสังคมร่มเย็นเป็นสุขของชุมชนโดยใช้ศาสนาเป็นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วารสารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ. ปีที่ 10 ฉบับที่ 1 (เมษายน-กันยายน 2558).** น.95-117.

มณูญ มุกข์ประดิษฐ์. (2547). **การศึกษาวิเคราะห์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอันเนื่องมาจากพระราชดำริกับหลักธรรมในพระพุทธศาสนา. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาพระพุทธศาสนา, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.**

สำนักโรคติดต่ออุบัติใหม่, กรมควบคุมโรค. (2554). **องค์ความรู้ (Factsheet) โรคติดต่ออุบัติใหม่.** (ออนไลน์). <https://www.pidst.or.th/A366.html>.

อาชัญญา รัตนอุบล และคณะ. (2548). **การจัดการเรียนรู้ของแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต : ห่วงสมุดประชาชน.** กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

การส่งเสริมทักษะด้านการใช้เทคโนโลยีของอาจารย์ผู้สอนคณะวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

Promoting skills in using technology among teachers in the faculty of
Management Science Thonburi Rajabhat University

ณฐาพัชร วรพงศ์พัชร

Ntapat Worapongpat

Educational Administration, Faculty of Education, Bangkokthonburi University Center for
Knowledge Transfer, Technology, Community Innovation, Entrepreneurship, Tourism and

Education Eastern Institute of Technology Suvarnabhumi (EITS)

and Educational Innovation Institute Association for the Promotion of Alternative
Education (EII)

E-mail dr.thiwat@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 19 เมษายน 2567

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 19 พฤษภาคม 2567

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 23 พฤษภาคม 2567

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาการส่งเสริมทักษะด้านการส่งเสริมทักษะด้านการใช้เทคโนโลยีของอาจารย์ผู้สอนคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรีและ (2) เปรียบเทียบการส่งเสริมทักษะด้านการส่งเสริมทักษะด้านการใช้เทคโนโลยีของอาจารย์ผู้สอนคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี ตามการประเมินของครู จำแนกตามอายุ และประสบการณ์การสอน

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ประชากรในการวิจัย ได้แก่ อาจารย์ผู้สอนคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี ปีการศึกษา 2566 จำนวน 77 คน กำหนดขนาดตัวอย่างตามตารางของเครจซีและมอร์แกน โดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย ได้ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นอาจารย์ผู้สอนคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรีปีการศึกษา 2566 จำนวน 65 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที

ผลการวิจัยพบว่า (1) การส่งเสริมทักษะด้านการส่งเสริมทักษะด้านการใช้เทคโนโลยีของอาจารย์ผู้สอนคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก และ (2) ผลการเปรียบเทียบการส่งเสริมทักษะด้านการส่งเสริมทักษะด้านการใช้เทคโนโลยีของอาจารย์ผู้สอนคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี ตามการประเมินของครู จำแนกตามอายุ และประสบการณ์การสอน โดยรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ: การส่งเสริมทักษะด้านการใช้เทคโนโลยี, อาจารย์ผู้สอน, คณะวิทยาการจัดการ, มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

ABSTRACT

The purposes of this research are to (1) study the promotion of skills in the promotion of technology use skills among teachers in the Faculty of Management Science; Thonburi Rajabhat University and (2) compare the promotion of skills in promoting the

skills in using technology of teachers in the Faculty of Management Science. Thonburi Rajabhat University According to teachers' evaluations, classified by age and teaching experience.

This research is a survey research. The research population includes teaching staff in the Faculty of Management Science. Thonburi Rajabhat University, academic year 2023, number of 77 students, sample size determined according to Krejci and Morgan's table. by simple random method the sample used in this research were teaching staff in the Faculty of Management Science. Thonburi Rajabhat University, academic year 2023, numbering 65 people. The research instrument is a 5-level rating scale questionnaire. Statistics used in data analysis include frequency, percentage, mean, standard deviation. and t-test

The results of the research found that (1) the promotion of skills in promoting the skills in using technology of teachers in the Faculty of Management Science Thonburi Rajabhat University Overall and each aspect is at a high level and (2) the comparative results of promoting skills in promoting skills in using technology of teachers in the Faculty of Management Science Thonburi Rajabhat University According to teachers' evaluations, classified by age and teaching experience. Overall and each aspect no different

Keywords: Promoting skills in using technology, teaching staff, Faculty of Management Science, Thonburi Rajabhat University

บทนำ

ในยุคปัจจุบันเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารนั้นเข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันของผู้คนเป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นการดำเนินชีวิตทั่วไป การทำงาน หรือแม้กระทั่งการศึกษา ในโลกที่เทคโนโลยีกำลังพัฒนาอย่างก้าวกระโดด กระทรวงศึกษาธิการได้เล็งเห็นว่า การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษานั้น มีส่วนช่วยในการเพิ่มประสิทธิภาพการตัดสินใจในเชิงบริหารจัดการและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ภายใต้นแนวคิด “Anywhere, Anytime, Any Device” เพื่อปรับเปลี่ยนกระบวนการบริหารจัดการภายในกระทรวง จะมีการจัดการศึกษาผ่านระบบดิจิทัลให้มีสะดวก รวดเร็ว คุ่มค่า เข้าถึงได้ทุกที่ ทุกเวลา และทุกอุปกรณ์ ตลอดจนสามารถเชื่อมโยงการทำงานของหน่วยงานภายในกระทรวง ภายใต้อาณข้อมูลเดียวกัน ผู้บริหารและบุคลากรภายในกระทรวงศึกษาธิการสามารถเข้าถึงฐานข้อมูลขนาดใหญ่ได้อย่างรวดเร็วและเป็นปัจจุบัน ทำให้สามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง และสามารถติดตามประเมินผลการดำเนินงานหรือโครงการต่าง ๆ ได้ กระทรวงศึกษาธิการจึงได้จัดทำแผนปฏิบัติการดิจิทัลเพื่อการศึกษา พ.ศ. 2563-2565 เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายรัฐบาล และบริบทการเปลี่ยนแปลงด้านดิจิทัลในปัจจุบัน เพื่อใช้เป็นกรอบแนวทาง และทิศทางการขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านการส่งเสริมและพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2564)

แผนปฏิบัติการดิจิทัลเพื่อการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2563-2565 (MOE Digital Transformation for Education Action Plan 2020-2022) ได้มีการกำหนด 5 ยุทธศาสตร์หลักสำหรับการพัฒนาดิจิทัลเพื่อการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ดังนี้ (1) ยุทธศาสตร์ที่ 1 พัฒนาโครงสร้าง

พื้นฐานดิจิทัลประสิทธิภาพสูงให้ครอบคลุมทุกหน่วยงานและสถานศึกษา (2) ยุทธศาสตร์ที่ 2 สร้างโอกาสความเสมอภาค และความเท่าเทียมทางการศึกษาด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล (3) ยุทธศาสตร์ที่ 3 พัฒนาการบริหารจัดการให้ก้าวสู่การเป็นหน่วยงานดิจิทัล (4) ยุทธศาสตร์ที่ 4 ผลิตและพัฒนากำลังคนเพื่อรองรับระบบเศรษฐกิจและสังคมดิจิทัล และ (5) ยุทธศาสตร์ที่ 5 พัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา การวิจัย และการสร้างนวัตกรรม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2564)

แม้ว่าในยุคปัจจุบัน เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารจะถูกประยุกต์ใช้เพิ่มมากขึ้นในการศึกษา และมีนโยบายจำนวนมากสนับสนุนในด้านนี้ แต่ปฏิเสธไม่ได้ว่ายังคงมีประเด็นเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคต่อมาตรฐานการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อศึกษามาโดยตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา โดยประเด็นปัญหาหลัก มีดังต่อไปนี้ (1) นักเรียน นักศึกษา ผู้เรียน ครูและบุคลากรทุกคนยังไม่สามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีสารสนเทศในการศึกษาได้จากทุกที่ ทุกเวลาอย่างมีคุณภาพ และมั่นคงปลอดภัยได้ เนื่องจากการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของเทคโนโลยีสารสนเทศซึ่งประกอบด้วย ศูนย์ข้อมูลกลาง ระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต รวมถึงเทคโนโลยีที่ช่วยสนับสนุนการศึกษาตลอดจนเครื่องมือดิจิทัล การบริการการศึกษาทางไกล ยังมีขนาดที่ไม่เพียงพอ ไม่สามารถครอบคลุมทุกพื้นที่ และยังไม่สามารถให้บริการได้อย่างต่อเนื่อง (2) ความไม่เท่าเทียมและความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศ เนื่องจากยังไม่สามารถพัฒนาสมรรถภาพหรือบริการทางการศึกษาที่เหมาะสมผ่านเทคโนโลยีดิจิทัล ที่สามารถเข้าถึงและนำไปใช้เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตได้ง่ายและสะดวก ครอบคลุมทั่วถึงประชาชนทุกช่วงวัยและทุกกลุ่มเป้าหมาย (3) ขาดเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศในรูปแบบประชารัฐที่ทำให้เกิดการถ่ายทอดองค์ความรู้และการนำไปใช้กับหน่วยงานการศึกษาที่สามารถต่อยอดความรู้ให้กับประชาชนและสังคมได้ ยังไม่สามารถทำให้การทำงานของสถานศึกษาและหน่วยงานทางการศึกษายังคงเสมือนเป็นองค์กรเดียวกันด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลได้ (4) การพัฒนากำลังคนและบุคลากรให้มีความรู้ ความสามารถ มีสมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างสร้างสรรค์ และสอดคล้องกับความต้องการยังคงไม่เพียงพอ และ (5) ขาดการพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการสร้างงานวิจัยที่สามารถนำไปต่อยอดในการใช้ประโยชน์ทางด้านการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2564)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 2 มุ่งพัฒนาโรงเรียนให้มีการศึกษาที่มีคุณภาพมาตรฐาน เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะที่จำเป็น สามารถแก้ปัญหา ปรับตัว สื่อสาร และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเน้นการใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศให้เกิดประโยชน์สูงสุด ในการนี้ทางโรงเรียนมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีความพร้อมและมีแนวทางที่ชัดเจนในการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา หากไม่ได้มีการเตรียมพร้อม ไม่ศึกษาให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ ไม่จัดระบบงานให้สอดคล้อง ไม่มีการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรให้สามารถใช้งานเทคโนโลยีสารสนเทศได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ และไม่มีการสนับสนุนให้มีความก้าวหน้าตามวิวัฒนาการก็จะไม่เกิดประโยชน์ต่อโรงเรียนเท่าที่ควร ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนได้มีทักษะที่จำเป็นศตวรรษที่ 21 ในเรื่องเทคโนโลยีสารสนเทศ เพิ่มโอกาสและความเสมอภาคในการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ เพื่อพัฒนาระบบเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษาสำหรับคนทุกช่วงวัย และพัฒนาฐานข้อมูลด้านการศึกษาที่มี มาตรฐาน เชื่อมโยง และเข้าถึงได้ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 2, 2566)

จากความสำคัญของเทคโนโลยีสารสนเทศต่อการศึกษาและปัญหาที่กล่าวมาข้างต้นทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจและศึกษาถึงการส่งเสริมทักษะด้านการใช้เทคโนโลยีของครูในศูนย์เครือข่ายหนองกงศรี 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 2 ตามกรอบกลยุทธ์ของโรงเรียนและ

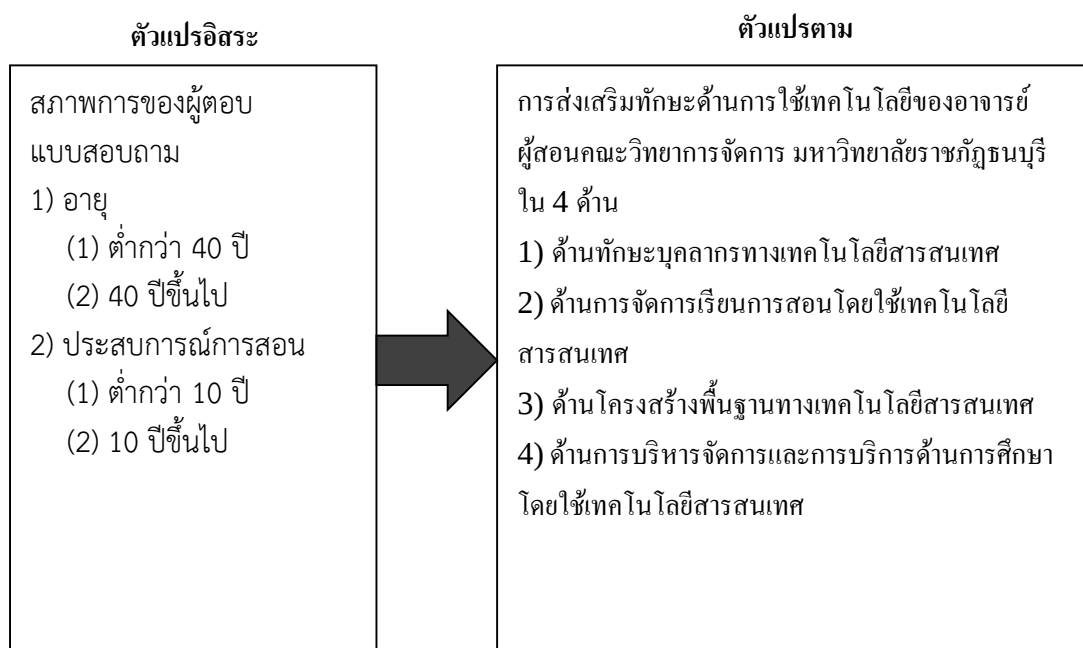
แผนปฏิบัติการดิจิทัลเพื่อการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ผลการวิจัยจะเป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาปรับปรุงพัฒนาและจัดระบบการในการส่งเสริมทักษะด้านการใช้เทคโนโลยีของครูของสถานศึกษาชั้นฐานให้มีคุณภาพและเกิดประสิทธิภาพสูงสุด เพื่อบรรลุตามวัตถุประสงค์และพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการส่งเสริมทักษะด้านการใช้เทคโนโลยีของอาจารย์ผู้สอนคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี
2. เพื่อเปรียบเทียบการส่งเสริมทักษะด้านการใช้เทคโนโลยีของอาจารย์ผู้สอนคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรีตามการประเมินของอาจารย์ผู้สอน จำแนกตาม อายุ และ ประสบการณ์การสอน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยเรื่อง การส่งเสริมทักษะด้านการใช้เทคโนโลยีของอาจารย์ผู้สอนคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของงานวิจัยไว้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

การดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ อาจารย์ผู้สอนคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี ที่ปฏิบัติงานปีการศึกษา 2566 จำนวน 77 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ อาจารย์ผู้สอนคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรีที่ปฏิบัติงานปีการศึกษา 2566 จำนวน 65 คน โดยใช้ตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970: 608) โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในเรื่องการส่งเสริมทักษะด้านการใช้เทคโนโลยีของอาจารย์ผู้สอนคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี เป็นแบบสอบถามจำนวน 1 ฉบับ แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม ตัวแปรอิสระ ได้แก่ อายุ และประสบการณ์การสอนซึ่งออกแบบในลักษณะแบบสอบถามประเภทปลายปิด (Closed form)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการส่งเสริมทักษะด้านการใช้เทคโนโลยีของอาจารย์ผู้สอนคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี ใน 4 ด้าน มีลักษณะเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามแนวคิดของไลเคิร์ท (Likert, 1961)

3. วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาหลักการ แนวคิดทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้วนำผลการศึกษามาสร้างเป็นเครื่องมือตามกรอบแนวคิดของการวิจัย เพื่อนำไปศึกษาการส่งเสริมทักษะด้านการใช้เทคโนโลยีของอาจารย์ผู้สอนคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี เพื่อนำไปประกอบในการสร้างแบบสอบถาม โดยนำแบบสอบถามของนายสุไลมาน อาแว (2564) มาประยุกต์ใช้ จากนั้นนำแบบสอบถามไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องเชิงเนื้อหา (Content validity) โดยใช้วิธีหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถาม มีเกณฑ์การพิจารณาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกณฑ์ค่าความสอดคล้องที่ยอมรับได้ต้องมีค่าตั้งแต่ 0.67 ขึ้นไป จากนั้นนำแบบสอบถามที่ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแล้วมาปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ และนำไปทดลองใช้ (Try out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นอาจารย์ผู้สอนคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี จำนวน 30 คน ได้ค่าความเชื่อมั่น .981 จัดส่งแบบสอบถาม จำนวน 97 ฉบับ ผ่านระบบออนไลน์ พร้อมหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยไปยังคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรีที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง และทำการเก็บรวบรวมแบบสอบถามกลับมาทั้งหมด 65 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 จากนั้นผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้มาตรวจสอบความถูกต้องให้ครบถ้วน เพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปต่อไป โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่า t-test (independent)

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถามเรื่องการส่งเสริมทักษะด้านการส่งเสริมทักษะด้านการใช้เทคโนโลยีของอาจารย์ผู้สอนคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี มีจำนวนครูทั้งหมด 65 คน คิดเป็นร้อยละ 100 โดยส่วนใหญ่เป็นครูอายุตั้งแต่ 40 ปีขึ้นไป จำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 63.92 รองลงมา อายุต่ำกว่า 40 ปี จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 36.08 และมีประสบการณ์การสอน 10 ปีขึ้นไป จำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 56.70 รองลงมา มีประสบการณ์การสอนต่ำกว่า 10 ปี จำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 43.30

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการส่งเสริมทักษะด้านการส่งเสริมทักษะด้านการใช้เทคโนโลยีของอาจารย์ผู้สอนคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน สามารถสรุปได้ดังนี้

2.1 การส่งเสริมทักษะด้านการส่งเสริมทักษะด้านการใช้เทคโนโลยีของอาจารย์ผู้สอนคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี ด้านทักษะบุคลากรทางเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยภาพรวม

อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ การบูรณาการระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการพัฒนาและประเมินการปฏิบัติงานของบุคลากร รองลงมาคือ การสร้างแรงจูงใจและโอกาสความก้าวหน้าในสายการทำงานที่เหมาะสมให้แก่บุคลากรผู้ปฏิบัติหน้าที่ด้านการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ และการกำหนดแผนการอบรมด้านเทคโนโลยีสารสนเทศให้แก่บุคลากรอย่างเป็นระบบและอย่างต่อเนื่อง ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ การมีบุคลากรรับผิดชอบงานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศโดยตรง

2.2 การส่งเสริมทักษะด้านการใช้เทคโนโลยีของอาจารย์ผู้สอนคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี ด้านการจัดการเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การจัดการเรียนการสอนด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศด้วยรูปแบบที่หลากหลายตรงตามความต้องการของผู้เรียน รองลงมาคือ การส่งเสริมสนับสนุนการจัดทำและเผยแพร่สื่อการเรียนรู้เทคโนโลยีสารสนเทศรวมทั้งสาระความรู้ต่าง ๆ แก่ผู้เรียนและชุมชน และการส่งเสริมให้มีการเรียนการสอนด้านเทคโนโลยีสารสนเทศที่เน้นการปฏิบัติงานจริงสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ การติดตามประเมินผลและรายงานผลการดำเนินงานการจัดการเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างต่อเนื่อง

2.3 การส่งเสริมทักษะด้านการใช้เทคโนโลยีของอาจารย์ผู้สอนคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี ด้านโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ การส่งเสริมสนับสนุนของหน่วยงานต้นสังกัดในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเทคโนโลยี รองลงมาคือ การสนับสนุนงบประมาณด้านเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และการส่งเสริมสนับสนุนการจัดทำ แหล่งเรียนรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและด้านอื่น ๆ ที่มีการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ความเพียงพอด้านซอฟต์แวร์เทคโนโลยีสารสนเทศและโปรแกรมใช้งานต่าง ๆ ทันสมัยและเหมาะสมต่อการใช้งาน โดยไม่ละเมิดลิขสิทธิ์

2.4 การส่งเสริมทักษะด้านการใช้เทคโนโลยีของอาจารย์ผู้สอนคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี ด้านการบริหารจัดการและการบริการด้านการศึกษาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การกำหนดแผนพัฒนาการบริหารจัดการและการบริการด้านการศึกษาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศในแผนปฏิบัติราชการระยะกลาง (3-5 ปี) และแผนปฏิบัติราชการ รองลงมาคือ การจัดห้องปฏิบัติการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างเป็นสัดส่วนและเอื้อต่อการเรียนรู้ และการจัดรวบรวมสื่อ นวัตกรรมการเรียนการสอนด้านเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างเป็นระบบสามารถสืบค้นได้ง่าย ตามศักยภาพของสถานศึกษา ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การติดตามประเมินผล และรายงานผลการดำเนินงานการจัดการศึกษาและการบริการด้านการศึกษาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างต่อเนื่อง

3. ผลการเปรียบเทียบการส่งเสริมทักษะด้านการใช้เทคโนโลยีของอาจารย์ผู้สอนคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี ตามการประเมินของผู้สอน จำแนกตาม อายุ และประสบการณ์การสอน พบว่า การส่งเสริมทักษะด้านการใช้เทคโนโลยีของอาจารย์ผู้สอนคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรีที่อายุ และประสบการณ์การสอนต่างกัน ประเมินการส่งเสริมทักษะของอาจารย์ผู้สอนด้านการใช้เทคโนโลยีของอาจารย์ผู้สอนคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี โดยรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผล

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการส่งเสริมทักษะของการส่งเสริมทักษะด้านการใช้เทคโนโลยีของอาจารย์ผู้สอนคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี สามารถอภิปรายผลในแต่ละด้านได้ดังนี้

1.1 การส่งเสริมทักษะด้านการใช้เทคโนโลยีของอาจารย์ผู้สอนคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี ด้านทักษะบุคลากรทางเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ การบูรณาการระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการพัฒนาและประเมินการปฏิบัติงานของบุคลากร รองลงมาคือ การสร้างแรงจูงใจและโอกาสความก้าวหน้าในสายการทำงานที่เหมาะสมให้แก่บุคลากรผู้ปฏิบัติงานที่ด้านการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ และการกำหนดแผนการอบรมด้านเทคโนโลยีสารสนเทศให้แก่บุคลากรอย่างเป็นระบบและอย่างต่อเนื่อง ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ การมีบุคลากรรับผิดชอบงานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศโดยตรง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การส่งเสริมทักษะด้านการใช้เทคโนโลยีของคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี ได้ให้ความสำคัญในด้านทักษะของบุคลากรทางเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยเน้นไปที่การนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาและประเมินการปฏิบัติงานของบุคลากร ซึ่งส่งผลต่อการสร้างแรงจูงใจและโอกาสในสายงาน โดยจำเป็นต้องมีการกำหนดแผนอบรมทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศให้แก่บุคลากรอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้บุคลากรมีความสามารถในการใช้งานเทคโนโลยีสารสนเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ การสอดคล้องกับงานวิจัยของ (ชนิตาภา กลีบทอง, 2565) ได้ศึกษาภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษาของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กาญจนบุรี เขต 1 ในเรื่องของสมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษาของครู พบว่า อยู่ในระดับมากทั้งภาพรวมและรายด้าน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ (นิตยา ภัทรวังฟ้า, นฎจิรี เจริญสุข และ สถาพร สังข์ขาวสุทธิรักษ์, 2563) เรื่องการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเรียนการสอนของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครู ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4 พบว่า ในด้านการพัฒนาบุคลากรด้านเทคโนโลยี อยู่ในระดับมาก

1.2 การส่งเสริมทักษะด้านการส่งเสริมทักษะด้านการใช้เทคโนโลยีของอาจารย์ผู้สอนคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี ด้านการจัดการเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การจัดการเรียนการสอนด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศด้วยรูปแบบที่หลากหลายตรงตามความต้องการของผู้เรียน รองลงมาคือ การส่งเสริมสนับสนุนการจัดทำและเผยแพร่สื่อการเรียนรู้เทคโนโลยีสารสนเทศ รวมทั้งสาระความรู้ต่าง ๆ แก่ผู้เรียนและชุมชน และการส่งเสริมให้มีการเรียนการสอนด้านเทคโนโลยีสารสนเทศที่เน้นการปฏิบัติงานจริงสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ การติดตามประเมินผลและรายงานผลการดำเนินงานการจัดการเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรีให้ความสำคัญด้านการจัดการเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ โดยมุ่งเน้นในเรื่องการจัดการเรียนการสอนด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศด้วยรูปแบบที่หลากหลายตรงกับความต้องการของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีความตั้งใจ และเข้าใจในเนื้อหามากยิ่งขึ้น และการส่งเสริมที่เน้นการปฏิบัติงานจริงนั้น ยังสามารถทำให้ผู้เรียนสามารถเห็นภาพได้ชัดเจน ส่งผลต่อความเร็วในการเข้าใจในเนื้อหา และสามารถทำให้ผู้เรียนจดจำเนื้อหาได้ดียิ่งขึ้น สอดคล้องกับ งานวิจัยของ (นิตยา ภัทรวังฟ้า, นฎจิรี เจริญสุข และ สถาพร สังข์ขาวสุทธิรักษ์,

2563) เป็นงานวิจัยเรื่องการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเรียนการสอนของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครู ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4 พบว่า การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเรียนการสอนของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกับงานวิจัยของ (ศรุตตา แวสุวรรณ์ และ อุไร สุทธิแย้ม, 2564) เรื่องบทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีทางการศึกษาของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 โดยผลการวิจัยพบว่า ด้านการใช้สื่อเทคโนโลยีจัดการเรียนการสอน อยู่ในระดับมาก

1.3 การส่งเสริมทักษะด้านการส่งเสริมทักษะด้านการใช้เทคโนโลยีของอาจารย์ผู้สอนคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี ด้านโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ การส่งเสริมสนับสนุนของหน่วยงานต้นสังกัดในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเทคโนโลยี รองลงมาคือการสนับสนุนงบประมาณด้านเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และการส่งเสริมสนับสนุนการจัดทำ แหล่งเรียนรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและด้านอื่น ๆ ที่มีการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ความเพียงพอด้านซอฟต์แวร์เทคโนโลยีสารสนเทศและโปรแกรมใช้งานต่าง ๆ ทันสมัยและเหมาะสมต่อการใช้งาน โดยไม่ละเมิดลิขสิทธิ์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรีเห็นว่าโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นอีกหนึ่งปัจจัยสำคัญต่อการส่งเสริมทักษะด้านการใช้เทคโนโลยีของอาจารย์ผู้สอน เนื่องจากโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีประสิทธิภาพ มีความทันสมัย และเพียงพอต่อความต้องการนั้น ส่งผลให้อาจารย์สามารถใช้งานเทคโนโลยีได้อย่างทั่วถึง รวดเร็ว และปลอดภัย อีกทั้งยังส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานและผลงานที่ของอาจารย์ด้วย สอดคล้องกับ งานวิจัยของ (ลัดดาวรรณ ศรีนวนจันทร์, 2561) เรื่องแนวทางการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในโรงเรียนวัดลานนาบุญ ผลวิจัยพบว่า ในด้านโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร อยู่ในระดับมาก เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับงานวิจัยของ (นิตยา ภัทรวังฟ้า, นัฏจรี เจริญสุข และ สถาพร สังข์ขาวสุทธิรักษ์, 2563) เรื่องการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเรียนการสอนของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครู ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4 ผลการวิจัยพบว่า ในด้านโครงสร้างพื้นฐาน มีการส่งเสริมอยู่ในระดับมาก

1.4 การส่งเสริมทักษะด้านการส่งเสริมทักษะด้านการใช้เทคโนโลยีของอาจารย์ผู้สอนคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี ด้านการบริหารจัดการและการบริการด้านการศึกษาโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือการกำหนดแผนพัฒนาการบริหารจัดการและการบริการด้านการศึกษาโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในแผนปฏิบัติการระยะกลาง (3-5 ปี) และแผนปฏิบัติการ รองลงมาคือ การจัดห้องปฏิบัติการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างเป็นสัดส่วนและเอื้อต่อการเรียนรู้ และการจัดรวบรวมสื่อวัตกรรมการเรียนการสอนด้านเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างเป็นระบบสามารถสืบค้นได้ง่าย ตามศักยภาพของสถานศึกษา ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การติดตามประเมินผล และรายงานผลการดำเนินงานการจัดการศึกษาและการบริการด้านการศึกษาโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรีการส่งเสริมทักษะด้านการใช้เทคโนโลยีของอาจารย์ผู้สอน จำเป็นต้องอาศัยการบริหารจัดการและการบริการด้านการศึกษาโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เพื่อให้มีการพัฒนาอย่างเป็นระบบ ต่อเนื่อง และสามารถติดตามผล

การส่งเสริมทักษะได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ (ปาณิศรา อินตะขุ้ม, สังวาร์ วังแจ่ม และ จันทร์ฉาย ยมสูงเนิน, 2566) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีในการบริหารการจัดการเรียนรู้โรงเรียนบ้านไธสงรัตน-วิทยา จังหวัดลำพูน ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ (รัชนก ไทยรักษ และ สมใจ สืบเสาะ, 2566) ในเรื่องการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการบริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 ซึ่งผลวิจัยพบว่า โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

2. ผลการเปรียบเทียบการส่งเสริมทักษะด้านการใช้เทคโนโลยีของอาจารย์ผู้สอนคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี ตามการประเมินของครู จำแนกตาม อายุ และประสบการณ์การสอนพบว่า อาจารย์ผู้สอนคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรีที่อายุ และประสบการณ์การสอนต่างกัน ประเมินการส่งเสริมทักษะของอาจารย์ผู้สอนคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรีโดยรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ครูทุกช่วงอายุ และทุกช่วงประสบการณ์การสอน คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรีมีความเห็นว่าตรงกัน นั้นส่งเสริมทักษะของอาจารย์ด้านการใช้เทคโนโลยี เป็นอย่างมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ (ศรุตตา แวสุวรรธ และ อุไร สุทธิแย้ม, 2564) โดยผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีคุณวุฒิการศึกษาประสบการณ์การสอนต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทผู้บริหารในการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรีเขต 1 โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ (สุไลมัน อาแว, 2564) เรื่องการส่งเสริมทักษะด้านการใช้เทคโนโลยีของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานีเขต 1 โดยผลวิจัยพบว่า ครูที่มีอายุ และประสบการณ์การสอน ต่างกัน มีการประเมินทั้งโดยรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการทำวิจัย

1.1 ด้านทักษะบุคลากรทางเทคโนโลยีสารสนเทศ โรงเรียนควรมุ่งเน้นให้ครูมีทักษะทางเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับยุคสมัย สามารถใช้งานเทคโนโลยีต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

1.2 ด้านการจัดการเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ควรให้โรงเรียนเพิ่มเติมในส่วนของการเรียนการสอนโดยใช้ระบบอิเล็กทรอนิกส์มากขึ้น อย่างเช่นหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ และมีการติดตามประเมินผลและรายงานผลการดำเนินงานการจัดการเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างต่อเนื่อง

1.3 ด้านโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยีสารสนเทศ ควรมีการจัดเตรียมงบประมาณในการพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของโรงเรียน ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และมีจำนวนเพียงพอต่อการใช้งานของอาจารย์

1.4 ด้านการบริหารจัดการและการบริการด้านการศึกษาโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ควรมีการกำหนดให้สมรรถนะการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของบุคลากรทางการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของการประเมินผลงาน และมีการติดตามผลอย่างต่อเนื่อง สำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนและการวางแผนการบริหารการศึกษาในด้านเทคโนโลยีต่อไป

2. ข้อเสนอแนะการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยการส่งเสริมทักษะด้านการใช้เทคโนโลยีของอาจารย์ในคณะอื่น ๆ เพื่อให้สามารถรับรู้สภาพการส่งเสริมทักษะด้านการใช้เทคโนโลยีของอาจารย์ในแต่ละคณะ สำหรับนำข้อมูลไปใช้ในการวิจัย และพัฒนาการส่งเสริมทักษะด้านการใช้เทคโนโลยีของอาจารย์อย่างยั่งยืน

2.2 ควรมีการวิจัยเรื่องความแตกต่างของประสิทธิภาพในการเรียนการสอนภายในคณะวิทยาการจัดการที่มีและไม่มีการส่งเสริมทักษะด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของอาจารย์

2.3 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศที่จำเป็นต่อการใช้งานจริงของอาจารย์ โดยมุ่งเน้นในเรื่องของประสิทธิภาพและความจำเป็นที่สอดคล้องกับงบประมาณของแต่ละคณะ

บรรณานุกรม

กระทรวงศึกษาธิการ. (2564). **แผนปฏิบัติการดิจิทัลเพื่อการศึกษา** กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2563-2565.

ชนิดาภา กลีบทอง. (2022). ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะด้านเทคโนโลยี สารสนเทศทางการศึกษาของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กาญจนบุรี เขต 1. *Journal of Management Science Nakhon Pathom Rajabhat University*, 9(1), 74-87.

นธิยา ภัทรวิงฟ้า, นัญจรี เจริญสุข และสถาพร สังข์ขาวสุทธิรักษ์. (2563). การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยี สารสนเทศเพื่อการเรียนการสอนของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อทักษะการจัดการเรียนรู้ใน ศตวรรษที่ 21 ของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4. *วารสารสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ*, 2(2), 1-12.

ปาณิสรา อินตะชุม, สังวาร์ วังแจ่ม และจันทร์ฉาย ยมสูงเนิน. (2023). แนวทางการพัฒนาการใช้ เทคโนโลยีในการบริหารการจัดการเรียนรู้โรงเรียนบ้านโอง้งรัตนวิทยาจังหวัดลำพูน. *วารสาร บัณฑิตวิจัย*, 14(1), 99-112.

รัชนก ไทยรักษ์ และสมใจ สืบเสาะ. (2566). การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารเพื่อการบริหาร สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1. *วารสาร นวัตกรรมการศึกษา และการวิจัย*, 7(1), 52-67.

ลัดดาวรรณ ศรีนวนจันทร์. (2561). **แนวทางการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารใน โรงเรียนวัดลานนาบุญ**. (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ศรุตตา แวสุวรรณ และอุไร สุทธิรัมย์. (2564). บทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้ เทคโนโลยีทางการศึกษาของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 6(4), 176-189.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2. (2566). **แผนปฏิบัติการประจำปี งบประมาณ พ.ศ. 2566**.

สุไธมัน อาแว. (2564). การส่งเสริมทักษะด้านการใช้เทคโนโลยีของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส เขต 1. (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการ บริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research

activities. **Educational and Psychological Measurement**, 30(3), 607–610.
Likert, Rensis. (1961). **New Pattern of Management**. New York: McGraw – Hill.

ผู้นำทางการเมืองกับการพัฒนาประชาธิปไตย
Political leaders and democratic development

วีระกิตติ เอกอัศววิจิตร¹, ไพฑูรย์ มาเมือง, สุเนตร ธนศิลป์พิชิต

Veerakit keakkaravichit, Phaitoon Mamuang, Sunait Thanasinlapaphichit

นักวิชาการอิสระ¹

Independent scholar

อาจารย์ วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย²

Lecturer Faculty of Chaiyaphum Buddhist College Mahachulalongkornrajavidyalaya

University

E-mail: wirakittixekxakhrwicit@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 19 เมษายน 2567

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 23 พฤษภาคม 2567

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 23 พฤษภาคม 2567

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอถึงการพัฒนาประชาธิปไตย อันเกิดจากปัจจัยหลายอย่างที่จะเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาประชาธิปไตยทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ โดยเฉพาะการขับเคลื่อนและการผลักดันทางด้านนโยบายของผู้นำทางการเมือง อีกทั้งคุณลักษณะที่ดีของผู้นำทางการเมืองจึงนับว่ามีส่วนสำคัญต่อภาพลักษณ์ทางการเมืองและสามารถเป็นเหตุจูงใจให้ประชาชนเกิดความเชื่อมั่นและเกิดการมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น ซึ่งคุณลักษณะที่ดีของผู้นำทางการเมือง ประกอบด้วย ผู้นำทางการเมืองที่มีคุณภาพ เป็นผู้ทำงานเพื่อส่วนรวมด้วยความเสียสละ เป็นผู้มีความซื่อสัตย์ เป็นผู้ที่มีความประพฤติที่ดี เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ เป็นผู้ที่มีคุณธรรมและจริยธรรมนั้น หากผู้นำทางการเมืองสามารถกำหนดนโยบายและส่งเสริมให้ประชาชนเข้าใจถึงหลักการประชาธิปไตยและตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการปกครองแล้ว สังคมก็จะกลายเป็นสังคมที่มีวัฒนธรรมประชาธิปไตย นำไปสู่สังคมประชาธิปไตย อันประกอบด้วย 1. อิสรภาพ ความมีเสรีภาพในการดำเนินชีวิต การพูด การเขียน อย่างไม่ไปละเมิดเสรีภาพของผู้อื่น มีความเป็นตัวของตัวเอง ไม่อยู่ภายใต้อาณัติของผู้มีอิทธิพลใด ๆ 2. เสมอภาค ความเท่าเทียมกันในฐานะประชาชนในสังคม ให้ความสำคัญต่อคนทุก ๆ คนในฐานะหน่วยหนึ่งอย่างเท่าเทียม มีสิทธิในการปกครองและสิทธิต่าง ๆ ในการแสดงออกหนึ่งคนหนึ่งเสียงไม่มีใครมากกว่าใคร 3. ภราดรภาพ ความเป็นพี่น้อง ความเป็นเพื่อนพ้องน้องพี่ มีจิตใจเกื้อกูล เห็นอกเห็นใจ สนับสนุนช่วยเหลือซึ่งกันและกัน 4. ความสุจริต ถูกต้อง การดำเนินชีวิตและหน้าที่การงานอย่างตรงไปตรงมา ไม่นำประโยชน์ต่าง ๆ เข้าตนเองและพวกพ้อง มีสัมมาอาชีวะ 5. ความรับผิดชอบ การรู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเอง ดูแลเอาใจใส่ในบทบาทหน้าที่ของตนเอง รับผิดชอบในการทำให้เกิดผลสำเร็จลุล่วงตามหน้าที่และบทบาทที่ได้รับ

คำสำคัญ : ผู้นำทางการเมือง, การมีส่วนร่วมทางการเมือง, ประชาธิปไตย

Abstract

This academic article the objective is to present the development of democracy. This is caused by many factors that will be important mechanisms in driving the development of democracy at both the local and national levels. Especially the drive and policy push of political leaders. In addition, good characteristics of political leaders are considered to be an important part of the political image and can be a reason for motivating citizens to have more confidence and participation in politics. The good characteristics of political leaders include quality political leaders. Be a person who works for the public with sacrifice. Be a visionary Be a person with a good quality of life Is a person with knowledge and ability Being a person with morality and ethics If political leaders can set policies and encourage people to understand the principles of democracy and realize the importance of participation in governance, then Society will become a society with a democratic culture. leading to a democratic society Which consists of freedom, the freedom to live, speak, and write freely. without infringing on the freedom of others Have your own personality Not under the mandate of any influential person. Equality. Equality as citizens in society. Give importance to every person people as a unit equally There is the right to rule and various rights to express one voice, no one is more than anyone else, brotherhood, brotherhood. brotherly friendship Have a supportive mind, sympathize, support, and help each other. Honesty is correct. Living life and work honestly Do not bring various benefits to yourself and your friends. Have right livelihood and responsibility Knowing your own roles and responsibilities Take care of your own roles and responsibilities. Responsible for achieving results according to duties and roles received.

Keywords: political leaders, political participation, democracy.

บทนำ

ระบอบประชาธิปไตย หมายถึง ระบอบการปกครองตนเองของประชาชน ตรงกันข้ามกับระบอบอำนาจนิยม (เช่น ระบอบราชาธิปไตย, ระบอบเผด็จการทหาร, ระบอบอำมาตยาธิปไตย) ซึ่งเป็นระบอบปกครองโดยคนเดียว หรือโดยคนกลุ่มน้อย ผู้มีอำนาจมากกว่าประชาชนทั่วไป (เรียกว่า พวกอภิสิทธิ์ชน) ในโลกยุคเศรษฐกิจตลาดเสรีสมัยใหม่ คนส่วนใหญ่ซึ่งเป็นพลเมือง ผู้เสียภาษี(ทั้งทางตรงและทางอ้อม) และเป็นเจ้าของสาธารณสมบัติร่วมกัน เชื่อว่าระบอบประชาธิปไตย เป็นระบอบที่จะสร้างความมีประสิทธิภาพ(ในการแก้ปัญหาและพัฒนาประเทศ) และความเป็นธรรม ได้มากกว่าระบอบอำนาจนิยม ในบางสถานการณ์ ในระบอบอำนาจนิยม อาจจะมีผู้ปกครองที่เป็นคนดีหรือคนเก่งอยู่บ้าง แต่ก็ไม่มีหลักประกันว่า เขาหรือลูกหลาน หรือพรรคพวกเขา ที่ได้ตำแหน่งจากการสืบเชื้อสาย หรือการแต่งตั้ง จะปกครองประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นธรรมสำหรับคนส่วนใหญ่เสมอไป เพราะระบบสืบเชื้อ

สายและแต่งตั้งเป็นระบบที่ไม่แน่นอน และไม่มีประสิทธิภาพ และเพราะว่าการให้คนสืบทอดอำนาจโดยไม่มี การตรวจสอบถ่วงดุลมักนำไปสู่การฉ้อฉลเพื่อประโยชน์ส่วนตน ระบบประชาธิปไตยดีกว่าระบอบอำนาจนิยมในแง่ที่ว่า มีระบบคัดเลือกผู้บริหารที่มีประสิทธิภาพกว่า และมีระบบการตรวจสอบถ่วงดุลอำนาจเพื่อป้องกันไม่ให้ผู้ปกครองมีอำนาจมากเกินไปได้ดีกว่า แต่ทั้งนี้ต้องเป็นระบอบประชาธิปไตยที่ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ไม่ใช่สักแต่ว่ามีการเลือกตั้ง แต่ยังมี การซื้อเสียงขายเสียง การโกง การใช้ อำนาจและระบบอุปถัมภ์ และที่สำคัญในด้านค่านิยมประชาธิปไตยที่ประชาชน ระบบการศึกษา สื่อมวลชน ฯลฯ ควรช่วยกันสร้าง คือ ๑. เป็นคนที่มีเหตุผล ยอมรับเรื่องสิทธิหน้าที่ ความเป็นจริงในทางสังคม เคารพในตัวเอง เคารพในศีลธรรมและประโยชน์ร่วมกันของส่วนรวม ๒. มีทัศนคติที่ดีต่อเพื่อนมนุษย์ มีความเคารพซึ่งกันและกัน และมีความสามัคคี ๓. เข้าใจความจำเป็นและประโยชน์ของการเข้ามาอยู่ร่วมกันเป็นพลเมืองของประเทศ เพื่อประโยชน์ของสมาชิกทุกคนในระยะยาว ๔. เคารพกฎหมายและดำเนินชีวิตในกรอบของกฎหมายที่มีเหตุผลและเป็นธรรม ๕. มีจิตใจเปิดกว้างและพร้อมที่ปรับตัวรับกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมได้ ๖. เป็นคนที่มีความรับผิดชอบผูกพันกับสิ่งที่เขาได้กระทำลงไป ๗. มีจิตใจที่เป็นธรรม เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่มีอคติต่อผู้ที่มีความแตกต่างจากตน เช่น นักร้อง ศาสนาอื่น หรือเชื้อชาติอื่น เป็นต้น (วิทยากร เชียงกูล, ออนไลน์) ดังนั้น ผู้นำทางการเมืองจึงเป็นผู้ที่มีส่วนสำคัญในการกำหนดนโยบายและขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติ โดยเฉพาะการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนซึ่งเป็นกลไกสำคัญเพื่อให้ประชาชนเข้าใจถึงหลักการปกครองระบอบประชาธิปไตยอย่างแท้จริง

1. แนวคิดผู้นำทางการเมือง

1.1 ความหมายของผู้นำทางการเมือง

นักวิชาการได้กล่าวถึง ความหมายของนักการเมืองไว้หลายท่าน ดังนี้

ผู้นำทางการเมือง คือ "บุคคลซึ่งยึดกุมตำแหน่งที่เด่นที่สุดในรัฐบาล และมีอิทธิพลทางการเมืองมากที่สุด พวกเขาเข้าสู่การเมือง (Stephen Skowronek อ้างถึงใน พรหมินทร์ พรหมเกิด, 2556, หน้า 417)

ผู้นำทางการเมือง คือ "บุคคลซึ่งถือครองตำแหน่งที่เด่นที่สุดที่เกี่ยวข้องกับการใช้อำนาจหน้าที่ (author) ในโครงสร้างอำนาจของรัฐ และพวกเขาเหล่านี้สามารถกำหนดผลลัพธ์ (outcome) ของกระบวนการตัดสินใจได้ (Robert Elgle อ้างถึงใน (พรหมินทร์ พรหมเกิด, 2556: 417)

ผู้นำทางการเมืองคือ “บุคคลที่ถือครองตำแหน่งที่เด่นที่สุด ที่เกี่ยวข้องกับการใช้อำนาจหน้าที่ในโครงสร้างอำนาจรัฐ เขาเป็นบุคคลที่มีอำนาจและอิทธิพลในกระบวนการตัดสินใจทางการเมืองอย่างแท้จริง” (พรหมินทร์ พรหมเกิด, 2556: 417)

เมื่อพิจารณาความหมายของผู้นำตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ทั้งสองยังได้แบ่งผู้นำออกเป็น 3 กลุ่มด้วยกัน คือ

1) ผู้นำที่มีอำนาจแต่ไม่มีอิทธิพล ผู้นำเหล่านี้มักเป็นผู้นำที่มีตำแหน่งใหญ่โต เช่น ประธานาธิบดี นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี นายพล ปลัดกระทรวง อธิบดี ประธานกรรมการ บริษัท

กรรมการผู้จัดการใหญ่ ฯลฯ บุคคลเหล่านี้มีอำนาจที่ทรงสิทธิ์ตามฐานะของตำแหน่งที่ใหญ่โตที่ตนดำรงอยู่ แต่อาจไม่มีอิทธิพลในการก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงใด ๆ ที่สำคัญในสังคมหรือองค์กรที่พวกเขาสังกัดอยู่ เช่น นายกรัฐมนตรี หรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ที่ไม่ได้สร้างประวัติศาสตร์หรือสร้างอิทธิพลที่ผู้คนอยากทำตาม เมื่อหมดอำนาจสาสนาลงคนทั่วไปได้กล่าวถึงเป็นเพียงแค่ “นักการเมืองธรรมดา” ที่มาแล้วก็ผ่านไป แต่หากเขาได้สร้างอิทธิพลที่มีคุณค่าทิ้งไว้ให้คนกล่าวขวัญถึง ผู้คนจะเรียกขานกันว่าเป็น “รัฐบุรุษ”

2) ผู้นำที่มีอิทธิพลแต่ไม่มีอำนาจ ผู้นำเหล่านี้ไม่ได้อยู่ในตำแหน่งที่มีอำนาจใหญ่โต แต่อาจเป็นผู้นำทางความคิด ผู้นำทางปัญญา ผู้นำที่มีเครือข่ายกว้างขวาง ฯลฯ หากแต่อิทธิพลของพวกเขาคงทอดส่งต่อกันจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่ง จากประเทศหนึ่งไปยังอีกประเทศหนึ่ง โดยเฉพาะในยุคโลกาภิวัตน์ปัจจุบันผู้นำเหล่านี้ยังสามารถสร้างผลสะท้อนได้กว้างขวาง และทรงอิทธิพลที่ทำให้มีผู้คนเดินตามหรือทำตามเป็นจำนวนมาก และเป็นผู้นำที่สร้างการเปลี่ยนแปลงได้มากกว่าและยั่งยืนกว่า

3) ผู้นำที่มีทั้งอำนาจและอิทธิพล ผู้นำประเภทนี้มีตำแหน่งใหญ่โต ในขณะเดียวกันก็สามารถสร้างอิทธิพลจนผู้คนอยากเดินตาม ผู้นำเหล่านี้ได้แก่ผู้นำทางการเมืองคนสำคัญ ๆ ของโลก (สงวน นิตยารัมภ์พงศ์ และ สุทธิลักษณ์ สมิตะสิริ, 2542: 17-20)

1.2 ประเภทของผู้นำทางการเมือง

ประเภทของผู้นำทางการเมือง (Type of Political Leaders)

จำแนกผู้นำทางการเมืองออกเป็น 4 ประเภท ดังนี้

รัฐบุรุษ (statesman) เป็นผู้นำในเชิงอุดมคติ ผู้นำเหล่านี้ส่วนใหญ่ คือ สถาปนิกทางการเมือง (political architects) ที่ได้สร้างสรรค์รัฐใหม่ เขายังสร้างสันติภาพที่คอยแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งที่เกิดขึ้น เป็นนักพูด (orator) กระตุ้นและสร้างแรงบันดาลใจให้แก่มวลชนในยามที่เกิดวิกฤตการณ์ของชาติ เมื่อวันวานเขา คือ ผู้วางรากฐาน (founders) ในปัจจุบันเขาคือนักสำรวจหรือผู้ริเริ่มแผ้วถางทางใหม่ (pathfinders) แต่สำหรับอนาคตเขา คือ ผู้สร้างตำนาน (legends)

นักปลุกระดมทางการเมือง (demagogues) คำว่า “demagogue” ตามความหมายดั้งเดิมในกรีกโบราณ คือผู้ที่ชนะเลิศการแข่งขันอภิปรายจากบรรดาผู้คนแต่ความหมายในปัจจุบันคำว่า “demagogue” ได้ถูกนำมาประยุกต์ใช้กับผู้นำทางการเมืองที่ต้องการเอาประโยชน์จากความรู้สึกไม่พอใจหรือความรู้สึกที่มีอคติเอนเอียง ซึ่งมีอยู่ก่อนหน้านี้แล้วของประชาชน (who exploits popular prejudices) ผู้นำทางการเมืองประเภทนี้มีลักษณะของการบิดเบือนความจริง ให้คำสัญญาที่ว่างเปล่าเพื่อให้ตัวเองได้อำนาจทางการเมือง และเป็นพวกที่ชอบหลอกลวงและทำให้ประชาชนเข้าใจคลาดเคลื่อน (deceive) โดยมีเป้าหมายเพื่อผลประโยชน์ของตนเอง นักการเมืองประเภทนี้เป็นพวกจอมวางแผนการโกง (schemers) เป็นพวกนักปลุกระดมหรือปลุกเร้าทางการเมือง (rabble - rousers) และเป็นพวกที่ชอบสนับสนุนให้เกิดสงครามหรือความขัดแย้งขึ้นในสังคม (warmongers)

โดยทั่วไปนักปลุกระดมทางการเมือง จะมีลักษณะของการเป็นบุคคลที่มีความต้องการที่จะปลดปล่อยผู้คน (unbridled personal ambition) แต่ก็มีวิธีการต่างๆ ที่ไร้ธรรมะ (unscrupulous

methods) และมีความสามารถในการดึงดูดใจผู้คนได้เก่ง ถ้าหากผู้นำที่แท้จริงแสดงออกถึงการเป็นผู้มีอุดมคติ นักปลุกระดมทางการเมืองก็จะแสดงให้เห็นถึงการมีพฤติกรรมที่ออกนอกกลุ่มนอกทาง ทั้งในเรื่องการแสวงหาความเป็นจริง (truth) และการมีภาวะผู้นำ (leadership)

3. นักการเมืองธรรมดา (ordinary politicians) นักการเมืองธรรมดาก็เหมือนกับผู้มีอาชีพอื่นๆ บางคนอาจมีวิสัยทัศน์มาก แต่บางคนก็ไม่มีทักษะหรือความรู้ความสามารถที่โดดเด่นอะไรเลย นักการเมืองพวกนี้ไม่ถึงกับเป็นภัยอันตราย แต่ก็ไม่ได้ทำอะไรที่เป็นขึ้นเป็นอันในเรื่องที่เป็นสิ่งดีงามให้แก่บ้านเมือง พวกนี้สนใจการสมัครรับเลือกตั้งทุกครั้งที่มีการเลือกตั้งใหม่ (on getting reelected) หรืออาจเรียกว่าเป็นพวกนักเลือกตั้งก็ได้ อย่างไรก็ตาม นักการเมืองก็อยู่ในตำแหน่งที่มีโอกาสทุจริตได้เสมอในสิ่งที่ดีและถูกต้อง (corruptible) และยังอยู่ในตำแหน่งที่สามารถสร้างความเสียหาย (harm) หรือกระทำในสิ่งที่ดีและถูกต้อง (Good) ได้มากกว่าคนส่วนใหญ่อยู่ดี

4. ผู้นำมวลชน (citizen - leaders) ในบางครั้งบางคราวบุคคลธรรมดาก็สามารถมีอิทธิพลอย่างมากต่อการตัดสินใจในวิถี หรือเหตุการณ์ทางการเมืองในระดับชาติได้ โดยที่บุคคลนั้นไม่จำเป็นต้องมีตำแหน่งหน้าที่อยู่ในหน่วยงานของรัฐบาล แต่จากการที่เขามีบุคลิกลักษณะเฉพาะ เช่น ในเรื่องการเสียสละและอุทิศตน (dedication) มีความสามารถส่วนตัวในการดึงดูดความสนใจต่อบุคคลที่เกี่ยวข้อง (personal magnetism) หรือแม้กระทั่งมีความกล้าหาญ จนผู้คนมีความประทับใจและผู้คนอยากเดินตามผู้นำเช่นนี้จึงได้ชื่อว่าเป็น “ผู้นำมวลชน” ที่แท้จริง (Thomas M. Magstadt อ้างถึงใน พร อัมรินทร์ พรหมเกิด, 2556: 422-423)

1.3 คุณสมบัติผู้นำทางการเมืองไทยที่พึงประสงค์

ผู้นำทางการเมืองไทยที่พึงประสงค์จะต้องมีคุณสมบัติอย่างน้อย 10 ประการ ดังต่อไปนี้

1) ผู้นำทางการเมืองที่มีคุณภาพ ตามความหมายนี้ ผู้นำทางการเมืองที่พึงประสงค์จำเป็นต้องเป็นบุคคลที่คุณภาพสูง กล่าวคือ นอกจากจะมีคุณวุฒิที่เป็นประโยชน์ต่อการบริหารประเทศชาติแล้ว ผู้นำยังต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถ ความเก่งกาจ ฉลาดรอบรู้ ที่สำคัญต้องเป็นนักบริหารที่มีความสามารถอย่างดีเลิศในสามด้านคือ บริหารคน บริหารงาน บริหารเศรษฐกิจ ได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ และต้องเป็นคนที่ชอบเรียนรู้ มีลักษณะเป็นนักเรียนตลอดชีวิต ไม่ปฏิเสธสิ่งใหม่ เปิดใจพัฒนาตนเองให้ก้าวทันโลกตลอดเวลาหากผู้นำทางการเมืองเป็นผู้ที่ปฏิเสธความรู้ คิดว่าตัวเองเก่งแล้ว มุ่งเพียงสร้างความเจริญให้แก่ประเทศชาติอย่างรวดเร็ว หากแต่ไม่ได้คำนึงถึงผลกระทบระยะยาวแล้ว ผู้นำเช่นนี้ก็จะนำประเทศชาติ สังคม และประชาชนโดยรวมไปสู่ความล้มเหลวและพ่ายแพ้ในที่สุด

2) ผู้นำทางการเมืองที่เป็นผู้มีคุณประโยชน์ ทำงานเพื่อส่วนรวมด้วยความเสียสละ หมายความว่า ผู้นำทางการเมืองที่พึงประสงค์ต้องกระทำทุกสิ่งโดยเห็นแก่ส่วนรวมเป็นหลัก ไม่เห็นแก่ส่วนตัว พวกพ้อง ไม่ทำหน้าที่เพื่อหาผลประโยชน์ส่วนตัวและต้องไม่ประนีประนอมกระทำตามแรงกดดันของกลุ่มพลังหากเป็นสิ่งที่ถูกต้องหรือเป็นผลร้ายต่อประเทศชาติ ผู้นำเช่นนี้จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อการเลือกตั้งหลุดพ้นจากปัญหาการซื้อสิทธิขายเสียงแล้ว เพราะบุคคลที่ลงทุนในการซื้อเสียงนั้น เมื่อเขาได้

ตำแหน่งทางการเมืองแล้วย่อมต้องหาทางถอนทุนคืน และแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัว ขณะดำรงตำแหน่งอันเป็นเหตุให้ผู้นำทางการเมืองเหล่านั้นไม่สามารถเสียสละหรือมีอุดมการณ์เพื่อมวลชนเป็นหลัก ได้โดยข้อเท็จจริงแล้ว ในอนาคตประชาชนไทยจะมีความการศึกษาที่ดีขึ้น มีความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตยมากยิ่งขึ้น และระดับการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศจะสูงขึ้น เมื่อประชาชนมีฐานะทางเศรษฐกิจดีขึ้น การขายเสียงก็จะลดลง ประกอบกับการตรวจสอบของสื่อมวลชนและกลุ่มพลังต่าง ๆ จากภาคประชาสังคมจะเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น ดังนั้น บุคคลที่จะได้รับการเลือกตั้งเข้ามาเพื่อดำรงตำแหน่งทางการเมือง จึงต้องเป็นบุคคลที่มีความตั้งใจจริงในการเป็นผู้นำทางการเมือง เพราะภาระหน้าที่เหล่านี้เป็นภารกิจที่หนัก และไม่มีผลประโยชน์มหาศาลให้กอบโกยอีกต่อไป ผู้นำทางการเมืองจึงต้องเป็นบุคคลที่มีความพร้อมทั้งด้านร่างกายที่สามารถทำงานหนักได้ มีความพร้อมด้านจิตใจที่สามารถทนต่อแรงกดดันและสามารถควบคุมอารมณ์ได้ดี เศรษฐกิจที่ต้องหวงเรื่องปากท้อง และเป็นบุคคลที่พร้อมจะเข้ามาทำงานด้วยความเสียสละเพื่อผลประโยชน์ส่วนรวมอย่างแท้จริง

3) ผู้นำทางการเมืองที่เป็นผู้มีวิสัยทัศน์ ผู้นำทางการเมืองที่เป็นผู้มีวิสัยทัศน์กว้างไกล จะเป็นคนที่น่าเชื่อถือของคนติดตามและคนที่ติดต่อสัมพันธ์ด้วย โดยทั่วไปผู้คนอยากฟังความคิดเห็นและมุมมองของเขา เพื่อทราบทิศทางในการก้าวเดินตามไป ดังนั้น ผู้นำทางการเมืองในโลกยุคใหม่ จึงจำเป็นต้องมีวิสัยทัศน์ มองเห็นอนาคตได้ เป็นคนที่มีความคิดริเริ่มใหม่ ๆ เป็นผู้เปิดกว้างในการรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีความคิดเป็นสากลพร้อม ๆ กับสามารถรักษาความเป็นไทยไว้ได้สามารถติดต่อสร้างความสัมพันธ์อันดีกับนานาประเทศได้ในยุคเทคโนโลยีขั้นสูงและในยุคข้อมูลข่าวสาร ทำให้โลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วมาก ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกทั้งเล็กและใหญ่ จะถูกเชื่อมด้วยระบบต่างๆ ที่สัมพันธ์เกี่ยวโยงกันไปหมดจนเป็นระบบที่ซับซ้อน ดังนั้น การกระทำของประเทศหนึ่ง ๆ ย่อมมีผลกระทบต่อประเทศอื่นด้วย ประเทศต่าง ๆ จึงต้องพยายามที่จะรักษาผลประโยชน์ของตนในการมีความสัมพันธ์กับประเทศอื่น ๆ ผู้นำทางการเมืองไทยในอนาคตจึงยังต้องการบุคคลที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกล สามารถเข้าใจสถานการณ์ของโลกได้อย่างลึกซึ้ง ทั้งในสภาพปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต เพื่อที่จะสามารถดำเนินนโยบายที่เอื้ออำนวยต่อผลประโยชน์ของประเทศและประชาชนในชาติได้

4) ผู้นำทางการเมืองที่มีคุณลักษณะชีวิตที่ดี ตามข้อนี้หมายความว่า ผู้นำทางการเมืองต้องมีลักษณะพื้นฐานของการดำเนินชีวิตแบบเสมอต้นเสมอปลาย ก่อนเข้ามาดำรงตำแหน่งเป็นอย่างไร เมื่อได้รับตำแหน่งแล้วก็ต้องเป็นเช่นนั้น คุณลักษณะชีวิตที่ดีที่ควรมีได้แก่ มีความเมตตากรุณาต่อประชาชนผู้ทุกข์ร้อน คนด้อยโอกาสในสังคม และชนกลุ่มน้อยในประเทศ มีความมุ่งมั่นที่จะยกระดับในเรื่องสิทธิมนุษยชนเพื่อให้ทุกคนอยู่ร่วมกันด้วยความเสมอภาค รู้จักการให้อภัย มีความมั่นคงในอารมณ์ รักษาจิตสำนึกที่ถูกต้องและชอบธรรมอยู่เสมอ นอกจากนี้ ยังต้องมีความสุขภาพ อ่อนน้อมถ่อมตน มีความขยันขันแข็ง มีความกล้าในการตัดสินใจ และกล้ารับผิดชอบในการกระทำของตน

5) ผู้นำทางการเมืองที่มีเกียรติประวัติดี หมายความว่า ผู้นำทางการเมืองในอนาคตต้องมีประวัติดี มีการดำเนินชีวิตต่อดีจนถึงปัจจุบัน ทั้งในชีวิตหน้าที่การงานและชีวิตส่วนตัวที่โปร่งใส มีชีวิตครอบครัวที่เป็นแบบอย่างที่ดี เนื่องจากชีวิตครอบครัวเป็นภาพที่สะท้อนผู้นำประเทศยังไม่สามารถ

บริหารครอบครัวซึ่งเป็นสถาบันที่เล็กที่สุดในสังคมได้แล้ว เมื่อมีโอกาสดำรงตำแหน่งทางการเมืองเขาจะสามารถบริหารประเทศให้ดีขึ้นได้อย่างไร เนื่องจากผู้นำทางการเมืองในอนาคตไม่เพียงแต่ต้องได้รับการยอมรับจากประชาชนในพื้นที่เท่านั้น หากแต่ยังต้องได้รับการยอมรับจากนานาประเทศในโลกอีกด้วย

6) ผู้นำทางการเมืองที่มีวาจาดี ผู้นำทางการเมืองที่พึงประสงค์ในอนาคต ต้องเป็นผู้ที่มีวาทศิลป์ มีคำพูดที่สุภาพ พร้อมทั้งจะรักษาคำพูดไว้อย่างมั่นคง สามารถพูดจาสื่อสารได้ดีกับบุคคลทุกระดับของสังคมทั้งในประเทศและต่างประเทศได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ ยังควรเป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ดี วางตัวได้อย่างเหมาะสม และสามารถเป็นตัวแทนของประเทศได้อย่างดีในการนำพาประเทศก้าวสู่เวทีโลก

7) ผู้นำทางการเมืองที่มีคุณธรรมและจริยธรรม ผู้นำทางการเมืองในอนาคตต้องมีคุณธรรม จริยธรรมประจำใจ มีความยุติธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต จริใจต่อประเทศชาติและประชาชน คุณธรรมและจริยธรรมนับเป็นคุณสมบัติที่เด่นและเป็นคุณค่าต่อประเทศชาติมากที่สุด หากผู้นำทางการเมืองขาดคุณธรรมและจริยธรรมเสียแล้ว แม้เขาจะเก่งกล้าสามารถและมีการศึกษาดีสักเพียงใดก็ไม่สามารถนำพาประเทศไปสู่ความไพบูรณ์และสงบสุขได้ โดยสรุปแล้ว ผู้นำทางการเมืองต้องมีคุณธรรมและจริยธรรมมากกว่าคนธรรมดาทั่วไป อริสโตเติล กล่าวว่า “ถ้าการปกครองนั้นไม่คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมแล้วไซ้การปกครองนั้นย่อมเลวแต่สถานเดียว”

8) ผู้นำทางการเมืองที่มีความเข้มแข็ง เด็ดเดี่ยว และกล้าหาญ ขณะเดียวกันก็รู้จักผ่อนหนักผ่อนเบา ในข้อนี้หมายความว่า แม้ว่าสังคมในอนาคตจะไม่ได้เป็นยุคที่ต้องทำศึกสงครามอย่างในอดีต แต่ผู้นำทางการเมืองที่มีคุณสมบัติเข้มแข็งและกล้าหาญ ก็ยังคงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะหน้าที่ของการเป็นผู้นำทางการเมืองนั้นคือ การจูงใจและนำพาคนจำนวนมากไปสู่เป้าหมายเดียวกันให้ได้ จึงเป็นสิ่งที่ไม่หลีกเลี่ยงไม่ได้ที่ผู้นำต้องมีความเข้มแข็ง เด็ดเดี่ยว และกล้าหาญ ความเข้มแข็ง เด็ดเดี่ยวและกล้าหาญของผู้นำจะแสดงออกในลักษณะของการกล้าตัดสินใจ และมีความเข้มแข็งในการรับแรงกดดันจากรอบด้าน ผู้นำจึงต้องยืนหยัดในการตัดสินใจของตน หากการตัดสินใจนั้นถูกต้องและเป็นประโยชน์ต่อประชาชนและประเทศชาติโดยส่วนรวม ขณะเดียวกันก็ต้องรู้จักผ่อนหนักผ่อนเบาตามความเหมาะสม เนื่องจากความเข้มแข็งเด็ดเดี่ยวนั้นง่ายต่อการนำไปสู่ความเป็นเผด็จการ ผู้นำจึงต้องใช้อำนาจอย่างเป็นธรรม

9) ผู้นำทางการเมืองต้องมีทีมงานที่มีความสามารถ ในสังคมยุคข้อมูลข่าวสารและเทคโนโลยีขั้นสูงที่ซับซ้อน ข่าวสารข้อมูลต่าง ๆ จะเพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็ว จนคนไม่สามารถเรียนรู้ได้ครบถ้วนทันเวลา ดังนั้น จึงไม่มีผู้นำคนใดสามารถมีความรู้ในทุกเรื่องอย่างครบถ้วนได้ จึงจำเป็นต้องอาศัยทีมงานในการช่วยกันทำงาน ทำการวิเคราะห์และวิจัยข้อมูล เพื่อให้สามารถนำไปกำหนดเป็นนโยบายและมีการปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม ผู้นำจึงไม่เพียงแต่ต้องมีความรู้ความสามารถโดยส่วนตัวเท่านั้น แต่ต้องสามารถสร้างทีมงานที่ดีได้ด้วย ผู้นำที่จะสามารถสร้างทีมงานได้นั้น ต้องเป็นผู้นำที่สนใจความสำเร็จของทั้งทีมงานมากกว่าความสำเร็จของตนเอง การทำงานเป็นทีมเป็นวิธีการทำงานที่สร้างงานได้เป็นทวีคูณ

10) ผู้นำทางการเมืองที่มีอุดมการณ์ประชาธิปไตย ผู้นำทางการเมืองที่พึงประสงค์ในอนาคต จำเป็นต้องมีอุดมการณ์ทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย ไม่ใช่ผู้นำทางการเมืองในลักษณะของสังคมอุปถัมภ์ ผู้นำทางการเมืองที่มีลักษณะของความเป็นประชาธิปไตย จะช่วยจรรโลงและช่วยสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับระบอบประชาธิปไตยได้ดียิ่งขึ้น เนื่องจากประชาชนได้เห็นแบบอย่างและช่วยให้ประเทศไทยได้รับการยอมรับมากขึ้น ตามกระแสโลกที่ประชาธิปไตยเบ่งบานมากขึ้นเรื่อย ๆ อันจะส่งผลดีต่อประเทศทั้งในด้านการค้า การลงทุน และด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2556)

2. แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตย

2.1 หลักการปกครองระบอบประชาธิปไตย

1. หลักที่ถือว่าประชาชนเป็นแหล่งที่เกิดและเป็นเจ้าของอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศ
2. หลักการในการมีส่วนร่วมของประชาชน
3. การใช้หลักเหตุผล
4. หลักการปกครองโดยเสียงข้างมากโดยไม่ละเมิดสิทธิของฝ่ายข้างน้อย
5. กฎหมายหรือหลักนิติธรรม
6. หลักความเสมอภาค (จรรยา สุภาพ, 2535: 53)
7. หลักการปกครองเพื่อประโยชน์ของประชาชน
8. รัฐบาลมีอำนาจจำกัดและจำเป้น โดยไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพของประชาชน
9. หลักการประนีประนอม กล่าวคือ พยายามหลีกเลี่ยงความขัดแย้ง (โรงเรียนกัณฑ์ธรรมณ์, [ออนไลน์])

ประเวศ วะสี กล่าวว่า ประชาธิปไตยมีฐานอยู่ที่การเคารพความเป็นมนุษย์ของคนอื่นหรือของคนทุกคน ด้วยความเชื่อในคุณค่าของความเป็นมนุษย์ของคนทุกคนว่าทุกคนมีคุณค่ามีศักยภาพที่จะเรียนรู้ มีอิสรภาพ มีความรัก ความเอื้ออาทรต่อกัน และร่วมมือกันในการพัฒนาสังคมให้เกิดความถูกต้อง เกิดประโยชน์สุขต่อทุกคน (ประเวศ วะสี, 2537: 23) เสน่ห์ จามริก และไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม เห็นว่า เกณฑ์คุณค่าสากลของสังคมที่เป็นประชาธิปไตยนั้นคือ “การมีอิสรภาพ ความเสมอภาค และภราดรภาพ” และเกณฑ์คุณค่าของสังคมไทยจะต้องมี “ความสุจริต ถูกต้องและความรับผิดชอบ” ผนวกเข้าไปด้วย โดยเสนอให้สังคมไทยใช้ความพยายามในการสร้างเสริมให้กลายเป็นวัฒนธรรมหรือเป็นแบบอย่างของการดำเนินชีวิตที่เน้นอิสรภาพ เสมอภาค ภราดรภาพ สุจริตถูกต้อง และมีความรับผิดชอบ โดยมีความเข้าใจถึงความหมายของแต่ละประการ ดังนี้ (ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม อ้างในสถาบันพระปกเกล้า, 2544: 10)

อิสรภาพ ความมีเสรีภาพในการดำเนินชีวิต การพูด การเขียน อย่างเป็นอิสระ โดยไม่ไปละเมิดเสรีภาพของผู้อื่น ความเป็นตัวของตัวเอง ไม่อยู่ภายใต้อำนาจของผู้มีอิทธิพลใด ๆ

เสมอภาค ความเท่าเทียมกันในฐานะประชาชนในสังคมให้ความสำคัญต่อคนทุก ๆ คนในฐานะหน่วยหนึ่งอย่างเท่าเทียม มีสิทธิในการปกครองและสิทธิต่าง ๆ ในการแสดงออกหนึ่งคนหนึ่งเสียง ไม่มีใครมากกว่าใคร

ภราดรภาพ ความเป็นพี่น้อง ความเป็นเพื่อนพ้องน้องพี่ มีจิตใจเกื้อกูล เห็นอกเห็นใจ สนับสนุนช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

ความสุจริตถูกต้อง การดำเนินชีวิตและหน้าที่การงานอย่างตรงไปตรงมา ไม่นำประโยชน์ต่าง ๆ เข้าตนเองและพวกพ้อง มีสัมมาอาชีวะ

ความรับผิดชอบ การรู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเอง ดูแลเอาใจใส่ในบทบาทหน้าที่ของตนเอง รับผิดชอบในการทำให้เกิดผลสำเร็จลุล่วงตามหน้าที่และบทบาทที่ได้รับ

นอกจากนี้ อมร รักษาสัตย์ และคณะ ได้ให้ลักษณะสำคัญของประชาธิปไตยในแง่ของหลักการและอุดมการณ์ไว้ ๑๔ ข้อดังนี้

- ๑) ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย เป็นผู้ทรงอำนาจสูงสุด
- ๒) รัฐบาลได้อำนาจมาจากประชาชนหรือโดยความยินยอมของประชาชน
- ๓) ประเทศขนาดใหญ่ในปัจจุบันนิยมใช้ประชาธิปไตยทางอ้อมจะต้องมีการเลือกตั้ง ผู้แทนและพนักงานของรัฐอย่างบริสุทธิ์ยุติธรรม โดยประชาชนสามารถใช้สิทธิเลือกตั้งได้อย่างอิสระ
- ๔) สถาบันทางการเมืองที่ทำหน้าที่ตัดสินใจทางการเมืองหรือวางนโยบายสาธารณะต้องตั้งขึ้นด้วยวิธีทางแห่งการแข่งขันเพื่อได้รับคะแนนเสียงเห็นชอบจากประชาชน
- ๕) ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศตลอดเวลา ผ่านกลไกต่าง ๆ หรือใช้สิทธิที่จะแสดงบทบาทต่าง ๆ ได้โดยตรง
- ๖) รัฐบาลต้องรับผิดชอบต่อประชาชนประชาชนมีสิทธิติชมควบคุมการทำงานของรัฐบาลตลอดเวลาและมีสิทธิเปลี่ยนแปลงรัฐบาลตามวิธีการที่กำหนดไว้
- ๗) อำนาจในการปกครองประเทศต้องไม่อยู่ในกำมือของคนคนเดียวหรือกลุ่มเดียวต้องมีการแบ่งอำนาจปกครองประเทศอย่างน้อยในระดับหนึ่ง
- ๘) รัฐบาลต้องมีอำนาจจำกัด มีการแบ่งและกระจายอำนาจมีการตรวจสอบและถ่วงดุลหรือคานอำนาจซึ่งกันและกัน
- ๙) หน้าที่หลักของรัฐบาลคือการส่งเสริมปัจเจกชน เสรีภาพ ความเสมอภาค ภราดรภาพของประชาชน
- ๑๐) การตัดสินใจสำคัญต้องเป็นไปตามเสียงฝ่ายข้างมากโดยคำนึงถึงสิทธิของฝ่ายข้างน้อย
- ๑๑) ประชาชนมีความเสมอภาคกันในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะความเสมอภาคในสายตาของกฎหมาย และความมีโอกาสเท่าเทียมกันในด้านต่าง ๆ ทุกคนมีศักดิ์ศรีและไม่มีใครมีอภิสิทธิ์เหนือผู้อื่น
- ๑๒) ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพต่าง ๆ อย่างกว้างขวางโดยรัฐบาลให้หลักประกัน และคุ้มครองการใช้สิทธิเสรีภาพนั้นอย่างน้อยในสิทธิเสรีภาพพื้นฐานที่สำคัญ

๑๓) ประชาชนต้องมีอิสระในการพูด การพิมพ์ การแสดงความคิดเห็น การร่วมชุมนุม การตั้งพรรคการเมืองเพื่อให้สามารถมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศได้จริง และอย่างมีข้อมูล ข่าวสาร

๑๔) รัฐบาลต้องใช้หลักการปกครองโดยกฎหมาย หรือหลักนิติธรรม ไม่ใช่อำนาจตามอำเภอใจ เช่น บุคคลจะถูกจับกุมคุมขังหรือถูกลงโทษได้ก็เฉพาะเมื่อมีกฎหมายกำหนดว่ามีความผิดและจะต้องได้รับการพิจารณาโดยรวดเร็วเปิดเผยโดยคณะตุลาการที่ไม่ลำเอียง ฯลฯ (วิทยากร เชียงกูล, [ออนไลน์])

บทสรุป

การพัฒนาประชาธิปไตยในประเทศที่มีการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยนับเป็นสิ่งสำคัญเป็นอย่างมากเพื่อจะนำไปสู่เป้าหมายการปกครองตามหลักการประชาธิปไตย แต่กระนั้นแล้วการพัฒนาประชาธิปไตยย่อมต้องอาศัยเหตุปัจจัยประกอบกันอยู่หลายด้าน ซึ่งส่วนสำคัญประการหนึ่งจำเป็นจะต้องอาศัยการผลักดันจากผู้นำทางการเมือง นับเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนให้เกิดการพัฒนาประชาธิปไตย นอกจากนี้ผู้นำทางการเมืองมีความจำเป็นจะต้องมีการพัฒนาตนเองให้เป็นผู้มีความรู้ความสามารถ มีวิสัยทัศน์ในการพัฒนา รวมถึงเป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม อันจะส่งผลให้เกิดความเชื่อมั่นและก่อให้เกิดความศรัทธาในการมีส่วนร่วมในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยต่อไป

บรรณานุกรม

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. อนาคตผู้นำทางการเมืองไทยในสองทศวรรษหน้า. กรุงเทพฯ :

ซัคเซสมีเดีย, 2556

จรรยา สุภาพ, ระบบการเมืองเปรียบเทียบ, (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์วัฒนาพานิช, 2535), หน้า 53.

ประเวศ วะสี, การพัฒนาประชาธิปไตยและการปฏิรูปทางการเมือง, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน, 2537), หน้า 23.

พรอัมรินทร์ พรหมเกิด, สังคมวิทยาการเมือง, ขอนแก่น, มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2556, หน้า 417

ไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม, อ่างใน, สถาบันพระปกเกล้า, แผนพัฒนาวัฒนธรรมประชาธิปไตย,

(กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2544), หน้า 10.

สงวน นิตยารัมภ์พงศ์ และ สุทธิลักษณ์ สมิตะสิริ (2542 “บทนำจากบรรณาธิการ”.ในผู้นำ. สงวน นิตยารัมภ์พงศ์ และ สุทธิลักษณ์ สมิตะสิริ (บก.) กรุงเทพฯ : มติชน, หน้า 17-20

อมร รักษาสัตย์, การศึกษากับการพัฒนาประชาธิปไตย, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2541), หน้า 32-33.

โรงเรียนก้นทรรณณ์, ประวัติการปกครองระบอบประชาธิปไตย, [ออนไลน์], แหล่งข้อมูล:

<http://www.kr.ac.th/ebook/saiyud/b1.htm> [สืบค้นเมื่อ 12 มกราคม 2567].

วิทยากร เชียงกูล, หลักการของระบอบประชาธิปไตย, [ออนไลน์], แหล่งข้อมูล: <http://witayakornclub.wordpress.com/2007/06/26/democratic/> [สืบค้นเมื่อ 12 มกราคม 2567].

ภาวะผู้นำทางการเมืองตามหลักปฐริสธรรม 7
POLITICAL LEADERSHIP ACCORDING TO THE 7 PURISADHAM PRINCIPLES

พระสัทธิรัทษ จันทสาลโร (หมุ่หวันา)

Phar Sittirak Juntasaro (Moohuana)

นักวิชาการอิสระ1

Independent scholar

E-mail Soon1983pk@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 19 เมษายน 2567

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 19 พฤษภาคม 2567

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 23 พฤษภาคม 2567

บทคัดย่อ

ภาวะผู้นำเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการใช้อำนาจหน้าที่ ที่จะกำหนดหรือชักจูงให้กลุ่มสมาชิกในองค์การทำงานตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ และการมีอิทธิพลต่อกลุ่มต่าง ๆ ในองค์การ ผู้นำนั้นจึงเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จของงานและองค์การ ภาวะผู้นำทางการเมืองตามหลักปฐริสธรรม 7 มีความสำคัญ ผู้นำนักการเมืองที่มีคุณภาพ มีสติปัญญา ความดีงาม ความรู้ความสามารถ ตามหลักสัพฐริสธรรม 7 สามารถสร้างความเจริญทั้งต่อภาคธุรกิจและภาคสังคมได้เป็นอย่างดี ดังนี้

หลักสัพฐริสธรรม 7 คือ 1) ฉัมมัญญตา รู้หลักการ เมื่อดำรงตำแหน่ง มีฐานะ หรือจะทำอะไรก็ตาม ต้องรู้หลักการ รู้งาน รู้หน้าที่ รู้กฎเกณฑ์กติกาที่เกี่ยวข้อง 2) อุตถัญญตา รู้จุดหมาย ผู้นำถ้าไม่รู้จุดหมายก็ไม่รู้ว่าจะนำคนและกิจการไปไหนนอกจากรู้จุดหมาย 3) อุตตัญญตา รู้ตน คือ ต้องรู้ว่าตนเองคือใครมีภาวะเป็นอะไร อยู่ในสถานะใด มีคุณสมบัติ มีความพร้อม มีความถนัด สติปัญญา ความสามารถอย่างไร มีกำลังแค่ไหน มีข้อยิ่งข้อหย่อน จุดอ่อนจุดแข็งอย่างไร ซึ่งจะต้องสำรวจตนเอง และเตือนตนเองอยู่เสมอ 4) มัตตัญญตา รู้ประมาณ คือ รู้จักความพอดี 5) กาลัญญตา รู้กาล คือ รู้จักเวลา 6) ปฐริสัญญตา รู้ชุมชน คือ รู้สังคมตั้งแต่ในขอบเขตที่กว้างขวาง คือ รู้สังคมโลก รู้สังคมของประเทศชาติว่าอยู่ในสถานการณ์อย่างไร 7) ปุคคัลญตา รู้บุคคล คือ รู้จักบุคคลที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะคนที่มาร่วมงานร่วมการร่วมไปด้วยกัน และคนที่เราไปให้บริการตามความแตกต่างเฉพาะตัว เพื่อปฏิบัติต่อเขาได้ถูกต้องเหมาะสม และได้ผล

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำ, หลักปฐริสธรรม 7, นักการเมือง

Abstract

Leadership is concerned with the use of power and authority. To determine or influence group members in the organization to work according to the specified goals. And having influence on various groups in the organization, leaders are therefore an important factor for the success of the work and the organization. Political leadership according to the 7 Purisadham principles Purisadham principles of politicians is important. Quality political leaders have intelligence, goodness, knowledge and ability. According to the principles of Sappurisadhamma 7, it can create prosperity for both the business sector and the social sector as follows:

The seven principles of Sappurisadhamma are: 1) Dhammaññuta: knowing the principles when holding a position, having status, or doing anything. Must know the principles, know the work, know the duties, know the rules and regulations involved. 2) Atthanyuta: knowing the destination. Leaders, if they don't know their destination, will not know where they will lead their people and business unless they know their destination. 3) Attanyuta: knowing oneself, meaning one must know who oneself is and what one's condition is. What status are you in? What are your qualifications, readiness, aptitude, intelligence, and abilities? How powerful is it? There are great and weak points. What are the strengths and weaknesses? Which must be examined by oneself and always remind yourself. 4) Mattanyuta: knowing moderation, meaning knowing moderation 5) Kalanyuta: knows time, that is, knows time. 6) Parisanyuta: knowing the community, means knowing society from a wide scope, that is, knowing world society, knowing the society of the nation, what its situation is. 7) Pukkalayuta: knowing people, meaning knowing the people involved. Especially those who come to join together. And the people we serve according to their individual differences to treat him correctly, appropriately and effectively.

Keywords: leadership, 7 principles of purisadhamma, politicians.

บทนำ

ผู้นำที่เหมาะสมของนักการเมือง มีบทบาทอย่างมากต่อการดำเนินงานขององค์กรทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยในการพัฒนาทางการเมืองขององค์กร และการพัฒนาระบบ การบริหารจัดการ ลักษณะส่วนตัวของนักการเมือง รวมทั้งการปรับเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการทำงานของนักการเมือง ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ จึงถือว่ามีความสำคัญเป็นอย่างมาก ในประเทศที่กำลังพัฒนาอย่างประเทศไทย ประชาชนส่วนใหญ่ไม่ค่อยให้ความสนใจกับการเมืองซึ่งมองการเลือกตั้ง เป็นเพียงหน้าที่ที่ถูกขอร้องจากหน่วยงานภาครัฐให้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งเท่านั้น ส่วนนักการเมืองเมื่อตนเองได้รับความไว้วางใจจากประชาชนก็ทำหน้าที่ทางการเมืองตามอำเภอใจเพราะถือว่าประชาชนให้ความไว้วางใจตนแล้ว ดังนั้นจะทำอะไรก็ได้จึงเป็นเหตุให้ถูกมองว่านักการเมืองไทยจำนวนไม่น้อยที่ขาดคุณธรรมจริยธรรมและขาดความรับผิดชอบทางการเมืองอย่างแท้จริง

จากสภาพความเป็นจริงของสังคมไทยในปัจจุบันจะเห็นได้ว่าโดยทฤษฎีแล้วนักการเมืองคือผู้มีบทบาทสำคัญในการบริหารประเทศชาติ แต่ปรากฏว่านักการเมืองส่วนใหญ่ทั้งระดับชาติหรือระดับท้องถิ่นยังขาดความรับผิดชอบและไม่สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศได้อย่างทั่วถึง กล่าวคือ ไม่สามารถทำให้เป็นไปตามความหมายของการเมือง ที่ว่า “การเมืองเป็นกระบวนการจัดสรรแบ่งปันทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้กับทุกคนในสังคมได้อย่างเท่าเทียมและเป็นธรรม” สาเหตุที่ไม่สามารถดำเนินการได้ตามที่กล่าวข้างต้นก็ด้วยสาเหตุหลายประการ อาทิ นักการเมืองมองว่าการเมืองเป็นเรื่องของผลประโยชน์และการกอบโกย ในเมื่อนักการเมืองในฐานะตัวแทนของประชาชนซึ่งมีหน้าที่เป็นปากเป็นเสียงและปกป้องผลประโยชน์ของประชาชน แต่กลับทำตรงกันข้ามกับสิ่งที่ประชาชนคาดหวัง คือ การเข้าไปแสวงหาผลประโยชน์ให้กับตนเอง ครอบครัว และพวกพ้อง ส่วนผลประโยชน์ของประเทศเป็นลำดับสุดท้าย ในที่สุดก็ทำให้ประเทศชาติเสียหายยิ่งไปกว่านั้นผู้ที่ต้องรับ

ผลกระทบก็คือประชาชนนั่นเองจึงไม่อาจปฏิเสธได้ว่าต้นตอของปัญหาเกิดมาจากการบริหารราชการแผ่นดินที่ผิดพลาด เกิดจากความจงใจของนักการเมืองที่หวังกอบโกยผลประโยชน์ในธุรกิจการเมืองทำให้ประชาชนในฐานะเจ้าของประเทศไม่อาจพึ่งพานักการเมืองซึ่งเป็นผู้แทนของตนแต่ขาดความสำนึกทางคุณธรรมและจริยธรรม (ศิลาวัฒน์ ชัยวงศ์, 2561: 31) จริยธรรมของผู้นำการเมืองจึงถือเป็นสิ่งหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาการเมืองเนื่องจากเป็นกลไกในการชักนำบุคลากรที่มีศักยภาพคุณธรรมและจริยธรรมเข้าสู่ระบบการเมืองและเป็นการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางการเมืองที่ดีให้มีมากขึ้น อีกทั้งยังเป็นการจัดระบบการเลือกสรรผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและการบริหารราชการแผ่นดินให้เป็นไปอย่างชอบธรรมซึ่งการสร้างผู้นำและนักการเมืองที่มีคุณธรรม มีความสามารถ และมีความรับผิดชอบต่อประชาชนนั้นต้องมีการกำหนดมาตรฐานทางคุณธรรมและจริยธรรมของผู้นำและนักการเมือง

ความหมายเกี่ยวภาวะผู้นำ

การทำความเข้าใจเกี่ยวกับภาวะผู้นำในปัจจุบันนี้ ได้มีนักวิชาการหลายท่านทั้งในประเทศและต่างประเทศ อีกทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวกับภาวะผู้นำนั้นก็มีจำนวนมาก เพราะเหตุที่นักวิชาการ เหล่านั้นเห็นความสำคัญของภาวะผู้นำในองค์การเพราะภาวะผู้นำเป็นพฤติกรรมที่แสดงออกมาในรูปแบบต่าง ๆ กัน ผ่านทางร่างกายและวาจา ในความเป็นจริงผู้นำอาจจะไม่ใช่บุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งในองค์การก็ได้ แต่อาจหมายถึงบุคคลอื่นที่มีอิทธิพลต่อผู้อื่น ดังนั้น ความหมายของภาวะผู้นำจึงได้ครอบคลุมถึงผู้นำในระดับต่าง ๆ ขององค์การทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ผู้นำ (Leaders) จึงมีความหมายกว้างขวางมาก ทำให้การให้คำนิยามแตกต่างกันไป จากพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน และจากนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของผู้นำ (Leader) ไว้ดังนี้

จากพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน คำว่า “ภาวะผู้นำ” เป็นคำผสมระหว่างคำว่า “ภาวะ” กับ “ผู้นำ” ไม่ได้บัญญัติคำว่า “ภาวะผู้นำ” แต่บัญญัติว่า “ภาวะ” เป็นคำนาม แปลว่า “ความมีหรือความเป็น หรือความปรากฏ” ส่วนคำว่า “ผู้นำ” ไม่ได้บัญญัติไว้ในพจนานุกรมโดยตรง แต่มีคำที่ใกล้เคียงกันมากคือคำว่า “หัวหน้า” เป็นคำนาม แปลว่า “ผู้ใหญ่ในหมู่หนึ่ง ๆ” และที่บัญญัติไว้อีกคำหนึ่งคือ “ผู้จัดการ” เป็นคำนาม แปลว่า “บุคคลที่มีหน้าที่บริหารและควบคุมดูแลกิจการ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2564: 784)

ภาวะผู้นำจึงเป็นสิ่งสำคัญของผู้นำที่จะทำให้องค์กรประสบความสำเร็จ องค์กรประกอบที่จะช่วยให้ผู้นำมีความสามารถในการนำ ประกอบด้วย ด้านคุณลักษณะ อำนาจ และพฤติกรรม และภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารและความพร้อมสำหรับการเปลี่ยนแปลงของบุคลากรชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาหรือเปลี่ยนแปลงองค์การในรูปแบบใดก็ตามให้ประสบความสำเร็จได้นั้น องค์กรต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาความสามารถให้กับบุคลากรซึ่งเป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุดขององค์กร (สุปัญญา ตา สุนทรนนท์ และคณะ, 2562: 49) และภาวะความเป็นผู้นำ (Leadership) นับว่ามีความสำคัญอย่างมาก เพื่อที่จะทำให้องค์กรพร้อมรับกับการ เปลี่ยนแปลง (Change) ซึ่งเกิดขึ้นอย่างรุนแรงมากในขณะนี้ นิยาม “ผู้นำ” ในด้านต่าง ๆ มีมากมาย หลากหลายทฤษฎีขึ้นอยู่กับว่าใครจะชอบแบบไหน และแต่ละคนนั้นก็จะมี Style ของความเป็นผู้นำที่แตกต่างกัน ดังนั้น สถานการณ์ที่แตกต่างกัน ความเป็นผู้นำก็อาจแตกต่างกันไป (จักรี จารุเมธีญาณ และพระณนิต วฑฒโน, 2561: 529) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational leadership) เป็นกระบวนการที่ผู้นำมีอิทธิพลต่อผู้ร่วมงานและผู้ตามโดยเปลี่ยนแปลงความพยายามของผู้ร่วมงานและผู้ตามให้ สูงขึ้นกว่าความพยายามที่คาดหวังพัฒนาความสามารถของผู้ร่วมงานและผู้ตามไปสู่ระดับที่ สูงขึ้นและศักยภาพมากขึ้น ทำให้เกิดการตระหนักรู้ใน

ภารกิจและวิสัยทัศน์ของทีมและขององค์การ (อารี พันธมณี, 2564: 21) และภาวะผู้นำ เป็นการใช้อิทธิพลต่อบุคคลอื่นในการ สร้างสรรค์หรือปลูกฝังศรัทธาความกลมเกลียวความร่วมมือร่วมใจให้เกิดขึ้นในระหว่างผู้ร่วมงาน หรือผู้ตามทั้งนี้เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปในทิศทางที่ผู้นำหรือผู้บริหารต้องการ อันเป็นไปตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายขององค์การ (ดำรง แสงใส และคณะ, 2563: 29)

จากความหมายข้างต้นที่กล่าวมาทั้งหมดจึงสรุปได้ว่า ภาวะผู้นำ คือ คุณลักษณะบุคลิกภาพ พฤติกรรม ภาวะการณ์แก้ไขสถานการณ์ และการกล้าตัดสินใจเปลี่ยนแปลงในด้านบวกที่ผู้นำแสดงออกในรูปของกระบวนการความสามารถหรือกิจกรรมซึ่งก่อให้เกิดอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคลอื่นโดยที่บุคคลอื่นจะคล้อยตามหรือปฏิบัติตามผู้นำ เพื่อให้การดำเนินการบรรลุวัตถุประสงค์ในสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง หรือเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ภาวะผู้นำจะมีมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับประสบการณ์และการฝึกฝนของแต่ละบุคคล อุปนิสัยส่วนตัวความสามารถพิเศษเฉพาะตน ตลอดจนแนวคิดความมุ่งมั่นจริงจัง ความเสียสละในการบริการสาธารณะที่มีต่อชุมชน องค์กรต่าง ๆ

คุณลักษณะของผู้นำทางการเมือง

คุณลักษณะของผู้นำทางการเมืองนั้น ได้มีผู้รู้อธิบายถึงคุณลักษณะของผู้นำทางการเมืองไว้โดยสังเขปดังต่อไปนี้ คือ

1. ผู้นำทางการเมืองที่จะมีความเป็นผู้นำทางการเมืองต้องมีความอิสระ มีความต้องการ และมีความกล้าหาญที่จะนำ
2. ผู้นำทางการเมืองต้องมีความชาญฉลาดทางการเมือง (political acumen) การเมืองเป็นเรื่องซับซ้อนไม่ใช่เรื่องง่าย ๆ เล่ห์เหลี่ยมทางการเมืองมีมาก ผู้นำคนอื่นจะต้องมีความรู้ความสามารถในส่วนที่เกี่ยวกับการเมือง เริ่มตั้งแต่การมองคน การใช้คน ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ใต้บังคับบัญชาหรือผู้ร่วมงาน ความสัมพันธ์กับสังคมซึ่งมีกลุ่มต่าง ๆ และความสัมพันธ์กับผู้นำต่างประเทศ การขาดความรู้ความสามารถในส่วนนี้ย่อมทำให้ความเป็นผู้นำทางการเมืองด้อยลง
3. บุคลิกของผู้นำทางการเมืองจะต้องเป็นที่ยอมรับว่ามีลักษณะเป็นผู้นำ ถ้าภาษาอังกฤษเรียกว่ามี charisma คล้าย ๆ กับบารมีในภาษาไทย ผู้นำทางการเมืองที่ขาดบุคลิกความเป็นผู้นำย่อมยากที่จะมีความเชื่อมั่นและยากที่จะนำผู้อื่นได้
4. ผู้นำทางการเมืองต้องมีความรู้ความสามารถในระดับหนึ่ง และต้องสามารถใช้คนที่มีความรู้ที่มีความเชี่ยวชาญให้เข้ามาทำงาน ผู้นำที่ขาดความรู้ความสามารถ ประสบการณ์ในการบริหารประเทศ ย่อมยากที่จะเป็นผู้นำที่ดีได้
5. ผู้นำทางการเมืองจะต้องมีความกล้าหาญ เด็ดขาดในการตัดสินใจ บนพื้นฐานของความถูกต้องตามหลักนิติธรรม กล้าเสี่ยงที่จะถูกตำหนิ มีหลักการที่แน่วแน่ มีศรัทธาต่อการทำสิ่งที่ถูกต้อง มีจริยธรรม เห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าตนเองหรือพรรคพวก ผู้นำที่ไม่กล้าตัดสินใจจะเป็นผู้นำไม่ได้ ผู้นำเช่นนี้เป็นเพียงผู้นำที่มีแต่ตำแหน่งแต่ไม่มีความเป็นผู้นำทางการเมือง ผู้นำทางการเมืองที่อิงแต่ตัวบทกฎหมายและการปฏิบัติในลักษณะงานประจำ คือผู้นำที่ไม่มีความเป็นผู้นำทางการเมือง เพราะการที่ต้องมีผู้นำทางการเมืองก็คือการต้องทำงานนอกเหนือจากที่กำหนดในกฎหมายหรือที่ปฏิบัติมาเป็นประจำ (routine)

ผู้นำทางการเมืองที่มีลักษณะเป็นผู้นำแต่ขาดจริยธรรม หาประโยชน์ส่วนตนเป็นหลัก ลุแก่อำนาจ ฉ้อราษฎร์บังหลวง ละเมิดกฎหมาย สามารถสร้างความเสียหายใหญ่หลวงต่อสังคมและประเทศชาติได้ ผู้นำเช่นนี้ไม่เป็นที่พึงประสงค์ แต่ผู้ดำรงตำแหน่งเป็นผู้นำที่เป็นคนดีแต่ขาดลักษณะผู้นำ

ที่กล่าวมาแล้วก็ไม่สามารถจะแก้ปัญหาสังคมได้ และอาจทำให้ปัญหาที่มีอยู่เพิ่มมากขึ้น รวมทั้งการสร้างปัญหาใหม่ ผู้นำที่สามารถแสดงความเป็นผู้นำและเป็นคนดี มีจริยธรรม จึงเป็นสิ่งที่ค้นหาโดยนักปราชญ์ทางรัฐศาสตร์ตั้งแต่ ชงจื่อ เพลโต อาริสโตเติล ฯลฯ และยังหาอยู่แม้กระทั่งปัจจุบัน แต่ก็ได้ข้อสรุปว่า ผู้นำที่เป็นคนดี มีจริยธรรมแต่เพียงอย่างเดียวยังไม่พอ ต้องอาศัยการควบคุมโดยระบบด้วย ดังนั้นต้องมีระบบที่ดีด้วย ก็จะกลับมาสู่คำถามที่สำคัญคือ ระบบที่ดีที่จะคัดสรรตัวบุคคลที่ดีจะเกิดขึ้นได้อย่างไร หลายคนตอบว่า ด้วยการร่างรัฐธรรมนูญเพื่อจัดโครงสร้างระบบดังกล่าว อันจะนำไปสู่การได้คนดีมาปกครองแผ่นดิน การร่างรัฐธรรมนูญฉบับที่ 18 นี้สะท้อนถึงความล้มเหลวของอดีตที่ยังไม่สามารถหาผู้นำที่ดีได้ ก็ได้แต่หวังว่ารัฐธรรมนูญฉบับใหม่นี้จะสามารถนำไปสู่การได้ผู้นำทางการเมืองที่มีความเป็นผู้นำ มีจริยธรรม เอื้ออำนวยประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติได้ พร้อม ๆ กับสามารถสร้างกลไก การตรวจสอบ การถ่วงดุลอำนาจ และป้องกันไม่ให้ผู้นำที่หลงอำนาจ ลุแก่อำนาจ โกงละโมภ เข้ามาปกครองบริหารประเทศ

สังคมยุคโลกาภิวัตน์ที่เป็นยุคโลกไร้พรมแดนนี้ในแง่ข้อมูลข่าวสารและเทคโนโลยีต่าง ๆ ย่อมส่งผลให้ศักยภาพในการแข่งขันขององค์กรสูงขึ้นตามลำดับ ไม่ว่าจะเป็นในระดับประเทศในสถาบันของภาครัฐหรือเอกชน ความอยู่รอดขององค์กรดังกล่าวย่อมขึ้นอยู่กับ การตัดสินใจอย่างถูกต้อง รอบคอบและทันต่อสถานการณ์ของผู้บริหาร ซึ่งก็คือผู้นำขององค์กรนั้น ๆ ดังนั้นในทุกองค์กรจึงจำเป็นต้องมีผู้นำ เพื่อช่วยกำหนดทิศทาง ช่วยสั่งการ ช่วยควบคุมระบบ และช่วยประสานให้คนทั้งหลายทำงานร่วมกัน เพื่อมุ่งไปสู่เป้าหมายที่ตั้งงามที่ได้วางไว้ร่วมกันนอกจากนี้ ปัญหาเกี่ยวกับผู้นำก็มักเกิดขึ้นในสังคมปัจจุบันเสมอ ผู้นำบริหารงานอย่างไม่มีเอกภาพ ไม่มีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ใช้อำนาจโดยมิชอบ เพื่อแสวงหาผลประโยชน์แก่ตนและพวกพ้อง และยึดหลักประโยชน์นิยมเป็นใหญ่ โดยไม่คำนึงถึงความอยู่รอดขององค์กรหรือคนในสังคมส่วนใหญ่ เมื่อเป็นเช่นนั้นย่อมทำให้เกิดสภาพการณ์ของสภาวะผู้นำที่ไม่พึงประสงค์เกิดขึ้นในสังคม (มนตรี พิรพลพัฒน์, 2540: 1)

สรุปได้ว่า การเมืองการปกครองคือการจัดการสิ่งที่มีคุณค่าของสังคม อันได้แก่ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ สถานะทางสังคม และอำนาจ การจัดการบริหารสิ่งที่มีคุณค่าทางสังคมดังกล่าวนี้มีตัวแปรสำคัญที่สุดตัวหนึ่ง นั่นคือ ผู้นำและความเป็นผู้นำทางการเมืองที่พึงประสงค์

หลักพุทธจริยธรรมของผู้นำทางการเมืองตามหลักปริสธรรม 7

จริยธรรมของผู้นำทางการเมืองคือสัปปริสธรรมนั้นเป็นจริยธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงแก่บริษัทตามโอกาสสถานที่ต่าง ๆ กันซึ่งคุณสมบัติของผู้นำที่ดีในความหมายของพระพุทธศาสนาจะต้องประกอบด้วยหลักธรรม 7 ประการในชีวิตประจำวัน ถ้าหากใครมีจริยธรรมของมนุษย์ที่แท้จริง 7 ประการนี้และสามารถประพฤติปฏิบัติได้อย่างถูกต้องตามหลักการเหล่านี้โดยสมบูรณ์แล้ว ผู้นั้นย่อมได้ชื่อว่าเป็นผู้ที่พระพุทธเจ้ายกย่องว่าเป็น “สัตบุรุษ” หรือ “คนดีแท้” หรือ “มนุษย์โดยสมบูรณ์” การกระทำหรือพฤติกรรมของเขามีความเหมาะสมถูกต้องปราศจากความผิดพลาดนำประโยชน์มาให้ทั้งแก่ตนเองและสังคมโดยรวมเพื่ออำนวยประโยชน์สันติสุขแก่สังคมนั้น

ความหมายของหลักปริสธรรม 7

สัปปริสธรรม 7 นั้นเป็นจริยธรรมของสัตบุรุษ คือ คนดีหรือคนที่แท้ซึ่งมีคุณสมบัติความเป็นคนที่สมบูรณ์และถือได้ว่าเป็นจริยธรรมที่สำคัญของการเป็นผู้นำที่สมบูรณ์ ในการนิยามความหมายของสัปปริสธรรมนี้ได้มีนักวิชาการหลายท่านได้แสดงทัศนะต่าง ๆ ไว้ดังนี้ คือ

สัปปุริสธรรม หมายถึง ธรรมของคนดีหรือสมบัติของผู้ดี และได้กล่าวถึงคุณสมบัติของผู้ดีนั้นว่าไม่ได้ดีเพราะเป็นผู้ที่เกิดในตระกูลสูง ผู้มีฐานะทางเศรษฐกิจดี ผู้มีอำนาจทางการเมือง ผู้มีอำนาจทางการทหาร และผู้มีการศึกษา (ทองย้อย แสงสินชัย, 2530: 56) สัปปุริสธรรม หมายถึง คุณธรรม 7 ประการที่บริบูรณ์ในผู้ใดย่อมทำผู้นั้นให้เป็นสัปปุริสชนที่เจริญด้วยคุณสมบัติควรแก่ความเคารพนับถือของชนทั้งหลาย ทำให้บุคคลนั้นสามารถปฏิบัติงานให้บรรลุผลสำเร็จด้วยดี และเป็นหลักปฏิบัติเพื่อทำคนให้เป็นผู้สงบสุขและถึงความเจริญรุ่งเรืองก้าวหน้าได้ (สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช (อุฎฐายี), 2509: 12) สัปปุริสธรรม หมายถึง ธรรมของสัตบุรุษ ธรรมของคนดี บุคคลที่มีคุณธรรมประจำใจโดยยึดหลักสัปปุริสธรรมเป็นหลักในการดำเนินชีวิต บุคคลที่ยึดเอาหลักสัปปุริสธรรมเป็นธรรมประจำใจยังได้ชื่อว่าเป็นผู้ดีเพราะเป็นผู้มีเหตุผลในการปฏิบัติตน เมื่อบุคคลรู้จักเหตุผลแล้วการปฏิบัติตนก็เพียบพร้อมด้วยความดี คือ รู้จักเหตุ รู้จักผล รู้จักตน รู้จักประมาณ รู้จักกาล รู้จักชุมชน รู้จักบุคคล แล้วบุคคลนั้นเป็นคนดี คือ สัตบุรุษในทางพระพุทธศาสนาถือว่าเป็นคนดีเพราะเป็นผู้รักสงบ รักความเที่ยงธรรม รู้จักหน้าที่ของตน รู้จักกาลเทศะ มีเหตุผลในการทำงานโดยเฉพาะผู้ที่ทำหน้าที่ปกครองคนอื่นจะสามารถบริหารงานได้อย่างราบรื่น (พระสามารถ อานนโท (เนตรแสง), 2548: 33-34)

สัปปุริสธรรม หมายถึง ธรรมของสัตบุรุษ ธรรมของคนดี ธรรมที่ทำให้เป็นสัตบุรุษมี 7 คือ 1) ธัมมัญญตา รู้หลักหรือรู้จักเหตุ 2) อัตถัญญตา รู้ความมุ่งหมายหรือรู้เหตุผล 3) อตตัญญตา รู้จักตน 4) มัตตัญญตา รู้จักประมาณ 5) กาลัญญตา รู้จักกาลเวลา 6) ปริสสัญญตา รู้จักชุมชนสังคม 7) บุคคลปโรปรัญญตา รู้จักบุคคล จริยธรรมทั้ง 7 ประการนี้เอนเป็นคุณสมบัติภายในตัวผู้นำซึ่งมีคุณสมบัติทั้ง 7 ประการนี้เป็นองค์ประกอบและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกันอย่างสมบูรณ์ที่จะทำให้ผู้นำสามารถจัดการและสามารถปฏิบัติการในการะงานทุกอย่างให้บรรลุผลสำเร็จได้ตามเป้าหมาย (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), 2538: 276)

จากความหมายของต้นที่กล่าวมาทั้งหมดจึงสรุปได้ว่าสัปปุริสธรรม 7 นั้นเป็นจริยธรรมสัตบุรุษ คือ คนดี หรือ คนที่แท้ซึ่งมีคุณสมบัติความเป็นคนที่สมบูรณ์และถือได้ว่าเป็นจริยธรรมที่สำคัญของการเป็นผู้นำที่สมบูรณ์ทุกประการประกอบไปด้วย 1) ธัมมัญญตา รู้หลักหรือรู้จักเหตุ 2) อัตถัญญตา รู้ความมุ่งหมายหรือรู้เหตุผล 3) อตตัญญตา รู้จักตน 4) มัตตัญญตา รู้จักประมาณ 5) กาลัญญตา รู้จักกาลเวลา 6) ปริสสัญญตา รู้จักชุมชนสังคม 7) บุคคลปโรปรัญญตา รู้จักบุคคล ในทางพระพุทธศาสนาถือว่าเป็นคนดีเพราะเป็นผู้รักสงบ รักความเที่ยงธรรม รู้จักหน้าที่ของตน รู้จักกาลเทศะ มีเหตุผลในการทำงาน โดยเฉพาะผู้ที่ทำหน้าที่ปกครองคนอื่นจะสามารถบริหารงานได้อย่างราบรื่น ถ้าขาดคุณสมบัตินี้แล้วแม้ว่าจะเป็นคนมีชาติสกุล มีวิทยฐานะสูง มียศศักดิ์อิศรัฐาน มั่งมีเงินทองสักปานใดก็ไม่เรียกว่าสัตบุรุษ

การวิเคราะห์คุณสมบัติของผู้นำทางการเมืองตามหลักสัปปุริสธรรม 7

คุณสมบัติของผู้นำในทางพระพุทธศาสนาตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ที่เรียกว่า ธรรมของสัตบุรุษ เป็นผู้ประกอบด้วยหลักธรรม 7 ประการ ว่าเป็นคนดี (สัตบุรุษ) คนที่สมบูรณ์แบบหรือมนุษย์โดยสมบูรณ์ถือว่าเป็นสมาชิกที่ดีมีคุณค่าที่แท้จริงของมนุษยชาติ ถ้าหากใครมีคุณธรรมของมนุษย์ที่แท้ 7 ประการนี้ และสามารถประพฤติได้อย่างถูกต้องตามหลักการเหล่านี้แล้วย่อมประสบแต่ความสุขความเจริญ ซึ่งสัปปุริสธรรม 7 คือ ธรรมของสัตบุรุษ, ธรรมที่ทำให้เป็นสัตบุรุษ, คุณสมบัติของคนดี, ธรรมของผู้ดี (qualities of a good man; virtues of a gentleman) มีรายละเอียดดังนี้

1. อัมมัญญตา ความรู้จักธรรม รู้หลัก หรือ รู้จักเหตุ คือ รู้หลักความจริง รู้หลักการ รู้หลักเกณฑ์ รู้กฎแห่งธรรมตา รู้กฎเกณฑ์แห่งเหตุผล และรู้หลักการที่จะทำให้เกิดผล (knowing the law ; knowing the cause) คุณสมบัติของผู้ผู้นำในข้อนี้ ต้องเป็นผู้รู้หลักการทำงาน เข้าใจระเบียบ กฎเกณฑ์ต่าง ๆ เป็นอย่างดีและสามารถแสดงตนเป็นผู้นำในด้านนี้ได้อย่างชัดเจนเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ ผู้ได้บังคับบัญชา

2. อัตถัญญตา (ความรู้จักอรรถ รู้ความมุ่งหมาย หรือ รู้จักผล คือ รู้ความหมาย รู้ความมุ่งหมาย รู้ประโยชน์ที่ประสงค์ รู้จักผลที่จะเกิดขึ้นสืบเนื่องจากการกระทำหรือความเป็นไปตามหลัก (knowing the meaning; knowing the purpose ; knowing the consequence) คุณสมบัติของผู้ผู้นำในข้อนี้ ต้องเป็นผู้ที่รู้และเข้าใจในนโยบาย มีความมุ่งหมายในการกระทำตามจุดประสงค์ขององค์กรที่ตั้งไว้ และรู้ผลหรือประโยชน์ที่เกิดจากการกระทำนั้น ๆ ด้วย

3. อัตตัญญตา (ความรู้จักตน คือ รู้ว่า เรานั้น ว่าโดยฐานะ ภาวะ เพศ กำลัง ความรู้ความสามารถ ความถนัด และคุณธรรม (knowing oneself) คุณสมบัติของผู้ผู้นำในข้อนี้ ต้องรู้จักตนเอง ให้มองเห็นเอง ว่ามีความพร้อมทั้งกายและใจ การประพฤติตนที่เหมาะสม และรู้ที่จะแก้ไขปรับปรุงตนเอง ให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

4. มัตตัญญตา (ความรู้จักประมาณ คือ ความพอดี (moderation ; knowing how to be temperate) คุณสมบัติของผู้ผู้นำในข้อนี้ ต้องเป็นผู้รู้จักประมาณ คือ รู้กำลัง ความสามารถ งบประมาณ บุคลากรและเทคโนโลยีในการดำเนินงานและการแข่งขันกับองค์กรอื่น ๆ

5. กาลัญญตา (ความรู้จักกาล คือ รู้กาลเวลาอันเหมาะสม และระยะเวลาที่จะต้องใช้ในการ ประกอบกิจ กระทำหน้าที่การงาน (knowing the proper time; knowing how to choose and keep time) คุณสมบัติของผู้ผู้นำในข้อนี้ ต้องเป็นผู้กระทำการใด ๆ ให้ตรงเวลา ให้เป็นเวลา ให้ทันเวลา ให้พอเวลา ให้เหมาะสมเวลา ซึ่งเวลาเป็นเงื่อนไขสำคัญสำหรับการทำงานให้สำเร็จ

6. ปริสสัญญตา (ความรู้จักบริษัท คือ รู้จักชุมชน และรู้จักที่ประชุม (knowing the assembly ; knowing the society) คุณสมบัติของผู้ผู้นำในข้อนี้ต้องเป็นผู้รู้กิจที่ประชุมที่ประชุมนั้น ๆ ว่า ชุมชนนี้เมื่อเข้าไปหา จะต้องทำกิจอย่างนี้ จะต้องพูดอย่างนี้ ชุมชนนี้ควรสงเคราะห์อย่างนี้ ซึ่งมีผลให้องค์กรได้รับการสนับสนุนร่วมมือจากชุมชน

7. ปุคคลัญญตา หรือ ปุคคลปโรปรัญญตา (ความรู้จักบุคคล คือ รู้ความแตกต่างแห่งบุคคล (knowing the individual; knowing the different individuals) คุณสมบัติของผู้ผู้นำในข้อนี้ ต้องรู้ อธยาศัย ความสามารถ และคุณธรรมของบุคคลว่าเป็นอย่างไร และรู้ที่จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้น ๆ ว่าจะสามารถมอบหมายให้ปฏิบัติงานใดๆขององค์กรเพื่อให้ประสบความสำเร็จได้ (อง.สตตก. (ไทย) 23/68/143-146)

บทสรุป

การปกครองของผู้นำทางการเมืองที่จะนับว่าเป็นการปกครองที่ดีนั้นจะต้องปกครองด้วย จริยธรรม เพราะจะสร้างความยุติธรรมและความถูกต้องให้แก่ผู้นำและผู้ใต้บังคับบัญชาหรือผู้ร่วมงานอัน จะก่อให้เกิดความสุขในการทำงาน หลักสัปปุริสธรรม 7 เป็นจริยธรรมธรรมของคนที่หรือผู้นำแบบ สัตบุรุษ คือ ผู้นำที่มีคุณสมบัติทั้ง 7 ประการย่อมจะทำให้ผู้นำ ผู้ตามและสังคมดำเนินไปในทางที่ดี พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่มุ่งเน้นในการส่งเสริมผู้นำที่เป็นคนเก่งและดี มีคุณธรรมจริยธรรมมา ปกครองหมู่คณะสังคมและประเทศชาติเพื่อให้เกิดความสงบสุขการพัฒนาหมู่คณะสังคมและประเทศชาติ

ให้มีศักยภาพและก้าวทันโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา อย่างเช่น ในยุคโลกาภิวัตน์นี้ ผู้นำจึงมีความสำคัญคุณวุฒิที่ศอกยกำหนดทิศทางของคนเดินทาง เป็นเสาเข็มที่มีความจำเป็นต่อโครงสร้างของบ้าน อีกทั้งเป็นผู้ที่สร้างหลักจริยธรรมให้เกิดขึ้นในสังคม เป็นหลักชัยของประเทศชาติ จึงจำเป็นต้องมีผู้นำเพื่อรับภาระการบริหารกิจการบ้านเมือง ซึ่งผู้นำจะต้องเป็นผู้สร้างขวัญและกำลังใจให้เกิดขึ้นแก่ผู้อยู่ภายใต้การปกครองและเป็นผู้ทรงไว้ซึ่งความยุติธรรมในสังคม จึงต้องพิจารณาถึงบุคคลที่เป็นผู้นำของประเทศชาติบ้านเมืองเป็นสำคัญ

ดังนั้นผู้นำจึงจำเป็นที่จะต้องมียุทธศาสตร์คือความรู้ คือ 1. ธัมมัญญาตา รู้จักเหตุ คือ รู้จักหลักการ รู้หน้าที่ ปฏิบัติหน้าที่อย่างเป็นธรรม ผู้นำที่ดีต้องรู้จักเหตุแห่งผลคือต้องรู้สาเหตุที่เกิดขึ้นว่ามีต้นตอของปัญหาคืออะไร 2. อัตถัญญาตา รู้จักผล คือ รู้จักจุดมุ่งหมาย รู้ผลแห่งความมุ่งหมาย ผู้นำที่ดีจำเป็นจะต้องเข้าใจให้ชัดในผลที่จะตามมาทั้งด้านดีและไม่ดี 3. อัตตัญญาตา รู้จักตน คือ รู้จักตนเองว่ามีคุณสมบัติอย่างไร ผู้นำที่ดีจะต้องรู้จักพัฒนาตนเองอยู่เสมอแก้ไขปรับปรุงจุดอ่อนของตนพัฒนาจุดแข็งและดำรงตนเป็นแบบอย่างที่ดี 4. มัตตัญญาตา รู้จักประมาณ คือ รู้จักความพอเพียง และรู้จักประมาณตนในการแสวงหา ผู้นำที่ดีต้องรู้จักประมาณคือความพอดีจะทำให้กิจการอะไรก็ให้เกิดความพอดี 5. กาลัญญาตา รู้จักกาล คือ รู้จักเวลา กล้าตัดสินใจ ทำงานให้ทันกับเวลา และรู้คุณค่าของเวลา ผู้นำที่ดีจะต้องรู้จักใช้เวลาอันมีค่าให้เกิดประโยชน์สูงสุดเท่าที่จะมากได้และต้องแบ่งเวลาในการทำงาน 6. ปริสสัญญาตา รู้จักชุมชน คือ รู้จักวัฒนธรรม ประเพณีของชุมชนนั้น ๆ ผู้นำที่ดีจะต้องศึกษาให้เข้าใจในขนบธรรมเนียม วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ ของชุมชนนั้น ๆ โดยความแตกต่างทางวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี ความเชื่อและค่านิยมของชุมชน และ 7. ปุคคลัญญาตา รู้จักบุคคล คือ รู้จักประเภทของบุคคลว่าควรจะทำอย่างไรให้ถูกต้องเหมาะสม ผู้นำที่ดีจะต้องสนับสนุนส่งเสริมคนที่มีความรู้ความสามารถให้ดำรงตำแหน่งที่เหมาะสม มีความเคารพต่อผู้ใหญ่ ใส่ใจให้ความสำคัญต่อประชาชน เมื่อผู้นำมียุทธศาสตร์คือความรู้ดังที่กล่าวมานี้ประโยชน์สุขย่อมเกิดขึ้นแก่ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

บรรณานุกรม

- จักรี จารุเมธีญาณ และพระณัฏ วฑฒโน. (2561). “ภาวะผู้นำกับการพัฒนาชุมชน”. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร. ปีที่ 6 ฉบับพิเศษ พฤศจิกายน-ธันวาคม.
- ดำรง แสงใส และคณะ. (2563) “การศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารการศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 18”. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- ทองย้อย แสงสินชัย. (2530). สัปติสธรรม 7 (สมบัติผู้ดี 7 ประการ). กรุงเทพมหานคร : คณะกรรมการผู้อำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2538). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระสามารถ อานนโท (เนตรแสง). (2548). “ภาวะผู้นำตามหลักสัปติสธรรม”. รายงานวิจัย. สถาบันวิจัยญาณสังวร : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- มนตรี พิรพลพัฒน์. (2540). “จริยธรรมกับภาวะผู้นำ: ศึกษาทัศนคตินักวิชาการรัฐศาสตร์ในมหาวิทยาลัยแห่งประเทศไทยที่มีต่อผู้นำทางการเมือง”. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ : มหาวิทยาลัยมหิดล.

- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 2539. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542. กรุงเทพมหานคร : นานมีบุคส์ไตร์พับลิเคชั่นส์.
- ศิลาวัฒน์ ชัยวงศ์. (2561). “จริยธรรมของนักรการเมืองในระบบการเมืองไทย”. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์. ปีที่ 6 ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน.
- สุปัญญา สุนทรนนท์ และคณะ. (2562). “ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในยุคประเทศไทย 4.0 กรณีศึกษา : องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดภูเก็ต”. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์. ปีที่ 6 ฉบับที่ 10 ธันวาคม.
- สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช (อุฎฐายี). (2509). หนังสืออนุสรณ์เนื่องในโอกาสงานฌาปนกิจศพนายชัย. กรุงเทพมหานคร : หนังสืออนุสรณ์.
- อารี พันธมณี. (2564). “ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงตามหลักปฎิจจสมุปบาท”. วารสาร มจร พุทธศาสตร์ปริทรรศน์. ปีที่ 5 ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน.

หลักพุทธธรรมนำชีวิตสู่ความผาสุก

Buddhist principles lead to a happy life.

วีระกิตติ์ เอกอัครวิจิตร¹ไพฑูรย์ มาเมือง² สุขพัฒน์ อนนจารย์³

Veerakit Akeakkaravichit ¹Phaitoon Mamuang ²Sukhaphat Anonjan

นักวิชาการอิสระ¹

Independent scholar

อาจารย์ วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย²

Lecturer Faculty of Chaiyaphum Buddhist College Mahachulalongkornrajavidyalaya
University

อาจารย์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย³

²Lecturer Faculty of Social Sciences Mahamakut Buddhist University

E-mail: wirakittixekxakhrwicit@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 5 เมษายน 2567

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 23 พฤษภาคม 2567

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 23 พฤษภาคม 2567

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอหลักพุทธธรรมเพื่อเป็นแนวทางดำเนินชีวิต ซึ่งในปัจจุบันมีสถานการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นส่งผลต่อทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ รวมถึงสังคมของมนุษย์ในการดำรงชีวิต การนำหลักพุทธธรรมเพื่อเป็นแนวทางดำเนินชีวิตนั้นจะช่วยส่งผลให้มีการใช้ชีวิตอย่างสงบสุข ไม่มีการเบียดเบียนซึ่งกันและกัน นอกจากนั้นหลักธรรมจะช่วยยึดเหนี่ยวจิตใจให้คนประพฤติตนในทางที่เหมาะสม ไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนทั้งต่อตนเองและผู้อื่น ก่อให้เกิดความสงบสุขอย่างแท้จริง หลักพุทธธรรมที่สำคัญต่อตนเองและการอยู่ร่วมกันตามหลักคำสอนที่สำคัญในทางพระพุทธศาสนา ประกอบด้วย 1. หลักอริยสัจ ได้แก่ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค 2. หลักสังคหวัตถุ 4 หลักธรรมสำหรับการอยู่ร่วมกันในสังคม ได้แก่ ทาน ปิยวาจา อตถจริยา สมานัตตา 3. พรหมวิหารธรรม 4 หลักธรรมสำหรับการอยู่ร่วมกัน ได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา 4. การปฏิบัติระหว่างบุคคลใน 6 ฐานะ - ทิศ 6 ได้แก่ ทิศที่ 1 บิดามารดา ผู้เปรียบเสมือนทิศเบื้องหน้า ทิศที่ 2 ครูอาจารย์ผู้เปรียบเสมือนทิศเบื้องขวา ทิศที่ 3 ภรรยา ผู้เปรียบเสมือนทิศเบื้องหลัง ทิศที่ 4 มิตรสหาย ผู้เปรียบเสมือนทิศเบื้องซ้าย ทิศที่ 5 คนรับใช้ และคนงาน ผู้เปรียบเสมือนทิศเบื้องล่าง ทิศที่ 6 พระสงฆ์ผู้เปรียบเสมือนทิศเบื้องบน ซึ่งพุทธศาสนิกชนที่ได้นำหลักธรรมคำสอนขององค์สัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นแบบแผนในการดำเนินชีวิต จะก่อให้เกิดการพัฒนาตนเอง ทั้งทางด้านจิตใจและเกิดสติปัญญา และก่อให้เกิดสังคมแห่งความผาสุกต่อไป

คำสำคัญ : หลักพุทธธรรม, พระพุทธศาสนา,หลักธรรมสำหรับการอยู่ร่วมกัน

Abstract

This academic article aims to present Buddhist principles as a guideline for living life. Currently, there are various situations that occur that affect both the body and the mind. including human society in life Adopting Buddhist principles as a way of life will help result in living a peaceful life. There is no encroachment on each other. In addition, Dhamma principles will help anchor people's minds to behave in an appropriate way. Do

not cause distress to yourself or others. creating true peace Buddhist principles that are important to oneself and living together according to important teachings in Buddhism include: 1. The Noble Truths, namely suffering, Samudaya, Nirodha, the Path. 2. The principles of Sangha Vattthu, 4 principles for living together in society, namely dana, piya. Speech, atthachariya, samanatta 3. Brahmavihara Dhamma 4 principles for living together, namely loving-kindness, kindness, mudita, and upekkha. 4. Practices between people in 6 positions - 6 directions, including 1st direction, father, and mother, who are like the direction in front, 2nd direction The teacher is like the right direction. The 3rd direction is the wife who is like the background direction. The 4th direction is the friends who are like the left direction. The 5th direction is the servants and workers who are like the bottom direction. The 6th direction is the monks who are like the direction. Direction above which Buddhists who have adopted the principles and teachings of Lord Buddha as a pattern for living life It will cause self-development. Both mentally and intellectually and contribute to a society of happiness in the future.

Keywords: Buddhist principles, Buddhism, principles for living together.

บทนำ

การพัฒนาตนเองก่อให้เกิดประโยชน์สำคัญ คือ 1. ทำให้บุคคลเป็นคนดีของสังคม เป็นผู้มีระเบียบวินัย เคารพกฎหมาย จัดเป็นการพัฒนาตนเองด้านพฤติกรรมที่แสดงออกทางกาย และวาจา เรียกว่ากายกายภาวนา 2. ทำให้มีจิตใจและอารมณ์มั่นคง เป็นผู้สุภาพจิตใจดี มีเมตตากรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ผู้อื่น เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม เป็นคนที่ไม่มีความโลภและความอาฆาตพยาบาท นับเป็นการพัฒนาจิตตามหลักพระพุทธศาสนา ซึ่งเรียกว่า จิตภาวนา 3. ทำให้บุคคลได้รู้และเข้าใจสิ่งต่าง ๆ อย่างถูกต้องตามความเป็นจริง มีสัมมาทิฐิ คือความเห็นที่ถูกต้อง การปฏิบัติข้อนี้ช่วยพัฒนาบุคคลให้เข้าใจชีวิตอย่างแจ่มแจ้งจนบรรลุถึงสัมมาญาณและสัมมาวิมุตติ คือ หลุดพ้นจากกิเลสโดยสิ้นเชิง (พระพรหมคุณาภรณ์ อังใน นิติกานต์ ธรรมहरราชกุล, 2563: 232) โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาจริยธรรม นับเป็นสิ่งสำคัญประการต่อมา ทั้งนี้จริยธรรมเป็นเรื่องของหลักแห่งความประพฤติในทางที่ชอบ เป็นเรื่องเกี่ยวกับมาตรฐานแห่งการประพฤติปฏิบัติ หรือเป็นหลักปฏิบัติที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้องที่ควร ในบางครั้งก็ใช้แทนคำว่าคุณธรรม ซึ่งหมายถึงคุณงามความดีหรือแทนคำว่าศีลธรรมได้ อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่าจริยธรรมเป็นเรื่องของระบบความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งที่ถูกต้องดีงามของสังคม ซึ่งมีส่วนกำหนดพฤติกรรมของบุคคลแต่ละคนตามบทบาทต่าง ๆ จริยธรรมซึ่งเป็นหลักปฏิบัตินั้นจะกล่าวถึงสิ่งที่ดีและไม่ดี สิ่งใดถูกสิ่งใดผิด สิ่งที่ดีและไม่ดี ควรไว้ด้วย เมื่อมีการปฏิบัติตามก็จะได้รับการยกย่องสรรเสริญ แต่ถ้ามีการละเมิดก็จะได้รับการตำหนิตีดียนหรือถูกลงโทษจากสังคม เมื่อเป็นเช่นนี้เราย่อมจะทำการศึกษเกี่ยวกับจริยธรรมของสังคมหนึ่ง ๆ ได้จากขนบธรรมเนียมประเพณี หลักศีลธรรม หรือปรัชญาของสังคมนั้น ๆ เช่น จริยธรรมในสังคมไทยถือได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของขนบธรรมเนียมประเพณีไทย และเป็นส่วนหนึ่งของหลักศีลธรรมที่คนไทยเรายึดถือเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติ และหลักศีลธรรมดังกล่าวนี้ก็มาจากพุทธปรัชญาเป็นส่วนใหญ่นั้นเอง โดยปกติเมื่อพูดถึงเรื่องจริยธรรมของสังคม เรามักจะพูดกันถึงหลักศีลธรรมคุณธรรมประจำใจ หน้าที่ของบุคคล ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล หลักปฏิบัติ และแม้กระทั่งแนวทางในการแก้ไขปัญหาหรือปฏิรูปสังคม ส่วนเรื่องการเมืองการปกครองนั้น เป็นเรื่องของใช้อำนาจบังคับให้เป็นไปตามข้อบัญญัติของรัฐ เป็นเรื่องของ

การตัดสินใจหรือกำหนดนโยบายเพื่อแก้ปัญหาให้แก่สังคม และเป็นเรื่องของการจัดสรรสิ่งที่มีคุณค่าต่าง ๆ ให้แก่สังคม เช่น อำนาจหรือตำแหน่งหน้าที่ ความมั่งคั่งหรือเงินทอง ฐานะทางสังคมหรือเกียรติยศ ตลอดจนทรัพยากรอื่นๆ (ทินพันธุ์ นาคะตะ, 2563: 141-145)

ดังนั้น การดำเนินชีวิตในยุคปัจจุบันที่เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม อยู่ตลอดเวลา การนำหลักพุทธธรรมเพื่อเป็นแนวทางการดำเนินชีวิต และสร้างให้สังคมเกิดความสงบสุขนั้น นับเป็นสิ่งจำเป็นที่ทุกฝ่ายจะต้องช่วยกันเผยแผ่หลักธรรมคำสอนเพื่อให้สังคมเกิดความสามัคคีและเป็นสังคมแห่งความผาสุกต่อไป

เนื้อเรื่อง/บทวิเคราะห์

1. แนวคิดหลักพุทธธรรมในการดำเนินชีวิต

1.1 หลักอริยสัจ

หลักอริยสัจ (หรือ อริยสัจจ์) แปลว่า สัจจะหรือความจริงอย่างประเสริฐ หรือ ความจริงของพระอริยะ หรือ ความจริง ที่ทำคนให้เป็นพระอริยะ มี 4 อย่างคือ ทุกข์ (หรือทุกข์สัจจะ) สมุทัย (หรือสมุทัยสัจจะ) นิโรธ (หรือนิโรธสัจจะ) และมรรค (หรือมรรคสัจจะ) ซึ่งแต่ละข้อ มีความหมายโดยย่อ ดังนี้

1. ทุกข์ แปลว่า ความทุกข์ หรือสภาพที่ทนได้ยาก ได้แก่ปัญหาต่าง ๆ ของมนุษย์กล่าวให้ลึกลงไปอีกหมายถึง สภาพของสิ่งทั้งหลาย ทั้งวัตถุ (รูป) และจิตใจ (นาม) ล้วนมีลักษณะสามัญร่วมกัน คือ ตกอยู่ในกฎธรรมดาสภาวะที่ไม่เที่ยง (อนิจจัง) เป็นทุกข์(ทุกขัง) เป็นอนัตตา (มิใช่ตัวตน ไม่มีตัวตนที่เที่ยงแท้) กฎ 3 ประการนี้รวมเรียกว่า ไตรลักษณ์ หรือ สามัญญลักษณะ สภาวะทั้งรูปและนามเหล่านี้พร้อมที่จะก่อปัญหา แก่ผู้ที่ยึดติด ถือมั่นไว้ด้วยอุปาทาน

2. สมุทัย แปลว่า เหตุเกิดแห่งทุกข์ หรือสาเหตุให้ทุกข์เกิดขึ้น ได้แก่ ความอยากที่ยึดถือเอาตัวตนเป็นที่ตั้ง โดยอาการที่มีเราซึ่งจะเสพส่วย ที่จะได้ จะเป็น จะไม่เป็นอย่างนั้นอย่างนี้ทำให้ชีวิตถูกบีบคั้นด้วยความเร่าร้อน

3. นิโรธ แปลว่า ความดับทุกข์ ได้แก่ภาวะที่เข้าถึง เมื่อกำจัดอวิชชา (ความไม่รู้) สำรอกตัณหา (ความอยาก) ล้วนแล้ว ไม่ถูกตัณหาอ้อมใจหรือฉุดลากไป หลุดพ้นเป็นอิสระ ประสบความสุขที่บริสุทธิ์ สงบ ปลอดโปร่งโล่งเบา ผ่องใส เบิกบาน เรียกสั้น ๆ ว่า นิพพาน

4. มรรค แปลว่า ข้อปฏิบัติที่นำไปสู่ความดับทุกข์ หรือข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ ได้แก่ อริยมรรคมีองค์ 8 คือทางประเสริฐมีองค์ประกอบ 8 คือ สัมมาทิฐิ (เห็นชอบ) สัมมาสังกัปปะ (ดำริชอบ) สัมมาวาจา (พูดชอบ) สัมมากัมมันตะ (กระทำชอบ) สัมมาอาชีวะ (เลี้ยงชีพชอบ) สัมมาวายามะ (พยายามชอบ) สัมมาสติ (ระลึกชอบ) และ สัมมาสมาธิ (ตั้งจิตมั่นชอบ) ซึ่งมรรค เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า มัชฌิมาปฏิปทา (ทางสายกลาง) ซึ่งดำเนินไปพอดีที่จะให้ถึงนิโรธ โดยไม่ติดข้องหรือเอียงไปหาที่สุดสองอย่าง คือ กามสุขัลลิกานุโยค (ความหมกมุ่นในกามสุข) และอัตตakilมณานุโยค (การประกอบ ความลำบากแก่ตน คือบีบคั้นทรมานตนเองให้เดือดร้อน) (วรเดช อมรรพพิพัฒน์, 2560: 27-28)

นอกจากนั้น มรรคอริยสัจนี้ ในธัมมจักกัปปวัตตนสูตร เรียก ทุกขนิโรธ คามินี ปฏิปทา อริยสัจ แปลว่า อริยสัจ คือ ทางปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ ซึ่งหมายถึงอริยมรรคประกอบด้วยองค์ 8 หรือเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า มัชฌิมาปฏิปทา (ทางสายกลาง หรือหลักปฏิบัติอันเป็นสายกลาง) ในที่นี้กล่าวถึงคุณธรรม 8 ประการ คือ

1. สัมมาทิฐิ ความเห็นชอบ

2. สัมผัสสังกัปปะ	ความดำริชอบ
3. สัมมาวาจา	การพูดชอบ
4. สัมมากัมมันตะ	การกระทำชอบ
5. สัมมาอาชีวะ	การเลี้ยงชีพชอบ
6. สัมมาวายามะ	ความเพียรชอบ
7. สัมมาสติ	ความระลึกชอบ
8. สัมมาสมาธิ	ความตั้งใจมั่นชอบ

ความหมายขององค์ทั้ง 8 ของอริยมรรค

1. สัมมาทิฐิ หมายถึง ความเห็นถูกต้องตามทำนองคลองธรรม เช่น เห็นว่าทำได้ดี บัณฑิต บาบามี ขาดิหนามี ขาดิก่อนมี ในความหมายที่สูงขึ้นไป หมายถึง การเห็นอริยสัจ 4 ครบถ้วน ตามความเป็นจริง คือเห็นอริยสัจซึ่งประกอบด้วย ญาณ 3 อากาโร 12

2. สัมผัสสังกัปปะ หมายถึง ความดำริชอบ อันประกอบด้วย ลักษณะ 3 ประการ คือ

- 2.1 ดำริที่จะปลื้มตัวออกจากอารมณ์ยั่วชวนต่าง ๆ (เนกขัมมสังกัปปะ)
- 2.2 ดำริในการไม่พยาบาท (อัปปาปาตสังกัปปะ)
- 2.3 ดำริในความไม่เบียดเบียน (อวิหิงสาสังกัปปะ)

3. สัมมาวาจา คือ การพูดที่ประกอบด้วยคุณลักษณะ ดังนี้

- 3.1 เว้นจากการพูดเท็จ พูดคำจริง
- 3.2 เว้นจากการพูดส่อเสียด พูดคำประสานสามัคคี
- 3.3 เว้นจากการพูดคำหยาบ พูดคำอ่อนหวาน
- 3.4 เว้นจากการพูดเพ้อเจ้อ พูดคำมีประโยชน์

4. สัมมากัมมันตะ หมายถึง การกระทำชอบ มีองค์ประกอบ

4.1 เว้นจากการเบียดเบียนชีวิตผู้อื่น สัตว์อื่น ซึ่งรวมเรียกว่า เว้นปาณาติบาต มีเมตตา กรุณาต่อสัตว์ทั้งหลาย

4.2 เว้นจากการเบียดเบียนทรัพย์สินของผู้อื่น ซึ่งรวมเรียกว่า เว้นอทินนาทาน มีการเสียสละแบ่งปัน เกลี้ยความสุขของตนเพื่อผู้อื่นตามสมควร

4.3 เว้นจากอพรหมจรรย์ คือการเสพเมถุน คือเว้นจากกามารมณ์ (นี้กำหนดอย่างสูง) พอใจในเนกขัมมะ คือ ปลื้มตนจากกาม อย่างต่ำหมายถึง เว้นจากกาเมสุมิฉฉาจาร พอใจในคู่ครองของตน

5. สัมมาอาชีวะ หมายถึง การเว้นมิฉฉาชีพทุกรูปแบบประกอบตนอยู่ในสัมมาชีพ อะไรคือ มิฉฉาชีพ? อะไรคือสัมมาชีพ? เป็นเรื่องยากที่จะวินิจฉัยชี้ขาด เป็นเรื่องที่นักปราชญ์ทั้งทางโลกและทางธรรมถกเถียงกันมาก แต่ก็ไม่ว่าจะวินิจฉัยเด็ดขาดลงไปได้พอยกตัวอย่างได้เป็นบางประการเท่านั้น เช่น การลักขโมย ปล้น ฉ้อ โกง ยักยอก ฯลฯ เป็นมิฉฉาชีพ ส่วนการประกอบอาชีพโดยสุจริตเป็นสัมมาชีพ แต่แม้ลักษณะของอาชีพเป็นสัมมาชีพแล้ว ถ้าทุจริตในอาชีพนั้นก็จัดเป็นมิฉฉาชีพได้เหมือนกัน เช่น ประกอบอาชีพพราชาการ แต่กระทำทุจริตในอาชีพนั้น เรียกว่าทำสัมมาชีพให้เป็นมิฉฉาชีพ หรือทำมิฉฉาชีพในสัมมาชีพ

6. สัมมาวายามะ หมายถึง ความเพียรชอบทุกรูปแบบ ที่กล่าวถึงในพระบาลีมีคควังสูตร ตรัสถึงความเพียร 4 ประการ คือ

6.1 สังวรปธาน เพียรระวังบาปอกุศลที่ยังไม่เกิดไม่ให้เกิดขึ้น

6.2 ปหานปธาน เพียรละบาปอกุศลที่เกิดขึ้นแล้ว

6.3 กาวนาปธานเพียรให้กุศลที่ยังไม่เกิด ได้เกิดขึ้น

6.4 อนุรักษนาปธาน เพียรรักษากุศลที่เกิดขึ้นแล้วไม่ให้เสื่อม และทำกุศลให้เจริญยิ่ง ๆ ขึ้นไปความเพียร 4 ประการนี้ ถือเป็นหลักสำคัญมากในการปฏิบัติธรรม เพื่อความก้าวหน้าในชีวิตทางธรรม และเป็นประโยชน์เกื้อกูลแก่ชีวิตของชาวโลกอย่างมากด้วย ผู้หวังความเจริญและความสุข ทั้งทางโลกและทางธรรม ควรมีความเพียร 4 ประการนี้ไว้ในตน

7. สัมมาสติ หมายถึง สติชอบ หรือความระลึกชอบในชั้นธรรมดา ขอให้พิจารณาว่าระลึกถึงสิ่งใดอยู่ กุศลธรรมเจริญขึ้นอกุศลธรรมเสื่อมไป ก็ควรระลึกถึงสิ่งนั้นบ่อย ๆ ในขั้นสูงขึ้นไปทรงสอนให้ระลึกสติปัฏฐาน 4 คือ

7.1 กายานุปัสสนา พิจารณากาย

7.2 เวทนานุปัสสนา พิจารณาเวทนา คือ สุข ทุกข์และไม่สุข ไม่ทุกข์

7.3 จิตตานุปัสสนา พิจารณาจิตว่ามีราคะ โทสะ โมหะหรือไม่มีในจิต จิตเป็นอย่างไร พิจารณาตามรู้

7.4 ธัมมานุปัสสนา พิจารณาธรรมทั้งที่เป็นกุศล อกุศล และอัปายากฤตว่ามีอยู่ในตนหรือไม่สิ่งนั้นเกิดขึ้นได้อย่างไร ควรละอย่างไร ควรอบรมให้เกิดให้มีขึ้นอย่างไร เช่น นีวรณ 5 เป็นความจริงแล้วสติปัฏฐานมี 1 คือ การตั้งสติ ส่วนกาย เวทนาจิตและธรรมนั้นเป็นอารมณ์ของสติ คือเป็นสิ่งที่ควรเอาสติเข้าไปพิจารณาหรือเอาสติไปตั้งไว้ เหมือนโตะตัวหนึ่งมี 4 ขา ฉะนั้น ผู้อบรมสติบ่อย ๆ ย่อมมีสติสมบูรณ์ขึ้น สามารถสกัดกั้นกระแสกิเลสได้มากขึ้น ทำให้กิเลสท่วมทับจิตน้อยลง ทำความดีได้มากขึ้น ชีวิตปลอดโปร่งแจ่มใสมากขึ้น มีทุกข์น้อยลง เพราะมีสติปัญญารู้เท่าทันสิ่งต่าง ๆ ที่ผ่านเข้ามาในชีวิตจิตใจตามความเป็นจริง พระอรหันต์ที่ท่านสิ้นกิเลสแล้วนั้น ท่านเป็นผู้มีสติสมบูรณ์จึงไม่ตกอยู่ภายใต้อำนาจของกิเลส มีโลก โกรธ หลง เป็นต้น

8. สมาธิ คือการใช้สมาธิในทางที่ถูกต้องสมาธิ หมายถึง การที่จิตตั้งมั่นในอารมณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง ความที่จิตใจมั่นตงไม่หวั่นไหว ไม่ฟุ้งซ่าน ท่านแสดงสมาธิไว้ 3 ระดับคือ

8.1 ขณิกสมาธิ สมาธิชั่วขณะ

8.2 อุปจารสมาธิ สมาธิเฉียดฉาน หรือใกล้ฉาน

8.3 อัปปนาสมาธิ สมาธิอันแน่วแน่ หรือสมาธิในฉาน

1.2 หลักสังคหวัตถุ 4 หลักธรรมสำหรับการอยู่ร่วมกันในสังคม

ความหมาย สังคหวัตถุ 4 หมายถึงธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวใจบุคคลให้สามัคคีต่อกัน มีไมตรีจิตมีความรักความปรารถนาดีต่อกันมี 4 อย่าง คือ (กรมการศาสนา, 2544: 38)

1) ทาน ให้ปันสิ่งของของตนแก่ผู้อื่นควรให้ปัน อันได้แก่ การเสียสละ การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การช่วยเหลือกันด้วยสิ่งของ ตลอดจนจนถึงการให้วิชาความรู้และแนะนำสั่งสอนที่เป็นประโยชน์และเป็นธรรม

2) ปิยวาจา เจรจาถ้อยคำที่อ่อนหวาน ได้แก่การพูดถ้อยคำน่ารัก กล่าวคำสุภาพไพเราะ สمانสามัคคีก่อให้เกิดไมตรีและความรักใคร่นับถือ ตลอดจนถึงถ้อยคำที่มีประโยชน์เป็นธรรมอื่นๆ

3) อุตถจริยา หมายถึง การประพฤติสิ่งที่ประโยชน์แก่ผู้อื่น อันได้แก่ การชวนชวนช่วยเหลือ กิจการบำเพ็ญสาธารณะประโยชน์และสนับสนุนส่งเสริมในทางศีลธรรม

4) สมานัตตตา หมายถึง ความเป็นผู้เสมอต้นเสมอปลาย อันได้แก่ความเป็นคนเสมอต้นเสมอปลาย ความมีใจร่วมทุกข์ร่วมสุขกับผู้อื่นทุกเวลาและทุกกรณี

1.3 พรหมวิหารธรรม 4 หลักธรรมสำหรับการอยู่ร่วมกัน

พรหมวิหาร หรือ ธรรมเครื่องอยู่อย่างประเสริฐ ธรรมประจำใจอันประเสริฐ บางทีแปลว่า ธรรมเครื่องอยู่ของพรหม ธรรมเครื่องอยู่อย่างพรหม ธรรมประจำใจที่ทำให้เป็นพรหม หรือให้เสมอด้วยพรหม หรือธรรมเครื่องอยู่ของท่านผู้มีคุณยิ่งใหญ่ เป็นหลักความประพฤติที่ประเสริฐ บริสุทธิ์ เป็นธรรมที่ต้องมีไว้เป็นหลักใจ และกำกับความประพฤติจึงจะชื่อว่าดำเนิน ชีวิตหมดจด และ ปฏิบัติตนต่อมนุษย์สัตว์ทั้งหลายโดยชอบ พรหมวิหารนี้เป็นธรรมประจำใจ พื้นฐานที่จะพัฒนาเป็นการแสดงออกทางการกระทำของบุคคล ที่เมื่อมีอยู่ในบุคคลใด บุคคลนั้น ย่อมดำรงตนอยู่เพื่อ ประโยชน์เกื้อกูลแก่บุคคลอื่น และสังคมที่แวดล้อม พรหมวิหาร 4 เรียกอีก อย่างไม่ว่า อัปมัญญา 4 เพราะแผ่สม่ำเสมอโดยทั่วไปในมนุษย์สัตว์ทั้งหลาย ไม่มีประมาณ ไม่ จำกัดขอบเขต ประกอบด้วย (พระมหาประยูร โชติวโร และคณะ, 2560: 59)

1) เมตตา คือ ความรักใคร่ปรารถนาดีอยากให้ผู้อื่นมีความสุข มีจิตอันแผ่ไมตรี และคิดทำประโยชน์แก่มนุษย์สัตว์ทั่วหน้า

2) กรุณา คือ ความสงสาร คิดช่วยให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ ใฝ่ใจในอันจะปลดปล่อย บำบัด ความทุกข์ยากเดือดร้อนของปวงสัตว์

3) มุทิตา คือ ความยินดีในเมื่อผู้อื่นอยู่ดีมีสุข มีจิตผ่องใสบันเทิง มีจิตแช่มชื่น เบิกบานอยู่เสมอ ต่อสัตว์ทั้งหลายผู้ดำรงในปกติสุข พลอยยินดีด้วยเมื่อเขาได้ดีมีสุข เจริญอกงามยิ่งขึ้นไป

4) อุเบกขา คือ ความวางใจเป็นกลาง อันจะให้ดำรงอยู่ในธรรมตามที่พิจารณาเห็น ด้วยปัญญา คือมีจิตเรียบตรงเที่ยงธรรมดุจตราขึง ไม่เอนเอียงด้วยรักและชัง พิจารณาเห็นกรรมที่ สัตว์ทั้งหลายกระทำแล้วอันควรได้รับผลดีหรือชั่ว สมควรแก่เหตุอันตนประกอบ พร้อมที่จะวินิจฉัย และ ปฏิบัติไปตามธรรม รวมทั้งรู้จักวางเฉยสงบใจมองดูในเมื่อไม่มีกิจที่ควรทำ เพราะเขารับผิดชอบตนได้ดี แล้วเขาสมควรรับผิดชอบตนเอง หรือเขาควรได้รับผลอันสมกับความรักรับผิดชอบของตน

1.4 การปฏิบัติระหว่างบุคคลใน 6 ฐานะ - ทิศ 6

พระพุทธเจ้าได้ทรงแสดงธรรมไว้ในสังคาลสูตรว่า การไหว้ทิศที่ถูกต้อง ไม่ใช่การทำ พิธีกรรมเคารพบูชาเทวดาตามทิศต่างๆ 6 ทิศ แต่เป็นการปฏิบัติ หน้าที่ต่อกันให้ถูกต้องตามฐานะของ บุคคลใน 6 ฐานะ ดังนี้ (วรเดช อมรรวิพัฒน์, 2560: 54-60)

ทิศที่ 1 บิดามารดา ผู้เปรียบเสมือนทิศเบื้องหน้า หน้าที่บุตรต่อบิดามารดา 1) ท่านเลี้ยงเรามาแล้ว เลี้ยง ท่านตอบ 2) ช่วยทำกิจธุระการงานของ ท่าน 3) ดำรงวงศ์สกุล 4) ประพฤติตนให้เหมาะสมกับความเป็นทายาท 5) เมื่อท่านล่วงลับไปแล้วทำบุญอุทิศให้ท่าน หน้าที่บิดามารดาต่อบุตร 1) ห้ามปรามป้องกันจากความชั่ว 2) ดูแลฝึกอบรมให้ตั้งอยู่ในความดี 3) ให้ศึกษาศิลปวิทยา 4) เป็นธุระเมื่อถึงคราวจะมีคู่ครองที่สมควร 5) มอบทรัพย์สมบัติให้เมื่อถึงโอกาส

ทิศที่ 2 ครูอาจารย์ผู้เปรียบเสมือนทิศเบื้องขวา หน้าที่ศิษย์ต่อครูอาจารย์ 1) ลูกต้อนรับ แสดงความเคารพ 2) เข้าไปหา เพื่อบำรุง รับประทาน ชักถาม รับคำแนะนำ เป็นต้น 3) ฟังด้วยดีฟังเป็น

รู้จักฟังให้เกิดปัญญา 4) ประณิบัติช่วยบริการ 5) เรียนศิลปวิทยาโดยเคารพ เอาจริงเอาจังถือเป็นกิจสำคัญ หน้าที่ครูอาจารย์ต่อศิษย์ 1) แนะนำฝึกอบรมให้เป็นคนดี 2) สอนให้เข้าใจแจ่มแจ้ง 3) สอนศิลปวิทยาให้สิ้นเชิง 4) ส่งเสริมยกย่องความดีงาม ความสามารถให้ปรากฏ 5) สร้างเครื่องคุ้มภัยในสารทิศ คือ สอนฝึกศิษย์ให้วิชาเลี้ยงชีพ ได้จริง และรู้จักดำรงตนด้วยดี ที่จะเป็นประกันให้ดำเนินชีวิตดีงามโดยสวัสดิ มีความสุขความเจริญ

ทิศที่ 3 ภรรยา ผู้เปรียบเสมือนทิศเบื้องหลัง หน้าที่สามีต่อภรรยา 1) ยกย่องให้เกียรติสมฐานะที่เป็นภรรยา 2) ไม่ดูหมิ่น 3) ไม่นอกใจ 4) มอบความเป็นใหญ่ในงานบ้าน 5) หาเครื่องแต่งตัวมาให้เป็นของขวัญตามโอกาส หน้าที่ภรรยาต่อสามี 1) จัดงานบ้านให้เรียบร้อย 2) สงเคราะห์ญาติมิตรทั้งสองฝ่ายด้วยดี 3) ไม่นอกใจ 4) รักษาทรัพย์สมบัติที่หามาได้ 5) ขยัน ช่างจัดช่างทำ เองงานทุกอย่าง ทิศที่ 4 มิตรสหาย ผู้เปรียบเสมือนทิศเบื้องซ้าย หน้าที่มิตรสหายต่อมิตรสหาย 1) เพื่อแบ่งปัน 2) พุดจามีน้ำใจ 3) ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน 4) มีตนเสมอ ร่วมสุขร่วมทุกข์ด้วย 5) ซื่อสัตย์จริงใจ หน้าที่มิตรสหายกระทำตอบ 1) เมื่อเพื่อนประมาท ช่วยรักษาป้องกัน 2) เมื่อเพื่อนประมาท ช่วยรักษาทรัพย์สมบัติของเพื่อน 3) ในคราวมีภัย เป็นที่พึ่งได้ 4) ไม่ละทิ้งในยามทุกข์ยาก 5) นับถือตลอดถึงวงศ์ญาติของมิตร

ทิศที่ 4 มิตรสหาย ผู้เปรียบเสมือนทิศเบื้องซ้าย หน้าที่มิตรสหายต่อมิตรสหาย 1) เพื่อแบ่งปัน 2) พุดจามีน้ำใจ 3) ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน 4) มีตนเสมอ ร่วมสุขร่วมทุกข์ด้วย 5) ซื่อสัตย์จริงใจ หน้าที่มิตรสหายกระทำตอบ 1) เมื่อเพื่อนประมาท ช่วยรักษาป้องกัน 2) เมื่อเพื่อนประมาท ช่วยรักษาทรัพย์สมบัติของเพื่อน 3) ในคราวมีภัย เป็นที่พึ่งได้ 4) ไม่ละทิ้งในยามทุกข์ยาก 5) นับถือตลอดถึงวงศ์ญาติของมิตร

ทิศที่ 5 คนรับใช้ และคนงาน ผู้เปรียบเสมือนทิศเบื้องล่าง หน้าที่นายจ้างต่อคนรับใช้ และคนงาน 1) จัดงานให้ทำตามความเหมาะสมกับกำลัง เพศวัยความสามารถ 2) ให้ค่าจ้างรางวัลสมควรแก่งานและความเป็นอยู่ 3) จัดสวัสดิการดีมีช่วยรักษาพยาบาลในยามเจ็บไข้เป็นต้น 4) มีอะไรได้พิเศษมาก็แบ่งปันให้ 5) ให้มีวันหยุด และพักผ่อนหย่อนใจ ตามโอกาสอันควร หน้าที่คนรับใช้และคนงาน ต่อนายจ้าง 1) เริ่มทำงานก่อน 2) เลิกงานทีหลัง 3) เอาแต่ของทีนายให้ 4) ทำการงานให้เรียบร้อยและดียิ่งขึ้น 5) นำความดีของนายจ้างและกิจการไปเผยแพร่

ทิศที่ 6 พระสงฆ์ผู้เปรียบเสมือนทิศเบื้องบน หน้าที่พุทธศาสนิกชนหรืออุทิศต่อพระสงฆ์ 1) จะทำอะไรก็ดี ก็ทำด้วยเมตตา 2) จะพูดสิ่งใดก็พูดด้วยเมตตา 3) จะคิดสิ่งใดก็คิดด้วยเมตตา 4) ต้อนรับด้วยความเต็มใจ 5) อุปถัมภ์ด้วยปัจจัย 4 หน้าที่พระสงฆ์ต่ออุทิศ 1) ห้ามปรามสอนให้เว้นจากความชั่ว 2) แนะนำสั่งสอนให้ตั้งอยู่ในความดี 3) อนุเคราะห์ด้วยความปรารถนาดี 4) ให้ได้ฟังได้รู้สิ่งที่ยังไม่เคยรู้ไม่เคยฟัง 5) ชี้แจงอธิบายทำสิ่งที่เคยฟังแล้วให้เข้าใจแจ่มแจ้ง 6) บอกทางสวรรค์สอนวิธีดำเนินชีวิตให้มีความสุขความเจริญ

2 แนวคิดการพัฒนาตน

การพัฒนาตนนับว่ามีความสำคัญต่อการส่งเสริมให้ชีวิตประสบความสำเร็จ รวมทั้งก่อให้เกิดความสุขทั้งต่อตนเองและส่วนรวม ซึ่งได้มีผู้กล่าวถึงการพัฒนาตนไว้ดังนี้ (สุวรรณ วิท, 2563: 429-430)

2.1 แนวคิดพื้นฐานในการพัฒนาตน

บุคคลที่จะพัฒนาตนเองได้ ต้องเป็นผู้มุ่งมั่นที่จะเปลี่ยนแปลงหรือปรับปรุง ตัวเอง โดยมีความเชื่อหรือแนวคิดพื้นฐานในการพัฒนาตนที่ถูกต้อง ซึ่งจะเป็นสิ่งที่ช่วย ส่งเสริมให้การพัฒนาตนเอง

ประสบความสำเร็จ ต้องเชื่อและเข้าใจแนวคิดพื้นฐาน ดังนี้

1. มนุษย์ทุกคนมีศักยภาพและมีคุณค่าอยู่ในตัวเอง ทำให้สามารถฝึกหัดและ พัฒนาตนได้ในทุกเรื่อง
2. ไม่มีบุคคลใดสมบูรณ์แบบทุกด้าน จนไม่จำเป็นต้องพัฒนาในเรื่องใดอีก
3. ต้องอาศัยความช่วยเหลือจากบุคคลอื่นในการพัฒนาตน แม้จะเป็นผู้ที่รู้จัก ตนเองได้ดีที่สุด แต่ก็ไม่สามารถปรับเปลี่ยนตนเองได้ในบางเรื่อง ทั้งการควบคุมความคิด ความรู้สึกและการกระทำของตนเอง
4. อุปสรรคสำคัญของการปรับปรุงและพัฒนาตนเอง คือ การมีความคิดติดยึด ไม่ยอมปรับเปลี่ยนวิธีคิด และการกระทำจึงไม่ยอมสร้างนิสัยใหม่ หรือฝึกทักษะใหม่ที่ จำเป็นต่อตนเองได้
5. การปรับปรุงและพัฒนาตนเอง สามารถดำเนินการได้ทุกที่ ทุกเวลาและอย่างต่อเนื่อง เมื่อพบปัญหาหรือข้อบกพร่องเกี่ยวกับตนเอง

2.2 ความสำคัญของการพัฒนาตน

บุคคลล้วนต้องการความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ จึงต้องการพัฒนาตนเองให้ก้าว ข้ามผ่านจุดด้อยที่มีอยู่ เป็นการเตรียมพร้อมที่จะรับมือกับปัญหาต่าง ๆ ในอนาคต การเลือกที่จะไม่พัฒนาตัวเอง เท่ากับเป็นการวิ่งหนีปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคต หรืออย่างน้อย ก็ต้องการมีชีวิตที่เป็นสุขในสังคม ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายและความต้องการของตนเอง รวมถึงทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคมโลก ดังนั้น การพัฒนาตนจึงมี ความสำคัญ ดังนี้

1. ความสำคัญต่อตนเอง ถือเป็นการเตรียมตัวเองให้พร้อมในด้านต่าง ๆ ให้ มากที่สุด เพื่อรับกับสถานการณ์ทั้งหลายได้ด้วยความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง เป็นการปรับปรุง สิ่งที่บกพร่อง และพัฒนาพฤติกรรมให้เหมาะสม ขจัดคุณลักษณะที่ไม่ต้องการออกจาก ตัวเอง และเสริมสร้างคุณลักษณะที่ดีงามที่สังคมต้องการขึ้น เป็นการวางแนวทางให้ตนเอง สามารถพัฒนาไปสู่เป้าหมายในชีวิตได้อย่างมั่นใจ มั่นคง และเป็นการส่งเสริมความรู้สึกใน คุณค่าแห่งตนให้สูงขึ้น มีความเข้าใจตนเองจนสามารถทำหน้าที่ตามบทบาทของตนได้ อย่างเต็มศักยภาพ
2. ความสำคัญต่อบุคคลอื่นและสังคมโดยรวม การพัฒนาตนเป็นสิ่งสำคัญ เนื่องจาก บุคคลย่อมต้องเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน การพัฒนาในบุคคลหนึ่งย่อมส่งผลต่อบุคคลอื่นอีกหลายคนด้วย การปรับปรุงและพัฒนาตนเองจึงเป็นการเตรียมตนให้เป็นสิ่งแวดล้อมที่ดีของผู้อื่น ทั้งบุคคลในครอบครัว เพื่อนบ้าน เพื่อนในที่ทำงาน เป็นต้น ซึ่งล้วนเป็นประโยชน์ร่วมกันทั้งชีวิตส่วนตัว ชีวิตการทำงาน และการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขในชุมชน ซึ่งจะส่งผลให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง และพัฒนาอย่างต่อเนื่องสืบไป

2.3 แนวคิดการพัฒนาตนตามหลักสัปปุริสธรรม 7 หลักธรรมสำหรับคนดี

(พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2556: 210-211) ได้กล่าวถึงหลักสัปปุริสธรรม นั้นเป็นธรรมสำหรับสัตบุรุษ เป็นธรรมสำหรับคนดี ประกอบด้วย

- 1) ธัมมัญญตา (ความรู้จักธรรม รู้หลัก หรือ รู้จักเหตุ คือ รู้หลักความจริง รู้หลักการ รู้หลักเกณฑ์ รู้กฎแห่งธรรมดา รู้กฎเกณฑ์แห่งเหตุผล และรู้หลักการที่จะทำให้เกิดผล เช่น ภิกษุรู้ว่า หลักธรรมข้อนั้นๆ คืออะไร มีอะไรบ้าง พระมหากษัตริย์ทรงทราบว่าการปกครองตามราชประเพณี เป็นอย่างไร มีอะไรบ้าง รู้ว่าจะต้องกระทำเหตุอันนี้ๆ หรือกระทำตามหลักการข้อนี้ ๆ จึงจะทำให้เกิดผลที่ต้องการอันนั้นๆ เป็นต้น

- 2) อัตถัญญตา (ความรู้จักอรรถ รู้ความมุ่งหมาย หรือ รู้จักผล คือ รู้ความหมาย รู้ความ

มุ่งหมาย รู้ประโยชน์ที่ประสงค์ รู้จักผลที่จะเกิดขึ้นสืบเนื่องจากการกระทำหรือความเป็นไปตามหลัก เช่น รู้ว่าหลักธรรมหรือภาชิตข้อนั้นๆ มีความหมายว่าอย่างไร หลักนั้นๆ มีความมุ่งหมายอย่างไร กำหนดไว้ หรือพึงปฏิบัติเพื่อประสงค์ประโยชน์อะไร การที่ตนกระทำอยู่มีความมุ่งหมายอย่างไร เมื่อทำไปแล้วจะบังเกิดผลอะไรบ้างดังนี้ เป็นต้น

3) อัตตัญญา (ความรู้จักตน คือ รู้ว่า เรานั้น ว่าโดยฐานะ ภาวะ เพศ กำลังความรู้ความสามารถ ความถนัด และคุณธรรม เป็นต้น บัดนี้ เท่าไร อย่างไร แล้วประพฤติให้เหมาะสม และรู้ที่จะแก้ไขปรับปรุงต่อไป

4) มัตตัญญา (ความรู้จักประมาณ คือ ความพอดี เช่น ภิกษุรู้จักประมาณในการและบริโภคปัจจัยสี่ คฤหัสถ์รู้จักประมาณในการใช้จ่ายโภคทรัพย์ พระมหากษัตริย์รู้จักประมาณในการลงทัณฑ์อาชญาและในการเก็บภาษี เป็นต้น

5) กาลัญญา (ความรู้จักกาล คือ รู้กาลเวลาอันเหมาะสม และระยะเวลาที่จะต้องใช้ในการประกอบกิจ กระทำหน้าที่การงาน เช่น ให้ตรงเวลา ให้เป็นเวลา ให้ทันเวลา ให้พอเวลา ให้เหมาะสมเวลา เป็นต้น

6) ปริสัณญญา (ความรู้จักบริษัท คือ รู้จักชุมชน และรู้จักที่ประชุม รู้กิจที่ประพฤติดต่อชุมชนนั้น ๆ ว่า ชุมชนนี้เมื่อเข้าไปหา จะต้องทำกิจอย่างนี้ จะต้องพูดอย่างนี้ ชุมชนนี้ควรสงเคราะห์อย่างนี้ เป็นต้น

7) บุคคลัญญา หรือ บุคคลปโรปรัญญา (ความรู้จักบุคคล คือ ความแตกต่างแห่งบุคคลว่า โดยอธยาศัย ความสามารถ และคุณธรรม เป็นต้น ใคร ๆ ยิ่งหรือหย่อนอย่างไร และรู้ที่จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้น ๆ ด้วยดี ว่าควรจะคบหรือไม่ จะใช้จะตำหนิ ยกย่อง และแนะนำสั่งสอนอย่างไร เป็นต้น

บทสรุป

การนำหลักพุทธธรรมเพื่อเป็นหลักในการดำเนินชีวิตเป็นแนวทางที่ก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งต่อตนเองและสังคม โดยเฉพาะประโยชน์ต่อตนเองนั้นจะทำให้เราสามารถพัฒนาตนเองทั้งในด้านจิตใจและสติปัญญา ทำให้มีการใช้ชีวิตอย่างปกติสุขท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของสังคม ก่อให้เกิดการใช้ชีวิตอย่างมีสติและไม่ประมาทในการใช้ชีวิต นอกจากนั้นการอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน มีความเสียสละ ไม่เอารัดเอาเปรียบกัน มีการพึ่งพาอาศัยและมีมิตรไมตรีต่อกันก็จะส่งผลให้สังคมเกิดความผาสุกและประเทศชาติเกิดความสงบสุขได้

บรรณานุกรม

ทินพันธุ์ นาคะตะ. รัฐศาสตร์ : ทฤษฎี แนวความคิด ปัญหาสำคัญ และแนวทางการศึกษาวิเคราะห์การเมือง. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2563.

นิติกานต์ ธรรมหรรษากุล. การพัฒนาตามหลักการทางพระพุทธศาสนา,วารสารสิรินธรปริทรรณ, ปีที่ 21 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม, 2563

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) . พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 34. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ผลิธัมม์ ในเครือบริษัทสำนักพิมพ์แพรวแอนดีโฮม จำกัด, 2558.

วรเดช อมรรวพพัฒน์. วิถีชีวิต 5 ศาสนิก ในประเทศไทยพุทธ อิสลาม คริสต์ พราหมณ์-ฮินดู ชิกข์.

กรุงเทพฯ : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2560.

สุวรรณี ไวท์และคณะ. พุทธจิตวิทยากับการพัฒนามนุษย์ให้มีความสุข. วารสาร มจรมนุษยศาสตร์ปริทรรณ ปีที่ 7 ฉบับที่ 1 (มกราคม – มิถุนายน). 2564

Published by

**Wat Huay Hin Fon
Wang Thong Subdistrict, Phakdi Chumphon District,
Chaiyaphum Province**

<https://web.facebook.com/wadhuaihinfon>